

50

DE
KRACHT DES GELOOFS,

OF

BIJZONDERHEDEN

UIT HET LEVEN EN LIJDEN

VAN

D. MANUEL MATAMOROS,

GEVANGEN OM ZIJNS GELOOFS WILLE

IN

SPANJE.

UIT EENIGE ZIJNER BRIEVEN OPGEMAAKT

DOOR

Dr. A. CAPADOSE.

MET TWEE PORTRETTEEN EN FACSIMILÉ.

(Ten behoeve der verdrukte Familiën.)

TWEEDE DRUK.

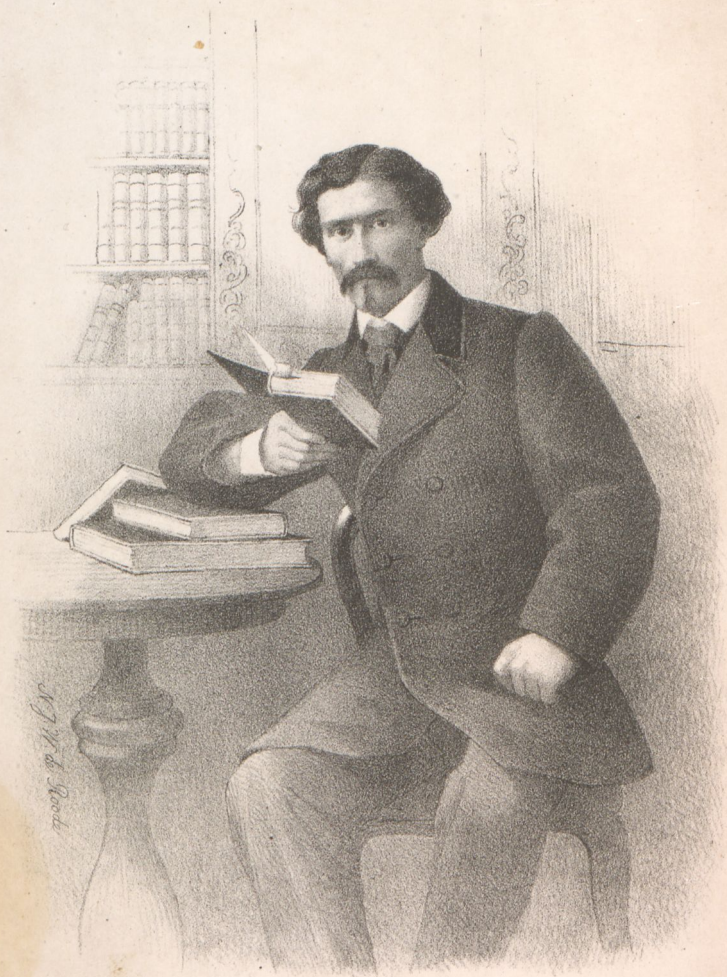
AMSTERDAM,
H. DE HOOGH.

1862.

dgb31

1006
15.228

DE KRACHT DES GELOOFS.



Lith. v. Tresling & C^o. Amst.

Mannet Meutenow

R. 418134

ANT
XIX
2903/25

DE
KRACHT DES GELOOFS,
OF
BIJZONDERHEDEN
UIT HET LEVEN EN LIJDEN
VAN
D. MANUEL MATAMOROS,
GEVANGEN OM ZIJNS GELOOFS WILLE
IN
SPANJE.
UIT EENIGE ZIJNER BRIEVEN OPGEMAAKT
DOOR
Dr. A. CAPADOSE.
MET TWEE PORTRETTEEN EN FACSIMILÉ.

(Ten behoeve der verdrukte Familiën.)

TWEEDE DRUK.

AMSTERDAM,
H. DE HOOGH.
1862.



Gedenkt der gevangenen als of gij mede gevangen waart.

Hebr. XIII: 3.

Draagt elkanders lasten en vervult alzoo de wet van Christus.

Gal. VI: 2.

Zalig zijn die vervolgd worden om der gerechtigheid wil.

Matth. V: 10.



TWEDE DEUK

H. DE BOOGH
AMSTERDAM

1862

EERBIEDIG OPGEDRAGEN

AAN

H A R E M A J E S T E I T

DE

KONINGIN DER NEDERLANDEN.

*Uw moederhart, o Koningin !
Had medelijden met de moeder
Van hem, die, sterk in God, zijn Hoeder,
In onbezweken Christenzin
Te midden van het felste lijden,
Met vast geloof en heldenmoed,
In Jezus' heil zich mag verblijden,
En vrij, in banden juichen moet.*

*Uw moederhart, o Koningin !
Zou 's moeders tranen willen droogen :
Uw vorstelijke menschenmin,
Door zulk een smart en troost bewogen,
Nam edelmoedig d'opdragt aan
Van deze kunsteloze blaân,
Waar, in bezielde taal des harten,
De kracht van Jezus' zoenbloed spreekt
Bij 't woën van ziels- en ligchaamssmartên,
Waarvan 't geloof den angel breekt.*

*'s Gravenhage,
September 1862.*

Dr. A. CAPADOSE.

VOORWOORD

BIJ DEN EERSTEN DRUK.



Reeds in het begin van November 1860 had ik met groote belangstelling de vervolgingen nagegaan, die in Spanje tegen de Evangelische Christenen gerigt werden, en toen ik de moedige en ootmoedige, de besliste en kalme belijdenis van een hunner, en wel van den voornaamsten, DON MANUEL MATAMOROS, voor de regtbank van Barcelona, gelezen had, gevoelde ik niet alleen eene niet gewone deelneming in het lijden van den jeugdigen broeder, maar ook eene innige verbondenheid aan hem en zijn lot. Bij het dagelijksch gebed voor hem, dat ik sedert niet heb nagelaten, kwam het verlangen bij mij op, de huisgezinnen der gevangenen, op de daartoe in de Archives du Christianisme gedane uitnoodiging, eenigzins te ontmoet te komen en mijne geringe gave bij die van anderen

daartoe af te zonderen. Ik zond die naar den Heer G. MONOD te Parijs, maar voegde daarbij eenige onderaandoening en levendig gevoelde sympathie uit het hart hem toegevloeide regelen *), onzeker of er welligt eens gelegenheid zou gevonden worden, hem mijn brief in handen te doen komen. Na vijf maanden, dat men in Spanje mijn brief schijnt achterwege te hebben gehouden, werd hem die ter hand gesteld, en ik ontving zijn antwoord op den mijne van December 1860 eerst den 16den Junij 1861.

Dat antwoord was van dien aard, dat ik er diep onder bewogen werd, en het een krachtig zegel was komen leggen op de reeds bestaande sympathie, die ik nu voortaan dubbel met zijn lijden, ja met zijne geheele persoonlijkheid gevoelde, zoodat er een band tusschen ons beide gelegd werd, blijkens den inhoud zijner sedert bij herhaling ontvangene brieven, die, gelijk ze niet is gesproten uit deze wereld, ook voorzeker niet bij dit leven bepaald blijft. Hij had mij ook in het vorige jaar zijne photographie gezonden, zoo als hij in zijn studeervertrek gezeten was, en daarna zoo als hij zich in de gevangenis bevindt. Door de ijverige zorg van Ds. SCHWARTZ werd in zijn veelgelezen Weekblad de Heraut, reeds van December 1860 af, het Nederlandsch Publiek op de hoogte gehouden van de verdrukkingen, die MATAMOROS en andere gevan-

*) Vroeger mogt ik zulks aan de Madiä's doen, die toen in de gevangenis van Florence zaten, in welke stad zij thans hunne godsdienstige zamenkomsten in volkomene vrijheid houden. God regeert.

genen in Spanje ondergaan. Het dacht mij goed, zoo wel het voornaamste van al de door mij gedurende een groot jaar, als ook een der door Ds. SCHWARTZ ontrvangene brieven, in ééne brochure te vereenigen, met het doel om de verkeerde opgaven, die hier en daar aangaande MATAMOROS verspreid zijn, door de eigenhandige beschrijving als 't ware van zijn levensloop, mij door hem in zijne brieven medegedeeld, te rectificceeren, en om door de opbrengst der door den Heer H. DE HOOGH belangeloos bewerkte uitgave, eenige bijdragen te kunnen verzamelen ten behoeve van de familiën der gevangenen, ook van de moeder van MATAMOROS, die, zijnde ook geestverwante van haren zoon, hetgeen zij bezat vroeger grootelijks heeft opgeofferd om hem van de dienst vrij te maken. Maar bovenal is ons hooger doel, om een zoo aandoenlijk voorbeeld van standvastig geloof in blijvend aandenken te doen houden, en den God des heils groot te maken, die in de dagen van afval en ontrouw, waarin wij leven, een zoo treffend bewijs geeft zijner eeuwige trouw en genadekracht, die ook onder de zwaarste folteringen en een aanhoudend lijden in een akelig kerkerhol, de zoetheid zijner gemeenschap, den daaruit ontstanen vrede des gemoeds, en eene alle verstand en alle gedachten te boven gaande blijdschap, den eenvoudig geloovigen in ruime mate te genieten geeft.

Het wekke ook ons op, om het kruis onzes Heeren als het anker der hope, met vaste hand des geloofs te

omklemmen, en in onze zwakheid, maar in de kracht des geestes tegen eene wereld, die in het booze ligt, onwrikbaar pal te staan.

Daartoe verleene die God, van wien alle goede gave en alle volmaakte gifte afdalen, ook over de lezing dezer bladen zijnen onmisbaren zegen.

Dr. C.

's Hage,

22 Augustus 1862.

VOORWOORD

BIJ DEN TWEEDEN DRUK.



Dankbaar aan Hem, die het gebed hoort, zie ik mij in staat gesteld een enkel woord bij den tweeden druk te voegen, daar de eerste, eene aanzienlijke oplaag, in weinige dagen uitverkocht werd. Sedert de eerste uitgave heeft het Tribunaal zijn eindvonnis uitgesproken. Onze MATAMOROS is tot acht jaren galeistraf veroordeeld, met verlies van alle burgerregten en met de proceskosten. In een diep aandoenlijken brief, die hij mij sedert heeft doen toekomen, beschrijft hij die hoogstbelangrijke teregtzitting, die, hoezeer het zware vonnis op onzen geloofsheld en zijn broeder in geloof en lijden gevallen is, voor de goede zaak der Evangelische vrijheid eene overwinning mag genoemd worden, van wege de bevestiging, die hierbij in het geweten van

het Spaansche publiek is ontstaan, van de noodzakelijkheid om de wetgeving in geloofszaken spoedig veranderd te zien.

Er schijnt nog een weg van appel mogelijk te zijn. BR. ALHAMA hoopt daarvan gebruik te maken, maar MATAMOROS is er minder toe geneigd *).

Wij zullen welligt nog een belangrijk stukje laten volgen, behelzende nog een paar brieven van MATAMOROS, een brief door hem aan de koningin van Spanje geschreven en een gewichtig adres, mij door hem toegezonden en gerigt aan de Roomsche Katholieken in Nederland; hierbij voeg ik dan welligt eenige uittreksels van mijne correspondentie met D. MORENO DIAS, wiens portret benevens dat van de teedere moeder van MATAMOROS, dat tweede stukje zullen versieren.

Blijve de Heere over deze, voor de geschiedenis van Gods Kerk en de openbaring van krachtig geloofsleven gewigtige bladen zijnen zegen gebieden!

Dr. A. C.

's Hage,

7 November, 1862.

*) Uit een heden den 11den Nov. ontvangen brief van MATAMOROS verneem ik dat niet hij, maar de FISKAAL heeft geappelleerd van het vonnis, als zijnde naar zijn oordeel niet streng genoeg en strijdig met de wet.

INLEIDING.

Wie kent den verdrukkenden geest van Rome niet? Wie is met de geschiedenis van die zich noemende Katholieke, Apostolieke Kerk zoo weinig bekend, dat hij niet gereedelijk zou toegeven, dat parallel met haar leven en ontwikkeling eene droevige reeks is aan te wijzen van bloedige verdrukkingen, die aan duizenden en tienduizenden om der consciëntiewil zijn aangedaan? Gewisselijk ik wil ook nu niet ontkennen, wat ik jaren geleden gezegd heb: „ook onder de Roomsche-Katholieken begint de trilling van een nieuw leven; het wederbarend beginsel vindt er van God bereide, edelmoedige harten, die zich ontsluiten voor de stralen van het hemelsche licht en inwendig bewogen worden door het suizen van een zachte stilte, door den adem

van den levenden God *);” maar wat die kerk zelf betreft, overal waar zij zich geheel vrijelijk beweegt en eene heerschende kracht uitoefent, heeft zij zich ver-toond in het tegenovergesteld karakter, als haar naam te kennen geeft: zij noemt zich *katholiek* of algemeen; maar wel verre van dit te zijn, is zij uitsluitend, en weert en verdrukt al hetgeen zich niet aan hare inzettingen onderwerpt. — Zij noemt zich *apostoliek*, en is in flagrante tegenstelling met hetgeen de Apostelen geleerd en beleden hebben. Eindelijk, zij noemt zich *roomsch*, en alleen dien naam draagt zij regtmatic, omdat zij in Rome haar middenpunt en oorsprong heeft, en niet in den persoon van den Christus Gods, noch in het Evangelie, gelijk dit het geval is in de belijdenissen der Christelijke of Evangelische kerken, daarom te regt aldus genoemd.

Maar indien die geest van verdrukking in het algemeen overal, waar die kerk ongestoord hare kracht openbaart (men denke slechts aan den in onze dagen plaats gehad hebbenden, tegen alle goddelijke en menschelijke wetten strijdenden kinderroof van Mortara en anderen), haar kenmerk is geweest — nergens welligt is dit droeviger, en wreeder, en bloediger waargenomen, dan in dat Spanje, dat steeds door den geest der Roomsche kerk geheel

*) „Rome heeft gesproken of eenige aanmerkingen op het mandament van de Vaste, voor 't jaar 1838, aan den Bisschop van Luik”, door Dr. A. Capadose. 's Hage, van Golverdinge, 1838.

doordrongen en bezield, zoo wel op staatkundig als godsdienstig gebied, met de meeste felheid het zwaard der verdrukking in zake des gewetens meêdoogenloos gewet heeft. Men denke slechts aan die stroomen Israëlitisch bloed, die daar vergoten zijn; aan die Godslasterlijk zoogenaamde *auto-da-fé's* of daden des geloofs, die duizenden om des geloofs wille het leven in de vlammen hebben zien eindigen. Maar boekdeelen zouden er noodig zijn, wilde men eene opgave doen van al de gruwelen, die het zwaard, en het vuur, en de uitgezochtste kwellingen, alle in naam en ter eere van de zich noemende heilige moeder de kerk, vooral in Spanje en Portugal gepleegd zijn. Wij willen ons slechts bij onze dagen bepalen, en nog wel alleen bij hetgeen nog in het oogenblik, dat wij deze regelen ter neêr schrijven, plaats heeft, en tot bewijs kan strekken dat Rome, wat ook verandere of voorbijga, in haar verdrukkenden geest, in haar heerschappij-voerend geweld over de consciëntien, dat erfdeel des Heeren, steeds dezelfde is en blijft *), tegen het uitdrukkelijk woord ook van den Apostel Petrus, waarvan zich de paus desniettemin den opvolger durft noemen; van dien Petrus, die zich niet met den naam van *Opperhoofd der kerk* en *Heilige Vader* laat noemen, maar zich onder de *ouderlingen* der kerk een *mede-ouderling* erkent, en *getuige des lijdens Christi*,

*) Zie bijlage I.

willende dat zij de kudde Gods zouden weiden, hebbende opzigt daarover, niet UIT BEDWANG, maar gewillig: noch om vuil gewin, maar uit een volvaardig gemoed; noch als HEERSCHAPPIJ-voerende over het erfdeel des Heeren, maar als voorbeelden der kudde geworden zijnde (1 Petr. V: 1, 3).

De nieuwe aanwakking van de verdrukkingen in Spanje heeft reeds omstreeks de laatste helft van 1859 een aanvang genomen, toen door de geestelijke autoriteit van Denia in Valencia aanvraag gedaan werd bij Engelsche Protestantische ouders om een hunner kinderen, na eene hevige ziekte overleden, en door den vader op een Protestantsch kerkhof ter aarde besteld, op te graven en naar een R. Katholiek kerkhof over te brengen, omdat naar opgave van den geestelijke dat kind Roomsch was, zijnde (geheel buiten weten zijner ouders!) reeds bij de geboorte door den geneeskundige Roomsch gedoopt. De ouders weigerden natuurlijk aan die aanvraag te gehoorzamen; maar vreezende, dat men geweld zou gebruiken, hebben zij zich tot het Engelsch Gouvernement gewend, dat met veel vaardigheid en energie langs den diplomatieken weg de noodige protectie aan de ouders heeft verleend, en de uitvoering van den wederregtelijken eisch des priesters belet. — Intusschen was reeds sedert een paar jaren door de ijverige pogingen van het *Britsch-Bijbel-Genootschap* eene menigte Spaansche Bijbels allerwege verbreid. Men

—

begluurde de personen, die men verdacht hield, en ontdekte eindelijk een zeker persoon, Martin Escalante genaamd en geboortig van Gibraltar, die zich met die colportage onledig hield. Hij was een man van onbesproken gedrag en goede zeden; maar daar hij bevonden werd aan velen Bijbels te hebben verkocht, werd hij gevat en in de zoo ongezonde gevangenis van Cadix geworpen. Vele maanden heeft hij daar geleden, en zijne gezondheid werd daar zoodanig aangetast, dat de doctoren betuigden dat vrije lucht en beweging tot het behoud zijns levens langer onontbeerlijk waren. — Het procès werd intusschen voortgezet, en de Fiskaal (Procureur van het hof) eischte de straf van negen jaren dwangarbeid, alleen om de misdaad van Bijbels te hebben verspreid! — Nu begon men krachtdadige maatregelen te nemen, daar men in zijnen steeds zeer ziekelijken toestand en in de ellende, die zijne familie leed, raad wenschte te schaffen. De *Société Protestante Nationale* te Parijs deed aan Lord John Russel, den Engelschen minister, een brief van beklag toekomen, waarop dadelijk aan den Engelschen Ambassadeur te Madrid geschreven werd om alles in 't werk te stellen, ten einde bij de Spaansche regering de vrijlating van Escalante te verwerven. Ook te Edimburg had eene groote en aanzienlijke *meeting* plaats onder het voorzitterschap van den Lord Prevost (Brown Douglas) en er werd besloten een krachtig adres aan Lord Russel te

doen toekomen, waarin men de bemoeijingen van het Gouvernement inriep ten behoeve van dien toen reeds dertien maanden gevangen zittenden Colporteur, en wel op grond, dat hij, te Gibraltar geboren zijnde, een Engelschman was. Dat is dan ook van een gewenscht gevolg geweest. Want nadat men op het Tribunaal van Seville geappelleerd had, is de gevangene vrijgesproken op de volgende gronden:

1^o. dat de door hem verspreide Bijbels, volgens het advies van den Bisschop van Kadix, geene leeringen bevatten in strijd met de godsdienst van Staat;

2^o. dat de colporteur de Bijbels alleen te koop gelegd had, zonder aanbeveling en zonder verklaring van den inhoud.

Intusschen hebben er sedert dien tijd door de Jezuïten met verdubbelden ijver en nadruk overal onderzoeken plaats gehad, en weldra bevond men, dat in onderscheidene voornamen steden vele personen te zamen kwamen om den Bijbel te lezen, die dan ook verklaarden zich met Rome niet meer te kunnen vereenigen. Op den 26^{sten} September 1860 werd een jongen seminarist, Don Nicolas Alonzo, voor den Aartsbisschop gedagvaard, om zich wegens zijne godsdienstige gevoelens te verantwoorden. Alonzo, niet onbekend met het streng karakter van den Aartsbisschop, wist wat die dagvaarding te beduiden had. Nog denzelfden avond vereenigde hij zijne geloofsgenooten, deelde hun

de zaak mede, en na eenige woorden van afscheid, zich versterkt hebbende in den Heer, nam hij de vlugt en kwam gelukkig te Gibraltar; van daar is hij naar Engeland gegaan, waar hij op het oogenblik nog is en onlangs een brief van Matamoros ontvangen heeft. Te Grenada woonde Alhama, die thans nog met Matamoros in dezelfde gevangenis zit; hij was een hoedenmaker, een man zeer gunstig bekend en in achting staande, vrij van alle staatkundige beweging. Hij is een vroom en opregt belijder van het Evangelie, en sedert jaren voorganger van eene kleine Protestantsche gemeente te Grenada. Reeds vroeg heeft hij veel moeten lijden om zijn Evangelisch geloof. Behalve de genoemden had men te Malaga, te Grenada en te Seville nog anderen gevat en in afzigtelijke gevangenissen geworpen, in gezelschap van crimineelen, terwijl hunne familiën in grooten angst en van alle ondersteuning beroofd bleven; een groot deel namen haastig de vlugt naar Gibraltar en elders. Al die strenge maatregelen waren voornamelijk het gevolg van hetgeen men in gewigtige papieren en dokumenten gevonden had bij een der voornaamste ijveraars, den nog jeugdigen Don Manuel Matamoros, van wiens levensloop ik mij in staat gesteld zie, uit de briefwisseling die ik met hem gevoerd heb en nog voer, eene korte schets mede te deelen. — Wat den beminnelijken man betreft, men leert hem uit deze brieven genoeg kennen, en het is zeer begrijpelijk dat zijn Ad-

vokaat, de ook nog jeugdige, talentvolle en wakkere Don Moreno Dias, hoezeer R. Katholiek blijvende, zeer aan hem gehecht is, blijktens de wijze waarop hij voor de regters in zijn uitnemend geschreven pleidooi van hem schrijft.

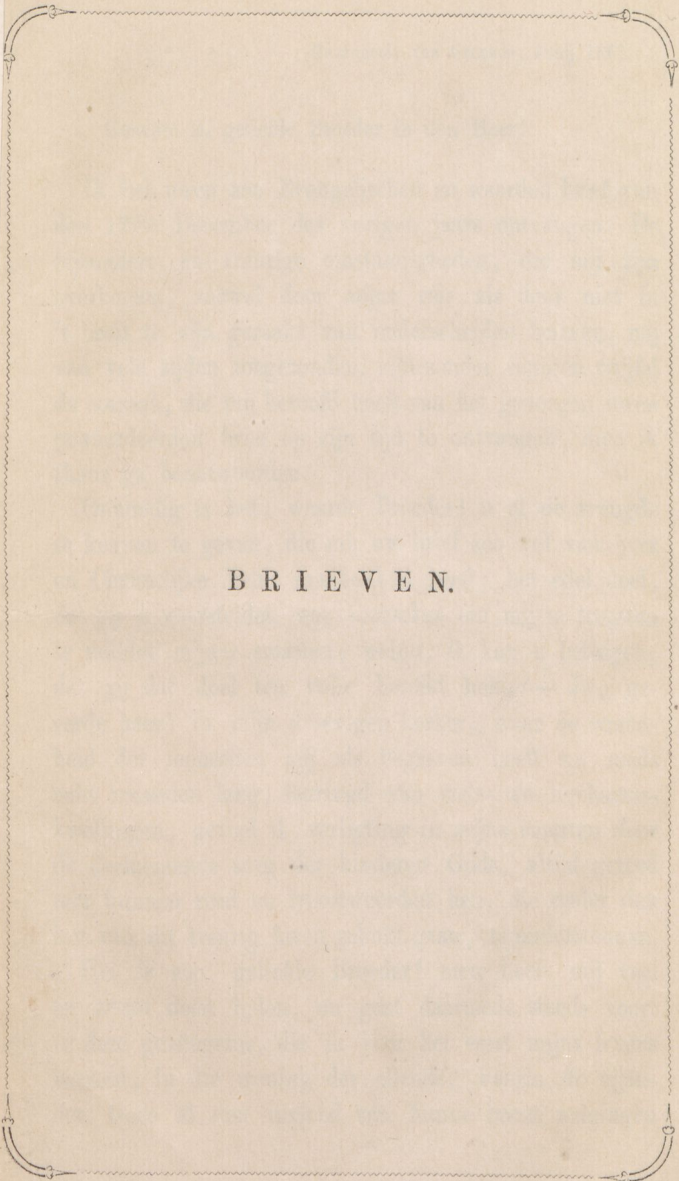
„ Langs eene lange reeks van veelvuldige waarnemin-
„ gen, die wij zouden kunnen in het midden brengen,
„ betreffende het vroeger en tegenwoordig leven van den
„ man, in wiens naam wij spreken, werden wij tot de
„ innigste overtuiging gebragt, dat hij steeds met on-
„ weêrstaanlijken moed wederstand biedt, waar men hem
„ met kracht en geweld iets wil opdringen; maar alles
„ kan men van hem verkrijgen, wanneer men hem met
„ zachtheid behandelt en met rede zoekt te overtuigen.
„ Jong zijnde, van eene vurige verbeelding, beminne-
„ lijk van inborst, met edele gevoelens begaafd en met
„ eene ziel, zooals men er helaas! weinig in de wereld
„ vindt, is hij gereed reeds in zijne jeugdige jaren alles
„ prijs te geven en op te offeren aan een denkbeeld, dat
„ wij hier niet willen kwalificeeren, maar dat, kwam het
„ in toepassing, voorzeker noch regeringloosheid, noch
„ wanorde, noch een chaos zou voortbrengen. Hij bemint
„ zoo zeer als iemand beminnen kan, zijn vaderland,
„ waar hij het levenslicht ontving, en in wiens voorspoed,
„ vermaardheid en glorie hij hetzelfde groote belang
„ stelt, als elk goed Spanjaard doet; want hij verlangt
„ het vrij te zien in den waren zin des woords; dat
„ is, in het genot van den vrede, van de weldaden en

„ van die schoone eensgezindheid en harmonie, welke
„ de kennis en de praktijk van de Evangelische leer
„ aan een beschaafd volk schenken kunnen. Ziedaar het
„ schoone ideaal van zijne illusiën. — Zij, die hem
„ niet kennen, en hem, zonder hem ooit gezien of ge-
„ sproken te hebben beoordeelen, kunnen hem gemakkelijk
„ allerlei spotnamen geven; maar wij schamen ons niet
„ hem een waardig man te noemen, want die naam
„ heeft hij verdiend, die als Don Manuel Matamoros al-
„ tijd en in alle gelegenheden, het welzijn der men-
„ schen beoogt, door in hun binuenste het heil en het
„ leven met het woord en het voorbeeld van Hem die ons
„ op Golgotha verlost heeft in te prenten; zijn hart is
„ vervuld met goedheid en christelijke deugden, waarvan
„ wij getuigen en bewonderaars zijn; wij mogen niet ver-
„ geten hoe hij zich meer dan eens voor zijne lotgenooten
„ heeft opgeofferd, voor hen en voor hunne ongelukkige
„ familiën genade inroepende, terwijl hij zich zelven met
„ heldhaftige geestdrift en verhevene zelfverloochening
„ aanklaagde als den eenigen dader van het wanbedrijf (?)
„ waarvan men hem beschuldigde, en de eenige verant-
„ woordelijke voor al de gevolgen; ja wie zou dien eer-
„ titel van een waardig man aan een jongeling ontzeg-
„ gen, die, als hij, met den adel zijner ziel geleerd heeft
„ te dragen en te verdragen de harde, niet eindigende
„ folteringën waardoor hij geplaagd werd en wordt in de
„ schrikkelijke gevangenis, waarin hij als slagtoffer zit.”

(La Defensa de Don Antonio Moreno Diaz — in *Él-Clamor publico*; supplm. 14 Mayo 1862).

Niet minder is de ingenomenheid met Matamoros geweest van Sir Robert Peel, die juist in Barcelona zijnde, toen de gevangene naar den kerker van Grenada zou verplaatst worden, dien jongeling zoo belangwekkend vond, dat hij hem tot aan de deur van zijn kerkerhol gevolgd heeft, en in het Parlement zoowel als in groote vereenigingen de zaak der gevangenen met warmte verdedigd *) en den toestand van Spanjes wetgeving ten deze ten toon gesteld heeft. — Doch het zal niet zoo kunnen blijven. Ook in Spanje, waar, in de zwarte nacht, die daar nog heerscht, zulke fonkelende sterren te aanschouwen zijn, zullen deze welligt spoedig plaats maken voor de morgenschemering van een heerlijken dag des heils, die ook over dat land zal opgaan.

*) Zie Bijlage II.



BRIEVEN.

Geachte en geliefde Broeder in den Heer!

Ik heb uwen zoo Evangelischen en waarden brief van den 12^{den} December des vorigen jaars ontvangen. De bijzondere en treurige omstandigheden, die mij zijn overkomen, zoowel door mijne reis als door niet in 't bezit te zijn geraakt van onderscheiden brieven, mij van vele zijden toegezonden, zijn zonder eenigen twijfel de oorzaak, die mij beroofd heeft van het genoegen uwen gewaardeerden brief op zijn tijd te ontvangen, dien ik thans ga beantwoorden.

Onnoodig is het, waarde Broeder! u al de vreugde te kennen te geven, die mij uw brief zoo vol van ijver en Christelijke liefde geschonken heeft; het edel doel, dat gij u voorsteldet, was voorzeker om mij te troosten te midden mijner smarten; welnu, ik kan u betuigen, dat gij dat doel ten volle bereikt hebt. — Ja, geëerde heer! in mijn droevigen kerker, waar de wreedheid der menschen mij als begraven heeft nu reeds acht maanden lang, omringd van ziels- en ligchaamskwellingen, gevoel ik verligting in mijne smarten door de deelnemende zorg der kinderen Gods, altijd gereed met hunnen raad en troostwoorden hen, die onder den last van dit treurig leven gebukt gaan, te ondersteunen.

Het is zoo, geliefde Broeder! men heeft mij veel en zwaar doen lijden, en gaat daarmede steeds voort in deze gevangenis, die ik voor het eerst mijns levens betreed, in die woning der ellende, waarin de vijanden Gods al den invloed van hunne booze neigingen

den teugel kunnen vieren; maar, geloof mij, dat lijden, die onophoudelijke kwellingen vervullen mij met blijdschap, daar ik ondervinden mag, dat ook in die oogenblikken van zware beproeving mijn geloof ongeschokt blijft. — O! hoe ongelukkig zou ik hier in den kerker zijn, indien het zaligmakend geloof in den Heiland niet zulke diepe wortelen in mijn hart geschooten had! Ja, mijn lieve Broeder! dat opregt en blijmoedig geloof heeft mij onuitsprekelijke vertroostingenverschaft; het heeft mij genot in mijn lijden geschonken, lichaams-smarten doen verachten, het heeft mij in staat gesteld de beproevingen des levens te vergeten, het vooruitzigt van eene donkere toekomst te overwinnen en den droevigen last van het heden te dragen, dien de wetten van mijn ongelukkig land op het geweten van den opregten Christen doen drukken.

Deze wetten, louter uitvloeisels van den inquisitorialen geest, die loodzwaar op het arme Spanje drukt en het beheerscht, zijn tot ergernis van de geheele Christenwereld veranderd in moordtuigen voor het verstand en beulen voor het geweten, die de Schepper vrij gemaakt heeft als den wind.

Maar wat baat de vijandige geest, die daarin heerscht? Wat vermogen hare wreedheden op 't hart van opregte en besliste Christenen? Niets, volstrekt niets op hen, die in hun binnenste een waarachtig, een diep gevoel van liefde, een ongeschokt geloof en een volkomen vertrouwen bezitten in onzen goddelijken Verlosser Jezus Christus, den eenigen Middelaar en Voorspraak tusschen God en de menschen. — Onze zwakke lichamen, o ja, die kunnen ze dooden — maar niet onze

zielen. Door de smart kunnen wij bezwijken; maar wat schaadt dit, zoo de dood onzes ligchaams het leven van ons leven, en de dood van den eeuwigen dood is! Zoo die dood, veroorzaakt door de kwellingen, ons aangedaan door de vijanden Gods, tot ons voordeel is en ons op het altaar des geloofs brengt (2 Kor. IV : 17; 1 Petr. III : 14—17).

Gij spoort mij aan, dierbare Broeder! om zooveel ik vermag het Evangelie, het geloof in Christus te verbreiden. Houd u verzekerd dat ik ten volle besloten heb ook het kostelijkste, dat de wereld kan aanbieden, op te offeren voor mijne zaligende overtuiging. Neen, de lijdensuren, die ik reeds gehad heb en welligt zal geroepen worden in dit akelig hol nog verder door te brengen, neen, zij zullen door de genade Gods niet in staat zijn mij te doen wankelen, en tot mijn laatsten oogenblik zal ik dit mijn arm leven aan de uitbreiding van het Evangelie toewijden; en geve God, dat mijne zwakke pogingen op mijn medemensch die heilzame uitwerking hebbe, welke de pogingen van andere oprechte geloovigen en het onophoudelijk onderzoek van het boek des levens op mij hebben gehad; en welke dan ook de verdrietelijkheden zijn, die mij om die heilige zaak overkomen, moge ik steeds indachtig zijn aan de woorden des apostels Petrus (I : 4, 12—14).

Tweemaal heb ik het geluk gehad mijn geloof te belijden en te protesteren tegen de Roomsche kerk tegenover geregtshoven, eens te Barcelona en eens te Grenada, en ik twijfel er niet aan, waarde Broeder! dat, al moest dit nog duizendmaal herhaald worden, ik zou met hetzelfde geluksgevoel dezelfde gedragslijn vol-

gen, zijnde zij het zuiver uitvloeisel van mijn geloof. — Heden gevangen, morgen vrij; al wat ik kan, al wat ik ben, is en zal eeuwig ten dienste zijn van de heilige zaak van 't Evangelie. Mijn onderwijs is gering geweest of niets, maar de Heer zal, zoo ik hoop, mij in geloofsvastheid geven, wat mij aan talenten en studie ontbreekt.

Ik heb hier niets bij te voegen, dan het verzoek, dat gij mij in uwe gebeden niet vergeet, en vraag dit voor mij ook aan andere broeders; het gebed des regtvaardigen wordt verhoord bij onzen hemelschen Vader, van wien alleen ik redding en bescherming wacht.

Ik vergeet mijn lijden en bid voor mijne vijanden (Matth. V : 43—45). Bid ook gij voor hen, lieve Broeder! opdat de Heer hen brenge tot de ware kennis zijner grootheid!

Vergeef mij de onwillekeurige traagheid, waarmede ik uwe onwaardeerbare letteren beantwoord, voor welke ik u mijnen innigen dank herhaal. Zeer begeerig zijnde spoedig weêr eens tijding van u te ontvangen, noem ik mij met erkentelijkheid en Christelijke liefde.

Uw dienaar in den Heere,

MANUEL MATAMOROS.

PS. Vergeef het schrift en den slechten stijl van dit mijn schrijven; maar het uur nadert, dat het mij onmogelijk is te schrijven uithoofde van de waakzaamheid mijner wachters. Sedert de brief geschreven is, heb ik vernomen, dat de fiskaal (procureur-generaal) de straf van negen jaren gevangenis over mijn geringen persoon en over eenige andere broeders zal moeten eischen, en die van zeven jaren over sommigen die daarin betrokken zijn.

Deze brief werd te Parijs vertaald en in de *Archives du Christianisme* overgenomen. Toen ik nu in 't vorige jaar als mede-afgevaardigde van de Nederl. Evang. Protest. Vereeniging met mijn hooggeschatten vriend Groen van Prinsterer onvergetelijke dagen te Genève tijdens de conferentie van de Evangelische Alliantie doorbragt, waren eenige broeders en zusters op een dier avonden zeer genoegelijk bij den waardigen leeraar Barde vereenigd. Onder andere opbouwende gesprekken werd het lot der gevangenen in Spanje met warmte besproken; mijn brief van Matamoros werd voorgelezen, en algemeen was bij allen zonder onderscheid de levendigste deelneming zichtbaar, die bij herhaling tot vurige gebeden te hunnen behoefte aanleiding gaf. Eindelijk stond een onzer, de algemeen geachte leeraar Dr. Dallas op, en met de Spaansche taal zeer wel bekend zijnde, daar hij in zijne jongere jaren in 't Engelsche leger in Spanje gediend heeft, gaf hij zijn verlangen te kennen, hetwelk met acclamatie werd vernomen, om den volgenden morgen vroeg naar Spanje te gaan om den verdrukten broeder troost te gaan aanbrengen. — Een andere jonge Engelsche predikant verzocht hem te mogen vergezellen. — Nu spoedde ik mij, om aan dat edel gezantschap een brief voor mijnen gevangenen broeder mede te geven. — Het antwoord op dit mijn schrijven van den 16^{den} September laat ik hier volgen:

Grenada, 10 October 1861.

Geëerde Doctor en met regt zeer beminde Broeder in onzen Goddelijken Verlosser Jezus Christus, ons

vertrouwen, onze hoop, zaligheid, troost en eenige voorspraak bij den hemelschen Vader!

Eerst weinige uren geleden had ik het geluk door den geëerden Dr. Dallas uwe onvergetelijke, waardige en zoozeer opbouwende letteren van den 16^{den} September te ontvangen, die ik mij nu het groot genoegen ga geven te beantwoorden.

De zoo diepgaande, zoo echt Evangelische belangstelling, die gij mij wel wilt bewijzen in uwen zoo krachtigen brief, heeft voor mij eene onvergankelijke waarde; niet alleen omdat uw warm gevoel, uw zoo Christelijk als beslist verlangen om mij troost toe te brengen in mijne droefheden, mij klaarblijkelijk te kennen gaven de hooge mate uwer liefde overeenkomstig het Evangelie, en de waardige wijze, waarop gij de heilige roeping vervult, waarmede de wil van God u geroepen heeft, maar ook omdat mij die brief als een waardig voorbeeld is voorgesteld, dat mij onvergetelijk zal zijn.

Gij verlangt, dat ik hem beantwoord, en ik beijver mij het te doen; ik ontleen er een waren troost uit. Ja, mijn lieve Broeder! een troost — want zoo mag het heeten, daar ik mijne geringe stem tot een broeder in het geloof mag wenden, tot een achtingswaardigen belijder, wiens woorden mijne hoop versterkt en mij de weldaad gegeven hebben van de Evangelische gaven te waarderen, de heilzame en weldadige vertroosting en aandachtig na te gaan en veel te leeren wat ik noodig heb. O, mijn beminde Broeder! zoo gij kondet begrijpen wat ik gevoel nu ik deze regelen schrijf, dan zoudt gij voorzeker in deze mijne arme, maar uit mijn bin-

nenste voortspruitende letteren kunnen waarnemen, dat zij een drang mijns harten zijn.

De vijanden van Christus komen mij voor te juichen in mijn ligchamelijk lijden, dat zij elken dag, elk oogenblik schijnen te willen vergrooten en wat zullen zij er bij winnen? O! niets, volstrekt niets; ik juich in die gelukkige oogenblikken, of in die, waarin ik zulk een hartsterkenden, Christelijken brief ontvang, als welken ik van u ontvangen heb! Die sterkt mij voor vele maanden van smarten, en boven dit alles, die smart, dat lijden, wat verkondigen ze mij? Gewis veel: dat de voorbijgaande magt mijner verdrukkers te niet gaat, en de valsheid van de zaak, die zij verdedigen, openbaar zal worden; maar niets, volstrekt niets kan dezulken treffen, die den Heer met geheel hun harte liefhebben, daar die ligchaamssmart en de zielsvreugde vermeerderen van de krijgslieden van Christus, die voor de kwellingen, hun door de tegenwoordige Farizeën aangedaan, niet vreezen, daar zij de gevolgen zijn van de zalige openbaring van het Christelijk geloof. Als zoodanig is hun leven vol onverklaarbare genietingen, terwijl zij de smartelijke bitterheden der ketenen onderworpen lijden.

Wij, die niemand hebben beleedigd, die op ons publiek en privaat leven geene enkele vlek hebben, in staat onze geringe levensgeschiedenis te bezoedelen; die er ons op hebben toegelegd, om zooveel goeds mogelijk aan onzen evenmenschen te doen; wij, die op den weg der ondeugd niet meer wandelen, maar daarentegen het pad der godsvrucht aan sommige ongelukkigen getracht hebben aan te wijzen, waarvan wij velen van den ge-

vaarvollen staat van het valsch geloof, waarin wij hen ontmoet hebben, hebben afgetrokken, en hen, hetzij uit het atheïsmus (Godloochening), hetzij uit het diepste bijgeloof, altijd uit de slavernij der zonde getracht hebben te redden; voor ons eindelijk, die niets anders wenschen in alle opregtheid dan het welzijn der menscheid, zonder dit te willen zoeken door geweldige en met het Evangelie strijdende middelen, maar door de overtuiging, door de overwinning van het Christelijk geloof in den Heiland (Fil. II: 5), ons worden de gevangenissen geopend, ons vertrappt men, ons bespot men, ons pijnigt men, maakt men tot slagtoffers van den laster en den haat — en dat alles waarom? Omdat wij onzen Heer gehoorzaam zijn en getrouwelijk en ootmoedig zijne geboden nakomen, den aandrang en roepstem van ons onveranderlijk geloof en onze hoop voor de eeuwigheid opvolgen.

Deze daadzaken, in ons verhoor klaar bewezen zijnde, namen eenige advokaten in aanmerking, hoewel zij Roomsch zijn, en hebben ook buitendien onze vorige begeerten tot welzijn der menschen bewezen. Daar deze zaken nu de eenige en zwaarwigtige beschuldigingen zijn, die tegen ons worden ingebracht, hebben zij gemeend van de regters onze bevrijding te mogen eischen; maar die eisch is afgewezen, omdat het de inquisitoriale geest is, die voedsel geeft aan de wetten van onze slaafsche en ongelukkige natie.

Doch wij moeten ons daarover niet verwonderen. Zoo wij in nederigheid het oog slaan op de heilige geschiedenis van den God-mensch, onzen gezegenden Verlosser, wat zien wij? Wat was het loon van zijne onuitputte-

lijke weldaden, verbreid over de bedroefden, door de meelaatschen te genezen, den blinden de oogen te openen, de kranken te genezen of de dooden op te wekken? De Schriftgeleerden hebben Hem gepijnigd, beschuldigd als die den Sabbath ontheiligde, door zijne liefde te miskennen, niettegenstaande zij ook voor het behoud van dieren den Sabbath braken! (Lukas XIII: 11—15; XIV: 2—5).

Wij zien dus, dat ter vergelding van zijne zaligende zelfverloochening, van zijne goddelijke lessen, ter vergelding eindelijk van zijne nederigheid en vurige liefde voor het menschdom, hetwelk Hij kwam verlossen uit de strikken van den Satan en van den eeuwigen dood, Hij den voor dien tijd smadelijksten dood ontving onder de laagste en schrikkelijkste kwellingen, als ware Hij de speelbal des volks, aan hetwelk Hij daden en woorden van oneindige goedheid vertoond en geleerd had.... En wat zegt ons dit, geliefde Broeder? Dat de onregtvaardigheid steeds geweest is en nog is het erfdeel der vijanden van God en zijn heilig werk. En hebben zij dit den Zoon van God gedaan, dat goddelijk wezen, dat in al zijne daden het groote, het bovennatuurlijke van zijn oorsprong aanwees, die de wereld met zijne woorden in verrukking bragt, die in drie dagen, niet, zoo als zij meenden, den tempel, maar den tempel zijns ligchaams, na verbroken te zijn weder heeft opgebouwd, die zoo dikwerf de magt zijner grootheid in de grootheid zijner daden bewees; — wat zullen zij niet met ons, arme en ellendige zondaren doen, terwijl zij als erfgenamen van die baldadigheid zijn, dier vijanden van den Heer, die natuurlijk ook vij-

anden zijner kerke zijn. O! de geheele geschiedenis van het Christendom pleit voor mij, en men zal zien, dat 't geen aan mij, en met mij aan alle Spaansche Christenen geschiedt, niets anders is dan het gevolg van den strijd, gedurende 18 eeuwen tusschen de leerlingen van Christus en zijne vijanden gestreden.

Evenwel, zoo deze onregtvaardigheid en boosheid zichtbaar zijn; zoo ik treur dat de ongelukkige vijanden van mijn geloof de blinde werktuigen zijn des Satans; denk niet, geliefde Broeder, dat ik ze daarom haat, noch mij schaam in deze mijne gevangenis! — Neen, duizendwerf neen: ik leef hier in kalmte; ik lijd hier allerlei kwellingen, maar ben door Gods genade gansch tevreden; mijne ziel verheugt zich in de meest gewenschte eenswillendheid met God; mijn hart ziet zich gedurig verkwikt en vertroost als ik het Woord des levens open; ik ontwaar wat en hoeveel wij aan onzen hemelschen Vader te danken hebben, en ik begrijp, dat mijne gevangenis, mijne smarten mij eene onwaardeerbare eer zijn, die ik weet dat ik onwaardig ben. Trouwens ons is niet alleen uit genade gegeven in Christus te gelooven, maar ook voor Hem te lijden (Fil. I: 29); ja ook in 't midden der gruwzaamste bejegeningen worden wij onderwezen verblijd te zijn ten allen tijde.

Den waardigen leeraar M. Nogaret, dien getrouwen en hooggeachten Christen, dien ik zoo liefheb en aan wien ik zooveel verschuldigd ben om zijn onvergelykelijken Evangelischen ijver, die mij geleerd en versterkt heeft in het heilig werk, waaraan ik mij in het geloof had toegewijd, heb ik dezer dagen copie der beschul-

diging van den fisikaal toegezonden. Zoo dit stuk u in handen kwam, zoudt gij kunnen zien, geliefde Broeder! met welk eene hevigheid onze bloed-vijanden tegen ons uitvaren. Zoodra ik antwoord van hem heb, zal ik mij de eer geven u ook de verdediging te zenden, die u genoegzaam licht zal doen opgaan om de onmensche-lijkheid te bevatten, waarvan wij het slagtoffer geweest zijn en steeds blijven. Doch noch het heden, noch het verledene, noch de toekomst is in staat, mijn waarde heer! mij te ontrusten; en zoo mijne gevangenis eenig-zins nuttig kan zijn aan de heilige zaak mijns Heeren, dan wil ik ze volgaarne ten einde toe verdragen, voor- eerst ten nutte van het Evangelisch werk, en ook ten andere voor mij zelven; want zoo dit leven vol van lichamelijke smarten mij met rassche schreden naar het graf leidt, wat schaadt het, daar de dood mij eene weldaad zal zijn: immers, niets kan hem nadeeling zijn, die den naam des Heeren aanroept met een rein en opregt geloof (Rom. X: 13).

Twijfel niet, beminde Broeder! aan mijne standvastig-heid; zij zal onveranderlijk zijn. Wees ten volle verzekerd, dat mij niets zal verschrikken, dat mijne verdrukkingen mij steeds stof van groote vreugde zullen zijn, en dat ik in staat zal gesteld worden dezelve te verduren ten einde toe (Jak. I: 2, 3). In de nederige plaats, die ik inneem, heden gevangen, morgen vrij, hoop ik steeds onbesproken te blijven. Altijd is het over doornen, dat men deze natie de Evangelische waarheden verkondigen moet, maar ik heb steeds en zal steeds alle ge- varen blijven verachten. De onsterfelijke voorbeelden van zelfverloochening en volharding hebben wij in het Woord

des levens, dat ons den weg aanwijst, dien wij volgen moeten; daarop zal ik wandelen met beraden moed, daartoe steeds al de kracht mijns geloofs aanwendende, als zijnde de drang van mijne vurigste begeerte in 't Evangelie, om, hoe gering het dan ook moge zijn, iets toe te brengen tot uitbreiding van het ligchaam van Christus. Tot dat heilig doeleinde ben ik en zal ik steeds gereed blijven, zoo lang mij de Almagtige het gebruik mijner geringe vermogens verleent.

Vaarwel, waarde Broeder! mij rest alleen u te verzoeken en aan zooveel gij dezen brief ter lezing mogt geven, dat gij niet vergeten wilt uwe gebeden zoo veel 't u zal gegeven worden, bij voortduring ook voor mijn ongelukkig Spanje op te zenden, voor die natie die voor de beschaafde wereld zich voordoet als nog ongeschikt om in haar het Evangelische zaad te doen ontkiemen; voor dit land dat onder de rampzalige heerschappij van Romes kerk en dien ten gevolge onder de slavernij gebukt gaat, terwijl het atheïsmus (de Godloochening), de goddeloosheid en alle boosheid zich vrij ontwikkelen en dag aan dag toenemen. Spanje kan en zal ook niet altijd ondankbaar zijn voor de pogingen van het ligchaam des Heeren, ja, eenmaal zal het gezonde zaad met alle vrijheid ook daar gestrooid worden; geen twijfel of ook daar zal het diepe en stevige wortelen in de harten der ongelukkige onderdanen schieten, en zal eenmaal Europa ook daar aanschouwen, wat men nu ongeloofelijk acht.

Mijn broeder Don Miguel Trigo, die nu zeven maanden met Evangelische onderwerping, de gestrengheid der gevangenis ondergaat om zijn Protestantsch geloof,

en van wiens helder verstand, beslistheid van karakter en ijver, ik vertrouw dat de zaak des Evangelies veel vorderingen te wachten heeft, wetende dat ik mijne nederige stem tot u wend, geeft mij met aandrang des harten den last, u uit zijn naam van zijne hooge achting en liefde te verzeiken, en zendt u de uitdrukking van zijne levendige, Christelijke sympathie. Ontvangt tegelijkertijd in naam van mijnen anderen medgezel, den heer Alhama, de verzekering zijner liefde.

Waarlijk, mijn vorige brief, gelijk al wat uit mijne pen komt, is de openbaarmaking niet waard; maar kon het van eenig nut zijn, al ware het aan een eenigen Christen, kennis te dragen van de inquisitoriale strengheid, waarmede de Protestanten in dit land bejegend worden, en het hem tot het gebed bewegen, dan zal ik mij verheugen daartoe iets te hebben bijgedragen.

Het kan mij in geenen deele nadeeling zijn zoo gij dezen of eenigen anderen brief, of andere mededeelingen uit mijne gevangenis het licht zoudt willen doen zien.

Verschoon de moeite, die u dit voorzeker zal geven, en dat de vrede, de genade en de gemeenschap des H. Geestes met u zij en met uwe waarde familie, en houd u verzekerd, dat gij steeds op de innige liefde rekenen kunt, op de bereidwilligheid in alles wat gij mogt verlangen van uwen broeder in den Heere,

MANUEL MATAMOROS.

Hieronder stonden de volgende woorden van de hand eens medegevangenen.

Ik groet u in den Heere en bid over allen den H. Geest, over alle Gods kinderen.

MIGUEL TRIGO.

Na dezen brief ontving ik nog, voordat ik denzelven beantwoord had, den volgenden:

Grenada, 13 December 1861.

Mijn zeer geachte, geliefde Broeder!

Reeds zijn er vele weken voorbij, dat ik den troost had den opwekkenden brief te ontvangen, dien gij mij wel hebt willen toezenden en mij overhandigd is door den hooggeschatten en ijverigen Dr. Dallas.

Met groot ongeduld zie ik dagelijks uit naar tijding, of mijn gering antwoord u wel ter hand gekomen is; maar tot mijne diepe droefheid is mij tot hiertoe het bericht daarvan niet ter oore gekomen, en ik verstout mij daarom u op nieuw te schrijven.

O mijn waardige Broeder! brieven als de uwe, prijzen zich onbeschrijfelijk aan; zij worden teemoet gezien met een heilig ongeduld, en zijn eene bron van Christelijken troost voor hen, die de vreugde hebben van ze te ontvangen, vooral zoo dit geschiedt, terwijl zij verkeerden in zulke droevige omstandigheden als waarin ik mij bevind.

Uwe twee onvergetelijke brieven, die ik hier in den kerker ontvangen heb, zijn voor mij overdiërbaar; zij strekten mij tot groote vertroosting, en waren mij tot eene gezonde en Evangelische stichting des geloofs; het is daarom, hooggeschatte Broeder in Christus! dat ik groot verlangen heb om te weten, of de mijne u geworden is, waarin ik een gering maar opregt blijk van mijnen verschuldigten Christelijken dank heb nedergelegd. Mijne zaak is in dit oogenblik ongunstig afgevoerd;

doch daar is reeds beroep gedaan tegen het vonnis der regtbank van eerste instantie. Wat daar nu verder het gevolg van zal zijn, weet ik niet; voor het oogenblik heb ik niets waardoor ik hoop zou kunnen voeden, mijne vrijheid eenmaal te bekomen; maar ik ben door Gods goedheid in hooge mate gesterkt in afwachting van den uitslag, en hoe meer mijne toekomst donker schijnt, hoe meer mijne vreugde in den gezegenden en beminnden Heiland mijner ziele, Jezus Christus, toeneemt.

Als slagtoffer der goddeloosheid juich ik in mijn lijden, omdat ik dat mag zijn ter oorzaak mijner onwankelbare liefde en mijns geloofs in den eenigen naam waardoor wij kunnen zalig worden. Vurig verlang ik naar uw gewenscht antwoord, en in allen geval hoop ik u steeds op de hoogte te houden, en zal in mijn volgende meer uitvoerig zijn dan ik heden ben uit vrees u lastig te vallen,

Ik noem mij als altijd,

Uw nederigen Dienaar en Broeder in
onzen Goddelijken Verlosser J. C.

MANUEL MATAMOROS.

Mijn adres, wanneer gij mij met uw schrijven verheugen wilt, is:

Aan den heer Don Antonio Moreno Diaz: mijn advokaat.

Op dezen brief, door mij ontvangen den 21^{sten} December, heb ik den 24^{sten} geantwoord, en mogt mij verblijden reeds den 21^{sten} Januarij 1861 op nieuw tijding van den in God gesterkten Broeder te ontvangen, mij

geworden door den ijvervollen en kundigen advokaat D. Antonio Moreno Diaz, die er eenige regelen van zijne hand bijvoegde, zijn karakter kenschetsende. Ik laat beide hier volgen:

Grenada, 14 Januarij 1862.

Waarde heer Doctor Capadose!

Ik neem de gelegenheid waar om u het antwoord van Matamoros te doen toekomen, en mij verder aan uwe dienst aan te bevelen.

De zaak van dien ongelukkigen gevangene wekt in zoo hooge mate mijne belangstelling, dat ik u betuig dat ik het voor mij als een hoogst gewenschten en innig verheugenden triumpf zal beschouwen, indien ik zoo gelukkig ben hem vrij te doen verklaren.

Mijnheer! ik ben Katholiek, Apostolisch en Roomsche door overtuiging en door neiging (instinct). — Maar ten opzichte van godsdienstige belijdenissen, ben ik voor de verdraagzaamheid.

Om die reden waardeer ik zoo hoog en Matamoros om zijne persoonlijke en zeer treffende hoedanigheden, en de overige gevangenen, in geen van hem eenige misdaad ziende. Ik herhaal u dus, dat mijne deelneming in hen allen groot is, en dat het mijn gelukkigste dag zal zijn, indien ik het mogt verkrijgen, dat voor hen de deuren der gevangenis geopend werden.

Ik blijf intusschen met de verschuldigde hoogachting uw verbonden en eerbiedige dienaar, die u de handen kust.

ANTONIO MORENO DIAZ.

De brief van Matamoros was van den volgende inhoud:

Grenada, 12 Januarij 1862.

Geëerde Doctor en zeer beminde Broeder in onzen Heere Jezus Christus, ons vertrouwen, onze verlossing, troost en hope, ja eenigen naam onder den hemel gegeven om zalig te worden.

Ik heb, geliefde Broeder! uwen voor mij zoo kostelijken brief van December 11. ontvangen, maar onmogelijk, ja ik beken het volstrekt onmogelijk is het voor mijne arme en geringe pen u eenigzins naar waarde uit te drukken, van welk een zegenrijken invloed de kracht uwer troostrijke woorden en uw zoo opwekkende en geheel Evangelische brief voor mijne geschokte ziel geweest zijn. In elken regel en volzin lag een schat voor mij. Ik beschouw zulk een Evangelischen, broederlijken brief als een van die geïnspireerde dokumenten, die de hemelsche Vader soms geeft te schrijven aan een zijner getrouwe volgelingen, om in het hart van een verdrukte onuitsprekelijke vertroosting en te storten. Ja, mijn zeer beminde Broeder! uw schrijven nam ik aan als eene vrucht van een levendig geloof, de heilige roeping des Christens waardig, als eene fontein van onuitputtelijken troost. Hij blijft bewaard in den tempel mijns harten, en is onuitwischaar in mijn geheugen geprent. Ontvang dan ook mijnen blijvenden dank, en neem dien aan als uit het voor u kloppend harte u toegevoeld. — Gij ziet, mijn waarde Broeder! dat de strafbepaling, bij vonnis van de regtbank niet is ver-

vallen; maar gij schijnt vergeten te hebben, dat ik regt wacht van menschen, en regt in Spanje, maar op eene andere wijze. Het laatste vonnis moet eerst door de regtbank gewezen worden. De lagere regtbank heeft eerst na vijftien maanden uitspraak gedaan, en deze bestond in den eisch eener straf van 7 jaren gevangenis, blijvend verlies van eer en proces-kosten, wat mijn persoon betreft.

En dit geschiedt in Spanje in de 19de eeuw! Alhama is veroordeeld ook voor zeven jaar gevangenis en Trigo voor vier. — Anderen hebben kleinere straffen en sommigen zijn vrijgesproken. — Hieronder behooren de Broeders D. José Silveira, D. José Varques en D. Manuel Moreno, die vrijkwamen op borgstelling.

Meen echter niet, dat de uitspraak mijne rust gestoord heeft; ik gevoel mij zelfs heden gelukkiger dan ooit — vooral omdat mijn geloof niet geschokt is, en mijn Heer mij de gelukkige gelegenheid gegeven heeft Hem voor 't oog der wereld te belijden en aan te toonen, hoe zalig men is in het lijden voor Hem, en hoe het geloof zegepraalt.

Niets, mijn lieve Broeder, neen niets is in staat mij te verschrikken, noch het smartvol heden, noch de ijzingwekkende toekomst.

Ik gevoel mij sterk in mijn volkomen vertrouwen op den Heer, en mijn dood om Zijnentwille is mijn leven: ja, ik verlang het leven niet dan in zooverre ik voor Hem kan leven, die voor mij gestorven is!

Gij doet mij eenige vragen, en ware het niet mijn genoeg en die te beantwoorden, het ware mijn pligt u eenig genoeg te geven. Ik wil ze beantwoorden in dezelfde orde, als waarin gij ze mij hebt voorgelegd.

Ik ben 26 jaar oud en ongehuwd. Ik ben de zoon van een luitenant-kolonel van de artillerie, die den lande groote en gewigtige diensten heeft bewezen, maar zijne loopbaan reeds met zijn 34ste jaar eindigde, en in zijn laatste oogenblik zijn wensch nog had te kennen gegeven, dat ik als hij de krijgsmans-loopbaan volgen zoude. Toen was ik nog zeer jong, kwam op de kadetten-school te Toledo, om in de krijgskunde te studeren. Bij lateren leeftijd echter, toen mijn verstand meer ontwikkeld was, kreeg ik afkeer van de dienst, die zoo geheel in strijd was met mijn aanleg en mijne beginselen, vooral in dit land, waar voor den ongelukkigen soldaat de wet van den stok die der rede is.

Mijn examen op handen zijnde om eenmaal schrijver in het leger te worden, en nadat ik met mijne moeder geraadpleegd had, ben ik in den boezem van mijne familie teruggekeerd, met het voornemen om zelf het kapitaal, dat wij bezaten, te administreren. Dit bestaat in onderscheidene landerijen en daaronder eenige goede bouwlanden, die ik voorhad te bebouwen en te verbeteren; want mijne lieve moeder was door den handel genoodzaakt zich van de beste landerijen te ontdoen, om in den treurigen toestand te voorzien, waarin ons het schipbreuklijden van een onverzekerd schip gebragt had. Door dit onverwacht geval werd ons inkomen zeer verminderd, en wij hielden niet meer dan drie stukken lands over ter waarde van 10,000 duros (ƒ 25,000). Kort hierna werd ik genoodzaakt naar Gibraltar te gaan, en 't is aan de prediking van Ds. Ruget en aan mijne onophoudelijke studiën en onderzoekingen te danken, dat ik mij in het bezit gesteld zag van de kennis der waarheid.

Ik kwam in Spanje met het zalig uitzigt, om werkzaam te zijn in de heilige zaak des Evangelies; maar gedurende mijn verblijf van vijf maanden te Gibraltar, werd ik soldaat verklaard, en bij mijne aankomst stiet ik op die gebeurtenis, die zoo geheel mijne voorneemens en plannen den bodem insloeg.

Mijne moeder wilde mij van de dienst vrij hebben, en mij loskooopen; maar dat wilde ik niet toestaan, daar zij hiertoe de rente van hare landerijen op hypotheek moest geven, en dit zou zijn, als 't ware, het brood van mijne arme moeder wegnemen.

Mijne vrienden trachtten mij door hunne tusschenkomst vrij te maken, stelden eene inschrijvingslijst op, die spoedig aangroeide, maar het gouvernement gaf bevel tot mijne inlijving in 't regiment, dat gereed stond te vertrekken.

Toen ik reeds in 't leger was, kwam het berigt van mijne vrienden tot mij, dat zij de opbrengst der inschrijving tot mijn vrij gebruik zouden stellen, hetgeen nu verhinderd was door mijne afreize; maar ik gaf mijn verlangen te kennen, dat die giften onder hen, die bijgedragen hadden, zouden verdeeld worden, en anders onder de armen, hetgeen ook geschiedde.

Ik ging naar Sevilla met het regiment en ontmoette een broeder, die ijverig bezig was het waar geloof te verbreiden; zijn broeder had ik vroeger te Gibraltar gekend, en in plaats van soldaat werd ik zijn helper.

In het regiment had ik nog een makker van helder verstand, die mij verzocht tot hem te komen; deze jongeling had met opgewekte geestdrift Gods Woord ontvangen, en scheen gelukkig te zijn de waarheid te heb-

ben leeren kennen; maar hij was een zeer vertrouwelijke zoon en schreef aan zijne moeder, waarin zijn geluk bestond. Haar antwoord was, dat hij dadelijk bij den kapellaan van het regiment ter biecht moest gaan en in den boezem van de Roomsche Kerk terugkeeren, of zoo niet, zij zou hem vervloeken.

De jongeling keert om; plotseling laat hij mijne vriendschap varen, belooft te gaan biechten, doet het, maakt mijn naam bekend, en de kapellaan op zijne beurt verklaagt mij bij mijne chefs, met verzoek, dat ik mijn ontslag zou krijgen van mijn ambt.

Daarenboven kwam het mijnen chefs ter ooren, dat ik in mijn uniform aan groote vereenigingen van boeren het Protestantsche geloof verkondigd had, en van dien dag af begon ik een leven te leiden vol bekommeringen en verdrukkingen. De kolonel had mij lief als een vader, daar hij mijnen armen vader had gekend; hij was te gelijk de vriend van een mijner ooms, nog heden brigadier (generaal) van de ingenieurs; uit medelijden liet hij mij ontbieden; hij ried mij aan, niet als legerhoofd maar als een vader, dat ik het leger zou verlaten, daar anders mijn leven in de gevangenis zou eindigen.

Van dag tot dag werd nu mijn toestand verdrietelijker, waarom ik besloot mijne lieve moeder kennis te geven van het voorgevallene.

In dien tijd werd mij voorgeslagen door het comité te Parijs om in Frankrijk voor de zending te studeren. Mijne moeder schreef mij, dat zij dadelijk naar Malaga zou gaan, om mijne vrijlating te verzoeken; zij deed het werkelijk, en die goede, die teedere

moeder ging hypotheek nemen op de renten van hare landerijen, waar ze van leven moest, en verlost mij aldus uit de militaire dienst. Ik werd dan vrij, en vrij zijnde begon ik dadelijk te arbeiden; ik stichtte de kerk of gemeente te Malaga, organiseerde een algemeen bestuur voor de werkzaamheden van het Evangelische propaganda (voortplanting des geloofs), en de Heer onze God zegende mijne pogingen.

Dit bestuur bestond uit personen van onderscheiden stand in de maatschappij en die bekend waren van wege hunne goeden zeden en Christelijken ijver. De gemeente te Malaga zal uit ongeveer 200 zielen bestaan, en onder deze waren meer dan 30 vrouwen, meest moeders van huisgezinnen. Dit comité houdt zich bezig met zendingen te bepalen, opdat elken Zondag in verschillende plaatsen te Malaga het Woord van God verkondigd worde. Wat mij betreft, hoe onwaardig en gering van kunde, ik had op mij genomen het Evangelisch onderwijs der zendelingen, die meer verwijderde plaatsen bezoeken moesten, en predikte voorts het Woord op onderscheidene dagen der week in al de vereenigingen.

De uitnemende zuster, S. A. Tregelles, en de eerbiedwaardige doctor, haar man, stonden aan het hoofd van de stichtelijke vereeniging te Malaga van meer dan 70 broeders en 17 zusters, waar ik de vreugde had eene Christelijke lezing te houden bij wijze van een dagboek.

Ik kwam in Grenada en bereidde mij voor om middelen in het werk te stellen, die de uitbreiding van het Protestantsche geloof ten doel hadden, waarop ik hoopte goed te slagen. Van daar ging ik naar Sevilla, en ook

daar zocht ik een station in denzelfden geest op te richten voor het Edimburgsche comité. Door dat van Parijs werd mij voorgesteld eene reis te doen naar Catalonië, om ook daar eene gemeente en brandpunt ter verspreiding van Gods Woord te vormen. Ik ging er heen en mogt op dezelfde wijze als te Malaga ook daar een comité en eene gemeente stichten. Mijne waardige en brave moeder wilde, dat ik met mijne twee broêrtjes tot haar kwam; zij nam eene verdubbelde hypotheek op de landerijen, en ik kwam in Barcelona. Op den 8sten October 1860 is te Barcelona, terwijl ik bezig was als voorganger in eene vergadering, gehouden ten huize van Alhama, een brief onderschept, een belangrijke brief, waarin ik het adres van mijn huis te Barcelona opgaf. Nu werd per telegraaf mijne gevangenneming en de verzegeling van al mijne papieren bevolen. Ik had vele dokumenten, die alles opgaven, wat ik hier boven heb meêgedeeld; ja, nog veel meer, dat ik nu kortheidshalve voorbijga.

Na acht dagen gevangenis werd ik geroepen mij te verklaren, en na vele andere vragen, deed men mij de volgende vraag, die ik u hier letterlijk ga afschrijven.

Vraag: Of ik tot de Katholieke, Apostolische en Roomsche Godsdienst behoor, en zoo niet, dat ik openbaren of verklaren zou, welke Godsdienst ik belee?

Antwoord: Mijne Godsdienst is die van Jezus Christus, mijn eenige regel des geloofs is Gods Woord, of anders gezegd: de Heilige Bijbel; geen woord meer noch minder maakt den grondslag uit van mijne overtuiging, zijnde ik in die beginselen bekrachtigd door de laatste woorden van den Apocalypsis en het getuigenis

der Apostelen in hunne brieven: niet geloovende, dat de Katholieke, Apostolische en Roomsche Kerk dien-zelfden grondslag houdt, noch met de leerstukken des Woords overeenstemt, noch die in de praktijk beoefent. De regter begeerde, dat ik mijne woorden terugnam; maar ik hield staande, en wilde niet een enkel woord van 'tgeen ik eigenhandig geschreven had terugnemen.

Ziedaar, mijn geliefde Broeder! de gezegde redenen waarvan men zich bedient, om daarop mijn vonnis van zevenjarige gevangenis te gronden, daar, volgens mijnen regter en den fiskaal (procureur-crimineel), de belijdenis mijns geloofs mijn toestand verzwaaert.

Ik heb u al deze bijzonderheden vermeld, opdat gij des te beter, al is 't dan maar in 't kort, de geschiedenis mijns levens en vooral die van mijn Christelijk leven kunt kennen.

Ik ben niet gehuwd, maar ik heb verplichtingen aangaande mijne lieve moeder en mijne twee jonge broeders.

Ik had geene betrekking toen ik gevangen genomen werd; ik was werkzaam aan de zaak des Evangelies voor het Comité te Parijs, dat ik in Barcelona vertegenwoordigde.

De namen van mijne broeders in de gevangenis zijn de volgende:

In Malaga: D. José Gonzave, D. J. Flores, D. Felipe Laguna, D. Manuel Bazan, D. Antonio Carrasco, D. Antonio Marin, en nog twee, die ik den naam van broeders niet durf geven.

In Sevilla: D. Manuel Leon en D. Fernando Bonhomen.

In Grenada: D. Miguel Trigo en D. José Alhama.

Wat mijn advokaat betreft, hij is een jongman van uitstekende talenten, vol ijver en grootelijks geëerd, aan wien ik oneindig veel troost te danken heb, maar dien ik geloof uit zijne verdedigingsacten en de wijze waarop hij die openbaarde, voor een echt Katholiek te moeten houden. Het zou moeilijk geweest zijn iemand te vinden, die mij uit het oogpunt des geloofs voor de regtbank zoude hebben willen verdedigen; maar voorzeker zou ik onder al de advokaten dezer stad niemand kunnen vinden, die beter ware en die meer vertrouwen inboezemt. Op het oogenblik heb ik zeer gewichtige brieven ontvangen, en in een dezer heb ik het hoogst verblijdend bericht, dat vier van de acht gevangenen te Malaga vrij zijn, en ik ga eenige zaken beantwoorden, die daarmede samenhangen.

Nu kom ik tot het aangename van mijne taak.

Ik heb de eer, mijn waarde en geëerde Broeder! u mijn eenvoudig portret te doen toekomen; het gelijkt goed, maar ik vind het niet eigenaardig, dat de photograaf mij in eene bibliotheek, in plaats van in eene gevangenis heeft afgebeeld.

Het boek, dat ik in handen heb, is de Bijbel, de derde, dien ik thans gekregen heb; de twee vorige zijn mij door de politie bij een hunner bezoeken ontnomen. Ik ben alleen in mijn hol, hetgeen niet kwaad is voor mijne gezondheid, die zeer zwak is, en ook voor mijne studie.

De zeer geachte broeder M. W. Green heeft mij aangaande u geschreven, en hoezeer hij u niet persoonlijk kent, heeft hij veel van uwen Evangelischen ijver en liefde vernomen; hoe gaarne zag ik, dat gij u met hem

in betrekking steldet, het zou hem zoo groot genoeg doen een brief van u te krijgen. Het is aan den onvermoeiden ijver van den Eerwaarden heer M. W. Newton, den heer Green en Dr. Tregelles, dat de familiën van de gevangenen te Grenada en te Malaga hun onderhoud hebben te danken; want het is onmogelijk uit te drukken, met welk eene hartelijkheid en mildheid zij steeds hierin bezig geweest zijn en nog zijn.

Het zal mij eene vreugde zijn, innig geliefde Broeder! u steeds op de hoogte te houden van onze zaak en al hetgeen de uitbreiding van het Evangelie in Spanje aangaat, en u tevens de middelen op te geven, die voor 't vervolg in 't werk gesteld worden. Onmogelijk is het mij geweest vroeger te schrijven, uit hoofde mijner ongesteldheid, waardoor de hoop brieven ter beantwoording zeer vermeerderd is. Uwe photographie was mij onuitsprekelijk aangenaam, en mijne lieve moeder verzoekt u zeer er haar ook een te zenden en hare zusterlijke groete te willen aannemen. Mag ik hierbij mijn nederig verzoek voegen, mij ook een uwer portretten toe te zenden voor de broeders te Malaga, die een sterk verlangen hebben u te leeren kennen. Mag ik nu op mijne beurt u ook vragen, of gij gehuwd zijt en het geluk hebt van kinderen te bezitten? Breng hun in dat geval mijne nederige groete. Ik smEEK u, och! schrijf mij toch vele bijzonderheden; want in waarheid uwe brieven zijn zeer heilzaam voor mijne ziel.

Vaarwel dan, hooggeschatte Broeder! houd u steeds ten volle verzekerd, dat ik te midden mijner smarten gelukkig ben, en dat geen lijden, dat mij ooit mogt overkomen, eene andere uitwerking op mij zal heb-

ben, dan mij in 't geloof in onzen Heiland te versterken en mijne vreugde in Hem te vermeerderen.

Ontvang, geliefde Broeder! ook van mijne medegevangenen, die uwe broederlijke en heilzame vermaningen en vertroostingën dankbaar ontvingen, de uitdrukking hunner liefde en die van

Uw nederigen Broeder in den Heer,

MANUEL MATAMOROS.

Op dezen zoo treffenden en breedvoerigen brief van den in God geheiligden, beproefden broeder, en op den begeleidenden zoo vriendelijken brief van zijn advokaat, beiden door mij ontvangen den 21sten Januarij, heb ik in het breede geantwoord den 24sten Februarij; maar die brieven schijnen verloren geraakt te zijn, zoodat ik den 8sten Maart, toen Matamoros juist 17 maanden was opgesloten, een korten brief van hem kreeg waarin zijne teedere liefde en zorg doorblonken, niet wetende wat hij van mijne stilzwijgendheid denken moest. Daarin maakt hij ook regt dankbaar gewag van een troostrijken brief, dien de Kerkeraad der Afscheidene Kerk te Amsterdam, den 6den Maart hem geschreven had. Hij eindigde dezen brief met de volgende betuiging: „Ik ben kalm en rustig, ja, blijmoedig in mijnen toestand; al mijn vertrouwen heb ik op God gelegd, van wien ik door tusschenkomst van zijn eeniggeboren Zoon Jezus alles goeds wacht!”

Nu had ik juist kopij gehouden van de brieven, die verloren waren geraakt, en die ik zoowel aan Matamoros als aan den advokaat in antwoord op de hunnen geschreven had; zij waren van den volgenden inhoud:

AAN DEN ADVOKAAT
ANTONIO MORENO DIAZ.

's Gravenhage, 23 Febr. 1862.

Waarde heer!

Ik mag niet langer uitstellen u de uitdrukking te doen toekomen van mijnen opregten dank, dat gij de goedheid gehad hebt, niet alleen om u met mijnen brief te belasten voor onzen Matamoros en mij zijn antwoord te doen toekomen, maar ook, dat gij de groote vriendelijkheid gehad hebt eenige regelen daarbij te voegen. Waarde heer! uw edel karakter heeft u den weg tot mijn hart gebaad; ik weet het, gij hebt met grooten ijver en met die buitengewone talenten, waarmede God u begiftigd heeft, de verdediging van onzen gemeenschappelijken vriend op u genomen. Ontvang voor die getrouwe daad den levendigsten dank, dien gij geheel waardig zijt, juist omdat gij er bijvoegt: "*Yo soy Catholico, Apostoly Romano* door overtuiging en door instinct," en desniettemin hebt gij niet teruggedeinsd voor de moeilijke, maar edele, maar grootsche, maar onzen grooten God en Zaligmaker aangename taak, om aan te wijzen, dat zij, die *renegaten* genoemd worden, *geene misdaad begaan hebben* door de stem hunner conscientiën te volgen en de goddelijke aanwijzingen, waar het 't leven geldt der zielen. O! heerlijke zamenstemming en harmonie, te midden van zulke onderscheidene positiën! O! troostrijk licht! dat van voor het oog des geestes mij toeflikkert! Ja, ja, ik zie

als 't ware het oogenblik , het gelukkig oogenblik , waarop allen , die met hart en ziel den goddelijken Heiland zullen hebben liefgehad , als die gestorven is voor hunne zonden en om hun het eeuwige leven te geven , zich vereenigd zullen zien voor den hemelschen troon , en er geen verschil meer zal zijn tusschen de ware kinderen Gods. Wel nu , mijn waarde heer ! weet *que por conviccion y por la mano de mi Santo Conductor, el Spirito Sancto, yo soy Christao Evangelico* ; maar in de verte strek ik mijne hand naar u uit , en ik verstout mij u te verzoeken , voor het aangezigt van den levenden God , te overdenken , welke de kracht zij , die onzen Matamoros in zijn verschrikkelijk verblijf en in de ziel-schokkende hem wachtende toekomst zoo ondersteunt , zoo bemoedigt , zulk eenen vrede , ja blijdschap doet genieten ? en gij zult ontwaren , dat het eeniglijk *het geloof* is : hij *weet* , dat zijn Heer voor hem geleden heeft , en dat het *alleen uit genade* is , dat hij het eeuwige leven zal ontvangen. Ziedaar , wat hem onder de leiding des Geestes het Woord van God geleerd heeft , toen hij nog in geheel andere gedachten verkeerde , en het is datzelfde Woord , dat 'took mij geleerd heeft , toen ik nog Israëliet was , en nu buig ik mijn grijs geworden hoofd aan de voeten van dien Zaligmaker en heb geene andere *belijdenis* dan deze : „ *Wees mij , armen zondaar , genadig !* ” (Luk. XVIII : 13) ; geen anderen troost dan dezen : „ *Het bloed van Jezus Christus , Gods Zoon , reinigt van alle zonde* ” (1 Joh. I : 7) ; geene andere hope dan deze : „ *Daar is dan nu geene verdoemenis voor degenen , die in Christus Jezus zijn , die niet naar het vleesch wandelen , maar naar den geest* ” (Rom. VIII : 1).

Zeg mij, waarde heer! zou er nog eenig middel zijn, om de toepassing te voorkomen van het schrikkelijk vonnis der galeijen, dat voor onzen zwakken vriend met de doodstraf gelijk staat?

Denkt gij, dat een krachtig adres aan de Cortes, komende van een aantal hooggeplaatste personen in Holland en in andere landen, eenigen invloed zou hebben?

Hoe 't zij, ik blijf den Heer smeeken. Hij heeft alles in zijne hand en is magtig de bevrijding van hem te bewerken, van wien gij zelve getuigt: „*No vea crimen ningono.*” „Ik zie in hem geene misdaad hoege-naamd.”

Vaarwel, waarde heer! wees zoo goed inliggenden aan onzen vriend te doen toekomen. Geloof aan de achtiging, waarmede ik mij voor u bezielde gevoel. *Que Dios vos ajuda!*

DR. CAPADOSE.

Aan Matamoros schreef ik het volgende:

's Gravenhage, 23 Febr. 1862.

Zeer beminde Vriend Matamoros, geliefde Broeder in het geloof in hem, die de Opstanding en het Leven is!

Indien ik eenigen tijd gewacht heb met u te antwoorden op uwen mij zoo aangenamen brief, en al de zoo belangrijke bijzonderheden, die gij mij hebt meêgedeeld, is de reden hiervan te zoeken in mijn verlangend uitzien naar den terugkeer van den achttingswaardigen Generaal Alexander, en nu, ach! mijn broeder! hoe weemoedig ben ik heden gesteld en hoe krach-

tig gevoel ik, dat het banden zijn van hemelsche liefde, die onze harten aan elkander binden; want inderdaad uwe smarten zijn mijne smarten, en het zou voor mij een onuitsprekelijk geluk zijn, indien ik eenigermate den last, die op u drukt, kon verplichten, wanneer gij het oog op de u wachtende toekomst laat gaan. Die waarde Generaal, die Londen verliet als omgeven van een hierleger gebeden, niet alleen uit zijn land, maar uit zoovele landen — ziet hij keert terug, zonder te hebben mogen verkrijgen, wat hij zoo vurig gewenscht had, zonder zelfs de zoo heilige als regtvaardige zaak, die hem de reis had doen ondernemen, te hebben mogen bepleiten, hoezeer hij dan ook om zijn geacht karakter verhoor heeft kunnen verkrijgen bij den markies van Tetuan, als vriend, maar niet als afgezant, biddende om de vrijheid der geliefde gevangenen. Wel nu, mijn Broeder! daar boven is een levende God, die alles ziet, die alles weet, die alles kan; zoo Hij wil, is slechts één oogwenk noodig, en de beulen beven voor zijn aangezicht, en de ijzeren deuren ontsluiten zich op zijne stem; maar zoo 't kan strekken tot zijne eer en tot het waarachtig heil van uwe kostelijke ziel, om het vonnis te moeten ondergaan, welnu, moedige krijgsman in het hemelsche leger, grijp moed, de tijd des lijdens hier beneden is slechts een onmerkbaar stip in vergelijking van 't ontzaggelijk geluk, dat u wacht voor de eeuwigheid. O! onuitsprekelijk voorregt, dat het bloed van Christus voor u verdiend heeft en bewaard! want onze ligte verdrukking, die zeer haast voorbijgaat, werkt ons een gansch zeer uitnemend eeuwig gewigt der heerlijkheid (2 Kor. IV: 17).

Ja, mijn Broeder! ook als gij voortaan geene vrijheid genieten moogt hier beneden, verheug u en psalmzing den Heere uwen God; want door Hem kent gij die heerlijke vrijheid der ziele, die geene menschelijke magt, geen Jezuït, geen duivel zelfs u kan ontrooven. Zie- daar het hemelsbreed onderscheid tusschen den waren Christen, het kind Gods, en den slaaf der wereld; deze *meent* vrij te zijn, en hij ziet niet, dat hij in de boeijen is der zonde, der wereld en in de gevangenis van den vijand zijner ziele; ja dat, zoo hij blijft in den toestand, waarin hij zich bevindt, hij nimmer de ware vrijheid genieten zal. Zoo ziet gij, dat in alle, ook de zwaarste beproevingen op deze aarde, de ware Christen oneindig gelukkiger is, dan de arme wereldling, die noch zijn eigen hart en zijne ellende, noch het heil in het bloed des Lams heeft leeren kennen. De wedloopers in het strijdperk te Athene jaagden en liepen wat zij loopen konden, hijgende en zuchtende in de groote beweging hunner leden, maar hun oog bleef gericht op de kroon, die hen wachtte aan den *eindpaal*; welnu, mijn waarde vriend! hier is meer dan de Olympische spelen; hier is meer dan eene verwelkelijke kroon. Hier is de groote strijd des geloofs, hier is eene onvergankelijke kroon, die u reeds toegezegd is, daar er geschreven staat, dat de genadegift en de roeping Gods onberouwelijk zijn (Rom. XI).

Wat hebt gij mij een genoegen gedaan, met mij uwe photographie te zenden; hoezeer ik dat niet noodig had om gedurig aan u en uwe verdrukkingen te denken, ben ik echter regt dankbaar, dat ik u daar zoo voor mij mag hebben in mijn studeervertrek, waar reeds vele

mijner vrienden het bezien hebben. Alleenlijk had ik liefst niet gezien, dat de photograaf u in eene kamer had voorgesteld en niet in uwe gevangenis, die mij meer dan een paleis is. In onze dagbladen stelt men veel belang in u en uwe medegevangenen, en bij mij is eenig plan, om een klein stukje te schrijven, uit onze briefwisseling, indien gij uwe toestemming er toe geeft. Uw waarde en getrouwe advokaat heeft de goedheid gehad mij te schrijven bij uwen brief. Ik heb hem nu ook geschreven en hem gevraagd, of hij gelooft, dat wij met eenige goede hoop iets voor u zouden kunnen doen, bijvoorbeeld, of wij ons ook tot de Cortes zouden kunnen wenden met een krachtig geschrift, onderteekend door hooggeplaatste mannen, niet alleen uit Holland, maar ook uit andere landen; mogelijk zelfs, indien er bij ons Katholieken zijn, die naar den waardigen Moreno Diaz gelijken, zouden dezen alleen of met ons vereenigd de tusschenkomst der Cortes kunnen inroepen en pogingen te uwer bevrijding aanwenden; maar ik vrees, dat het vergeefs zal zijn; terwijl de Katholieken bij ons en in alle Protestantsche landen eene volle en algeheele vrijheid genieten! Dat arm, dat geliefd Spanje, heerlijk vaderland mijner voorvaderen! ach! waarom mag ik u niet vrij en gelukkig zien, gelijk gij schoon en vruchtbaar zijt! Helaas! waarom moet een land, een der schoonste der aarde, een der rijkste in herinneringen van edele heldendaden, waarom moet 't altijd vasthouden aan een geest van verdrukking en onverdraagzaamheid? waarom altijd onder het juk van een genootschap, dat zich naar den schoonsten naam, dien van Jezus noemt, maar dat geheel tegenover zijn Geest en zijn leven is?

Neen, onze wapenen moeten niet vleeschelijk zijn: 't is niet door verdrukkingen en gevangenissen, niet door ijzer en bloed, niet door brandstapels of zoogenaamde *auto-da-fé's* en de galeijen, maar door het Woord des levens en door den geest der liefde en der waarheid, dat men zich moet uitbreiden en de eer handhaven van den Allerhoogste, terwijl men de zielen uit de duisternis tot het heilig licht, van de magt des Satans tot de vrijheid der kinderen Gods zoekt te brengen.

Ik weet niet, of gij gelegenheid hebt mijne brieven aan de geliefde Alhama en Trigo en andere te doen lezen; maar zoo gij het hun kunt laten weten, zeg hun dan dat ook zij een hartelijk deel in mijne sympathie en mijne gebeden hebben. Gijlieden zijt, als stondt gij vóór mij. Ook uwe beste en teedere moeder (zoo gij haar ziet, omhels haar voor mij) God zal haar zegenen; ik vertrouw dat zij in uwe gevoelens deelt; zeg haar, dat ik haar geluk wensch het voorregt te hebben, de moeder van een martelaar te zijn. De oogen des Heeren zijn op haar en Hij zal haar niet verlaten; de vrouw van Alhama en zijne kinderen, neen, ook die zullen door den God Jakobs niet vergeten worden. Zijne regterhand is uitgestrekt om hem te zegenen. Schrijf mij of die echtgenoot de gevoelens is toegedaan van haren man. Ja, ook als gij gedwongen zult worden naar de galeijen te gaan weet gij immers wel, dat ook *daar* uw God is? Denk aan David en lees wat hij zegt in Ps. CXXXIX.

Welnu, als die God *overal* is, zou Hij dan niet ook op de *galeijen* zijn? en dáár, waar zich Jezus bevindt, kan mijn lieve Matamoros *niet* ongelukkig zijn!

Goeden moed dan! 't is zelfs mogelijk, dat zijne stem u roept, om onder de bannelingen en misdadigers een heraut der blijde boodschap te zijn. Wie weet, of God in zijne groote ontferming zich niet van u zal willen bedienen ter bekeering van velen! O! mijn lieve vriend! *alle* dingen (dus ook de galeijen) moeten medewerken ten goede dengenen, die Jezus lief hebben. Eeuwige God! alle koningen der aarde zullen U loven! wanneer zij gehoord zullen hebben de redenen uws monds, en zij zullen zingen van de wegen des Heeren; want de heerlijkheid des Heeren is groot. De Heere zal 't voor mij vol-einden. Uwe goedertierenheid, o Heer! is in eeuwigheid; laat niet varen de werken uwer handen (Ps. CXXXVIII).

Hoe doet gij, waarde Broeder! om mijne brieven te lezen? Hebt gij iemand, die ze vertaalt? Want ik heb gezien, dat de achtingswaardige Dr. Dallas den brief, dien de *Alliance Evangélique* in 't Fransch geschreven had, woord voor woord heeft moeten vertalen. Laat men u de vrijheid om, wie 't ook zij, bij u te mogen zien, en met een ieder briefwisseling te houden; of wel, moeten de brieven eerst nagezien worden?

Ik hoop mij in betrekking te stellen met den heer Green, naar uwe aanwijzing; maar zoo gij hem schrijft, wek hem op, dat hij mij eens eenige regels schrijve. Ik ben hier president van eene vereeniging van binnen-landsche zending, en zeer dikwijls hebben onze Evangelisten gesprekken, die zeer belangrijk zijn, met Roomsche Katholieken. Och! de gansche aarde dorst naar de levende wateren des Heiligen Geestes, zoowel de Protestantsche kerk als de Katholieke, de Joden zoowel als de Grieken, de Mahomedanen als de Heidenen, allen, allen

moeten levend gemaakt worden door den Heiligen Geest en door het Woord van de eeuwige Waarheid. Vaarwel, waarde Broeder Matamoros! *amigo de meu coracao, qui Dios ajuda!* Ik zend u een Evangelisch lied, door mij vervaardigd; dat de vrede Gods uwe ziele vervulle!

Geheel de Uwe,

DR. CAPADOSE.

Deze kopijen werden naar den advokaat Moreno Diaz afgezonden, begeleid van mijn antwoord aan Matamoros.

's Gravenhage, 4 April 1862.

Beminde Broeder in Hem, die voor ons het kruis heeft gedragen en eene onverwelkelijke kroon belooft aan allen, die zijne ware Discipelen zijn en de eer genieten van te lijden om zijns naams wille! De genade en de vrede zij u van Hem geschonken! Amen!

Nu kan ik niet langer wachten! Mijn hart is ter neêr gedrukt en de droefheid grijpt mij aan, als ik om uwe toekomst denk hier beneden. — *Hier beneden*: o ja, maar ook niet verder — hier beneden: lijden, droefnissen, ongerechtigheden, ellende, gevangenissen, ketenen, galeijen! Maar *daar boven*: een eeuwig leven, een geluk zonder einde, een onverstoorbare vrede, eene onuitsprekelijke vreugde, eene eeuwige zaligheid! O, mijn dierbare Matamoros! ziedaar de twee *toekomst*en, die u wachten; de eene wreed, schrikbarend, maar *kort* en *voorbijgaand*, de andere onveranderlijk, eeuwig, een altijd heldere hemel, zonder wolken, gezangen van

vreugde, dank en geluk, hymnen van onophoudelijke aanbidding en jubeltoon. O! denk daaraan, mijn lijdende Vriend! werp u in dien oceaan van leven en gelukzaligheid, in den God, die u verbeidt. Baad u in die levende wateren der eeuwige heilbeloftenissen van een God, die trouwe houdt; vrede zij u!

Hoe, is mijn brief u niet geworden? Ik voed de hoop, dat gij hem later zult hebben ontvangen; want anders vrees ik, dat er welligt hoogere beletselen zijn, die mij den troost zouden ontnemen van mijne briefwisseling met u voort te zetten. De *Clamor publico* schokt mij diep, daar ik ontwaar, dat in plaats van ontheffing of althans verligting van het op u uitgesproken gewijsde van 7 jaren galeistraf, men die in 11 jaren heeft veranderd! Ik betuig u, dat die tijding mij als een slag op 't harte was, dat u liefheeft. — Bij het eerste vernemen van dat smartelijk berigt, gevoelde ik alleen weemoed en droefenis. Maar onze groote God en Zaligmaker heeft mij iets meer doen vinden dan alleen bitterheid en klaagtoon, als ik dacht om mijne gevangene broeders, die mede-erfgenamen zijn des eeuwigen levens. Veel en met diep gevoel mogt ik mijn hart voor u uitstorten aan de voeten des kruises, en ja, ik weet mijn gebed is niet afgeslagen. Ook dan, ook dan als 't eindelijk ten volle zou besloten zijn, en de straf die geëischt wordt met de uiterste gestrengheid toegepast worden, ook dan zal de groote inhoud der veelvuldige gebeden, die overal ten uwen behoefte worden opgezonden vervuld worden, namelijk, dat het einde mogt zijn tot *de meeste verheerlijking uws Heilands en tot het grootste heil uwer ziele*, en ja, dat zal het gewisselijk zijn; mijn God heeft 't ook mij ver-

zekerd. Ga dan, geliefde martelaar! ga, de engelen des Almagtigen zullen uw *leger-staf* zijn, zij zullen u steeds vergezellen, en de Koning der hemelsche heirscharen zal zich aan uwe regterhand stellen en u steeds toeroepen: „Heb goeden moed, mijn knecht! O, konden wij, neen konden uwe beulen door de reten uwer kerkerdeuren met een geestelijk oog gluren; konden zij u, Matamoros, Alhama en Trigo geestelijk aanschouwen, de kreet zou op hunne verstijfde lippen komen, die eens door Nebukadnezar sidderend werd uitgegalmd: „Hebben wij niet *drie* mannen in 't midden des vuurs, gebonden zijnde, geworpen? en ziet, ik zie *vier* mannen, en de gedaante des vierden is gelijk eens Zoons der goden!” — want ja, *die vierde* is ook met *die drie*. Laat dan eene arme wereld zich nog eenigen tijd in 't lijden en in 't bloed der Godskinderen verlustigen, het is haar *ure* en de vijand weet, dat die tijd kort is. — Maar, goede moed! Onze groote Koning zegt, dat Hij de wereld overwonnen heeft, en alle vervolgingen zullen alleen ten gevolge hebben, dat zij de grootsche plannen van liefde de wijsheid van Hem, die boven allen is, ten uitvoer brengen; en indien het Hoofd zelf met smaadheid overladen is en meer geleden heeft dan ooit een sterveling lijden kan, hoe zouden de leden van zijn geestelijk ligchaam zonder smarten blijven, wanneer zij zijne bloedige voetstappen volgen? „*Non decet membrum delitiri sub capite, spinis coronato,*” zeide Ambrosius; dat is: „Het is niet betamende, dat eene ongestoorde blijdschap hier beneden het deel zij van een lid, onder een Hoofd met doornen gekroond.”

Doch ik moet afbreken. Zoo ik van u mag weten of

mijne brieven u al dan niet meer toekomen, zal ik in 't vervolg langer schrijven; maar weemoed vervult mij, als ik indenk, dat ik u welligt voor de laatste maal eenige troostwoorden en de uitdrukking mijner teederste gehechtheid heb kunnen toezenden. Vaar dan wel, *daarboven zullen wij elkander voorzeker ontmoeten*, dat blijft mijn troost. Zeg ook aan uwe lieve broeders Alhama en Trigo, dat, wat ik u schrijf, ook hun geldt.

Que Dios vos ajuda.

Uw getrouwe Vriend in J. C.

DR. CAPADOSE.

Het was in dat tijdstip, dat de heer Ds. Schwartz de menigvuldige giften, aan de Redactie van den *Heraut* voor de martelaren in Spanje van tijd tot tijd toegezonden, tot eene aanzienlijke hulp voor de lijdende familiën der gevangenen bijeenbragt, en door middel van het Comité te Parijs naar Spanje overgemaakt had, waarop ook Z.-Ew. een brief van Matamoros ontving, gedateerd den 4den April, dien wij gaarne hier laten volgen met het antwoord.

AAN DEN HEER SCHWARTZ,

Predikant der Vrije Kerk te Amsterdam.

Gevangenis van de Audiencia.

GRENADA, 7 April 1862.

Achtenswaardige Predikant en zeer geliefde Broeder in Jezus Christus, ons voorbeeld, onze troost, onze sterkte, ons leven, onze zaligheid en onzen eenigen Middelaar!

Door het werkzame en onvermoeide Comité van de Evang. Alliantie te Parijs heb ik vernomen, o waar-

dige en vrome Broeder, uwe Christeijike pogingen om den toestand, waarin ik mij bevind, te verligten en de levendige en Evangelische deelneming, welke de geloovigen in Holland in de wederwaardigheden hunner broeders stellen. En in mijne ziel verheugd in Jezus, verstout ik mij de pen op te nemen, om aan al de leden van het ligchaam des Heeren in de Nederlanden, de nederige doch diep gevoelde en opregte hulde mijner billijke en eeuwigdurende Christelijke dankbaarheid te brengen, en hen van uit mijne nederige gevangenis te groeten en mijne onuitbluschbare liefde jegens hen te betuigen. Geliefde en achtingswaardige Broeder! mijne arme, ongeoefende pen is gering, veel te gering om waardiglijk de taak te volbrengen, waarvoor ik haar in dit gelukkig oogenblik opvat.

Ik gevoel voor u, en ik gevoel voor de Broeders in Holland eene innige, groote, onuitbluschbare liefde. Het is eene Christelijke liefde, eene liefde, gegrondvest in Jezus; zij is verheven boven de zwakke krachten van mijne nietige pen, en kan bij deze gelukkige gelegenheid, die zoozeer door mij op prijs wordt gesteld, niet waardig genoeg worden uitgedrukt, om te getuigen van den troost, mij geschonken door het vernemen van daden, die het Evangelie waardig, en zuivere uitvloeisels zijn van het opregtste en onveranderlijke geloof in den Heer. Daarom zult gij de onwaardigheid van de door mij bestuurde pen verschoonen, en vertrouwen stellen in de goede bedoeling en den Christelijken geest, die haar bestuurt.

Geliefde mijner ziel! morgen zijn er anderhalf jaar verloopenen sedert den aanvang mijner slavernij, den grond

van mijn onvergetelijk geluk, van de zuiverste blijdschap in den Heer; anderhalf jaar, doorgebracht in onbeschrijfelijke wederwaardigheden, in oneindige moeilijkheden, in vreeselijk lijden; anderhalf jaar eindelijk, als het loon voor mijne eeuwige en onverderfelijke liefde voor mijnen Goddelijken Zaligmaker Jezus, mij toebereid door zijne hardnekkige en eeuwige vijanden. Ik kan u verzekeren, dat uwe liefderijke belangstelling, dat de welgemeende en opregte uitdrukking van uwe liefde, de gezegende vrucht van uw geloof en eene troostrijke, welsprekende en schoone getuigenis van den band is, die daar is tusschen de leden van het ligchaam des Heeren, en mij nog heerlijke oogenblikken van troost, gelukkige dagen van Christelijke blijdschap verschaffen.

Ik gevoel mij gelukkig, zeer gelukkig, de mij zoo welkome gelegenheid aan te grijpen u te schrijven, om u mijne Christelijke liefde te betuigen, en het tegelijk in het openbaar te doen aan de waardige en werkzame Christenen van Holland, en zulks door uwe tusschenkomst, waarop ik in deze vertrouw.

Het uur, waarin mijn vonnis zal worden uitgesproken, is nabij; en dat vonnis zal, naar alle waarschijnlijkheid, voor mij ten gevolge hebben engere opsluiting, grootere smart. Het zal mij dan niet meer mogelijk zijn iets van mij te doen hooren; daarom prijs ik des te meer den Heer, dat Hij mij in zijne oneindige goedheid, vóór dien tijd, den troost wil schenken mijne zeer geliefde Broeders in Holland met een heiligen kus te begroeten.

Zeer geliefden in den Heer! de treurige verblijfplaats van de tot dwangarbeid veroordeelden wordt door mijne

vijanden bestemd voor mijn arm en ellendig ligchaam, voor de enkele en uitsluitende misdaad van mijn Christelijk geloof niet te willen verzaken; de verblijfplaats van den misdadiger, van den dief, van den moordenaar, van den broedermoorder, zal mijn deel zijn, zonder dat eenige onderscheiding of eenig voordeel mij ten deel zal vallen boven de bedrijvers dier misdaden.

Zoodra mijn vonnis zal uitgesproken zijn, zal ik alle, volstrekt alle regten van den burger verloren hebben; eene keten zal de medgezellin van mijn ligchaam zijn en de stomme getuige van mijnen kommer; de stok met welken de opzigter van de afdeelingen onder de gevangenen, den misdadiger bedreigt, zal de eenige wet zijn om mij tot gehoorzaamheid te dwingen. De raadgevingen van eene aangebedene moeder zal ik niet meer ontvangen, hare liefdevolle en teêrgevoelige toespraken zullen niet meer tot mijne ooren doordringen: haar aangezicht zal ik niet meer zien, gedurende al den tijd mijner gevangenschap, en mijne zwakke pen zal mijnen beminden Broeders de zuivere liefde in Jezus niet meer kunnen overbrengen, die ik jegens hen koester.

Ik bekommer mij echter hierover niet, geliefde vriend noch bedroef mij over het vooruitzicht, dat mijne vijanden mij bereiden; want ik kan u met de opregtheid van een Christen getuigen, dat ik den heerlijksten troost geniet: de schrikkelijkste angsten, de grootste verschrikkingen omtrent het lot, dat mij wacht, verhoogen en vermeederen mijn geluk in Jezus, die mij verwaardigt te mogen lijden voor zijnen heiligen naam (1 Petr. IV: 12—14); en indien het onvermijdelijk gevolg van mijn lijden de dood is, zal ik dubbel

gelukkig, tiendubbel gelukkig zijn, omdat, indien ik sterf in Jezus en voor Jezus, Hij mij de kroon des levens zal geven (Rom. VIII: 16 en 17; Openb. II: 10). Mijne gezondheid is zwak, zeer zwak, mijne lichamelijke krachten verminderen onder mijn gedurig lijden; doch, geliefde Broeder! de krachten mijner ziel verminderen niet. Ik zie op den Heer met de oogen van het verzekerd geloof, in Hem plaats ik geheel mijn vertrouwen, tot Hem verhef ik mijnen geest; ik leef en leef gelukkig, gelukkiger dan ooit, voel mij rijker dan ooit in mijne nederige gevangenis met hare ellende, hare duisternis, hare akeligheid en het lijden dat ik hierdoor ondervind.

Ik zou ze niet verruilen voor al het goud, voor al de vreugde, voor al de pracht van het Vatikaan, noch voor zijne opeengestapelde schatten en wereldsch geluk. Ik arme, geplaagde, gemartelde, vervolgte, door den haat mijner vijanden den dood nabij, ik verheug mij in mijne smart; mijne blijdschap is zoet en onuitsprekelijk, mijne hoop is levendig en standvastig; want dit geluk, deze blijdschap en deze hoop, zij zijn in Jezus, het eeuwige voorbeeld van zijne getrouwe kinderen, die Hij in zijnen heiligen naam heeft verlost. En beschouwende de liefde, die Hij mij betoond heeft, zal ik, zoo een vroegtijdige dood als een gevolg van het door mij ondervonden lijden mij bereid wordt, gedachtig zijn aan en herhalen de woorden van den Apostel Paulus in zijnen eersten Zendbrief aan de Korinthiërs (hoofdst. XV: 55—57), en als Paulus en Silas zing ik, prijzende God, den Vader van alle barmhartigheid, die mij deze oogenblikken van beproeving heeft toebedeeld,

Hem, die het heil is mijner ziel (Hand. XVI: 25). Geliefde vrienden van Holland! hij, die den troost geniet, u zijne nederige stem te doen hooren, uit deze arme en duistere gevangenis, is gelukkig uwe bemoeijingen en werkdadige deelneming te zien in het lot van uwe broeders in Spanje, als een schoon bewijs van den band, bestaande tusschen de leden van het ligchaam des Heeren; zijne liefde omtrent u is zoowel onuitsprekelijk als diep gevoeld en opregt, en hij verwaardigt zich u te smeecken, dat gij volhardt in het heiligmakend geloof, opdat de magt der duisternis meer en meer moge wijken voor het licht des levens. Houdt u onwrikbaar aan den Verlosser, volgt getrouwelijk uwe waardige voorgangers, en vergeet niet de belooning, toegezegd aan hen, die anderen tot het geloof brengen (Jak. V: 19 en 20).

En nu weest gegroet, geliefde Leeraar en Broederen! ik smeeck u deze mijne gevoelens aan al de broeders in Holland bekend te maken. Ik verzeker u, en ik verzeker hen van mijne opregte en waarachtige liefde in Jezus, van mijne opregte dankbaarheid.

Ik verzoek u ook mijne eeuwigdurende dankbaarheid mede te deelen aan de vrome broeders, die den Kerkeraad uitmaken van de Afscheidene Kerk te Amsterdam, van dewelken ik het voorregt mogt smaken een zeer opbouwenden brief te ontvangen, dien ik 4 Maart jl. heb beantwoord.

De vrede, en de genade, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u allen! dit is de bede van

Uwen gehoorzamen Broeder in den Heer,

MANUEL MATAMOROS.

Op dezen brief is door Ds. Schwartz het volgende geantwoord :

Geliefde Broeder in den Heere Jezus!

Uw brief heeft ons met smart en met blijdschap vervuld. Met *smart*, omdat wij daaruit op nieuw vernamen, dat gij met andere broeders in Christus reeds sedert achttien maanden in een donkeren kerker zijt opgesloten, en van de u, even als ons zoo dierbare vrijheid, zijt beroofd. Met *smart*, omdat wij door uwen brief op nieuw de pijnlijke overtuiging kregen, dat de vijandschap der tegenstanders niet is verminderd, en dat zij besloten hebben, om met alle mogelijke gestrengheid tegen u en onze andere geloofsgenooten te werk te gaan. Met *smart*, omdat wij vreezen, dat de gevolgen voor uw vaderland, dat gij vurig bemint, treurig zullen zijn. Immers wij weten dat de Heer een regtvaardig Regter is, en dat Hij ons vergeldt naar hetgeen wij gedaan hebben. Gij nu lijdt om des Evangelies wil, en in u wordt Hij, de Heer der heerlijkheid, zelf vervolgd (1 Petr. IV: 14). Maar de Vader handhaaft de geschon-dene eer van zijnen Zoon, en daarom is ook Israël hoewel het uitverkoren volk, onder alle natiën verstrooid, enkel en alleen omdat het Jezus, den Nazarener, heeft verworpen en blijft verwerpen. Zoo men nu in uw vaderland voortgaat met de belijders des Evangelies te onderdrukken, dan moeten de vruchten hiervan treurig zijn. Omdat wij *het welzijn* van Spanje begeeren, daarom heeft uw brief, die komende oordeelen voorspelt, ons met *smart* vervuld.

Met *blijdschap*, zeide ik, omdat een gestreng onder-

zoek duidelijk heeft doen uitkomen, dat gij lijdt, omdat gij bij den eisch van Gods Woord: „*Eert den Koning*,” ook dien anderen niet hebt veronachtzaamd: „*Vreest God*.” Men had in het begin uwer opsluiting het gerucht verspreid en getracht het overal te doen ingang vinden, dat gij leedt, omdat gij met staatkundige, revolutionaire mannen gemeene zaak hadt gemaakt, en de regering in uw land had willen omverwerpen. Wij wisten wel dat het eene oude, telkens tegen de belijders van Jezus herhaalde valsche beschuldiging was, dat zij staatkundig gevaarlijke menschen zijn. Maar even als Pilatus verklaarde aangaande den Meester: „Ik vind geene schuld in Hem,” alzoo hebben uwe regters — en wij verblijden ons in deze hunne opregtheid en openhartigheid — openlijk verklaard, dat zij geene *politieke* schuld in u hebben gevonden. Neen, de belijders des Evangelies leeren uit het Woord, de grondwet van den Koning der heerlijkheid, dat zij geroepen zijn de bestaande magten te eerbiedigen, en zij doen het van ganscher harte. Naar dien regel hebt ook gij, geliefde Broeder! u gedragen, en daarom heeft uw brief ons met *blijdschap* vervuld.

Met *blijdschap*, omdat het ons bij vernieuwing duidelijk geworden is, dat gij bereid waart *alles* te verlaten om des Heeren wil; dat gij alles voor schade hebt geacht, vergeleken bij de uitnemendheid der kennisse Gods in Christus Jezus. Er behoort veel genade toe, om zijne schuld voor God te beseffen en als de oorzaak van alle ellende, de zonde, die in ons woont, te erkennen. Er wordt veel genade vereischt, om naar de barmhartigheid, die in Christus is, ootmoedig, geloovig en volstandig te verlangen. Slechts door genade weten

wij, dat wij verloren zondaars zijn; slechts door genade weten wij, dat Jezus een volkomen, onze volkomen Verlosser is; slechts door genade kunnen wij in het geloof het tollenaarsgebed opregtelijk bidden: *O God! wees mij zondaar genadig!* Die genade werd u geschonken. Zij heeft u uit de wereld verkoren; zij heeft u de dierbaarheid van het bloed van Jezus doen verstaan en aannemen; zij heeft u in het midden van verdrukkingen, van beproevingen en lichamelijke nooden tot op dezen dag staande gehouden. Bestaat er dan niet eene overvloedige reden voor u en daarom ook voor ons, die u van ganscher harte in den Heer liefhebben, om ons in den Heer onzen Zaligmaker te verblijden?

Met *blijdschap*, omdat het u niet alleen gegeven werd des Heeren wil te doen, maar ook om des Heeren wil te lijden. In daadwerkelijke en in lijdende gehoorzaamheid is Jezus den Zijnen voorgegaan, tot beide heeft Hij hun de kracht verworven en over het gebrekkige van beide doet Hij verzoening door zijn bloed, voor hen gestort. Daarom verheugen wij er ons in, dat Hij u verwaardigt, ook in banden zijnen naam te bekennen, en dat Hij in de gevangenis u zoo nabij is met de gaven van zijnen Heiligen Geest. Hij heeft u niet alleen staande gehouden, maar Hij heeft u sterk gemaakt. Hij heeft zijne kracht in uwe zwakheid volbragt, alzoo dat gij met den Apostel moogt *roemen in uwe verdrukking*. Deze uwe vertroosting is ons, die u liefhebben eene groote blijdschap; zij geeft ons moed om voor u bij voortduring de verkwikkende nabijheid van den Heer af te smeeken; zij geeft ons stof tot verheerlijking van uwen en onzen getrouwen Zaligmaker.

Ja, geliefde broeder! ook in en door uw lijden wordt de Heer verheerlijkt. Wat aan u geschiedt, schudt het slapend Europa wakker en leert het verstaan wat allen te wachten staat, indien uwe verdrukkers *overal* konden doen wat hun behaagt. De genade u geschonken leert den ongeloovigen begrijpen, zoo zij het willen opmerken, dat het Evangelie eene kracht, een leven is, die niet verbroken kunnen worden, al moet men daarom in kerken en banden smachten, en al heeft men het oog op de vreeselijke straf der galeijen.

Er gaat door Europa niet alleen een kreet van verontwaardiging, maar ook een biddend zuchten op tot Hem, die u alleen verlossen kan uit lichamelijke banden, gelijk Hij uwe ziel uit de banden des Satans en de magt des doods heeft bevrijd. In alle landen en in alle Evangelische kerken lijden de kinderen Gods met u, bidden zij voor u, en vragen zij om ondersteuning in, om verlossing van de boeijen die u kluisteren. Ik zoude haast durven zeggen, dat even als voor den gevangenen Petrus ook voor u waar is: Van de gemeente werd een gedurig gebed tot God voor hem gedaan (Hand. XII: 5). Onze Engelsche broeders hadden de Christenen in alle landen verzocht, om zich op 21 April tot het gebed voor u en de overige broeders in Spanje te vereenigen, en ook in Nederland, in den Haag, in Amsterdam, in mijne kerk werd er gehoor aan gegeven, en honderden hebben op dien dag hunne handen en harten voor u en de uwen, of liever voor u en de onzen, — want gij zijt *de onzen* in den Heer, — tot den Hoorder des gebeds opgeheven. En biddende voor u ontvingen wij zelven een zegen; zoude Hij niet ook ulieden zegenen, zal Hij de gebeden zijner kinderen niet verhooren?

Hij zal het doen, antwoordt uw en ons hart, en hiermede zeggen wij een geloovig *Amen* op het goddelijk *ja* van zijne beloften, die niet verbroken kunnen worden. Laat mij met een enkel woord tot uwe bemoeiding zeggen, dat hij, die dezen brief schrijft, een zoon van Israël is; dat hij in het jaar 1858 in Amsterdam, op den kansel ten doode toe door een dweepzieken jongen Israëliet gewond werd; en er werd in die dagen veel voor hem gebeden, en de Heer heeft die gebeden wonderbaarlijk verhoord, zijn leven bewaard en zijne krachten hersteld. Hij, de Getrouwe, is ook uw God, de Almagtige; zullen wij Hem niet ook voor uwe verlossing nog mogen danken?

Wij hopen met des Heeren hulp noch u, noch de uwen in onze gebeden en gaven te vergeten. Wij achten het een voorregt — en ik ben hiermede de tolk van duizenden in Nederland — voor uwe teeder beminde moeder te bidden, en het is ons alsof wij haar van den Gekruiste met die woorden ontvingen: „*Zie uwe moeder!*” Wij zullen blijven bidden om uwe verlossing, dat het den Heer behagen moge het hart der koningin van Spanje met barmhartigheid uwaarts te vervullen, uw vaderland met zijnen Heiligen Geest te bezoeken, en uwe gevangenis te doen uitloopen tot uwe blijdschap, tot het welzijn van Spanje en tot de uitbreiding van het Koninkrijk van Jezus.

Al de broeders en zusters in het geloof groeten u hartelijk, en zullen er zich in verblijden, zoo zij wederom van u iets mogen vernemen. Elk woord van uwe hand zal ons welkom en een nieuwe spoorslag zijn, om van u voor den Heer niet te zwijgen.

Des Heeren zegen ruste op u in ruime mate, het licht zijns aanschijs bestrale u, en zijn vrede worde u dagelijks vermenigvuldigd.

Met broederlijke liefde, uw Dienaar in Christus,

C. SCHWARTZ.

Nu waren wij genaderd tot den 21sten April, den dag in Engeland, Frankrijk, Duitschland, en ook bij ons in Holland, door broederlijke samenwerking bepaald, om in plegtige bedestonden onzen Spaanschen martelaars te gedenken. Mij was in 's Gravenhage de eervolle taak opgedragen, om in onzen bidstond, waar mijn geachte vriend de heer Mackay voorzat, een deel van de treurige en in groote vertroosting en zoo rijke gebeurtenis en bijzonderheden uit het leven en lijden van Matamoros aan de in grooten getale zaamgevloede belangstellenden mede te deelen, waartoe ik door de gehoudene briefwisseling in staat was gesteld. De groote stilte en aandoening, die daarbij in onze vergadering heerschten, waren een waarborg van de onmiskenbare deelneming, die men in het lot dezer broederen onder het kruis diep gevoelde, en 't was zeker met het harte, dat men samenstemde in het vurig en krachtig gebed voor onze verdrukte broeders, waarmede een onzer geachte leeraars de zamenkomst besloot. — Juist een uur voordat de bidstond zou aanvangen, ontving ik weder versche tijding uit Grenada, en wel een brief, dien ik liefst hier laat volgen.

AAN DEN BEMINDEN EN IJVERIGEN BROEDER

DR. CAPADOSE.

Gevangenis van de Audiencia, Grenada, 13 April.

Veel geachte en geliefde Broeder in Hem, die regtvaardig zijnde, voor ons onregtvaardigen zich zelven gegeven heeft ter verlossing, in wien wij onzen troost, onze levende hope, ons leven, onze liefde hebben, in Hem, die de *eenige* Middelaar is bij den Hemelschen Vader, en de *eenigste* naam gegeven tot zaligheid, onzen dierbaren Heiland!

Neen, helaas! neen, uwe brieven van Februarij, die gij mij schrijft afgezonden te hebben, zijn noch mij, noch mijn advokaat ter hand gekomen; de oorzaak daarvan is voorzeker de hand der wraak, de hand van mijne ongelukkige vijanden. — Maar daarentegen is mij wel geworden uw zoo opbouwend, zoo troostvol schrijven van 4 April, een schoon uitvloeisel van de liefde Gods, eene gezegende vrucht van uw geloof en voor mij eene bron van de zuiverste vertroosting.

Ja, die uitnemende brief heeft mij diep getroffen; ik gevoel mij niet in staat, ik heb geene woorden, geschikt om u te zeggen, wat die brief voor mij geweest is, dewijl de Christelijke geest daarin tot mij spreekt, spreekt met nadruk, en verstaanbaar voor mijn hart; maar met de pen vermag ik niet uit te drukken, op hoe grooten prijs ik uwe toespraak stel. — Onmogelijk is het mij dan ook u te kennen te geven, den dank, dien ik gevoel u schuldig te zijn voor uwe zoo warme belang-

stelling. — Maar wat mijne pen niet kan uitdrukken, dat gevoelt mijne ziel levendig.

Ja, mijn Broeder! wel begrijp ik de schrikbarende toekomst, die mijne woedende vijanden mij bereiden; wel zie ik in, dat zij voor mij, als mijn eenig erfdeel, de smart, de banden en de altijddurende gevangenis eischen, zij, die tegenstanders van mijn Christelijk geloof. Wel ontwaar ik, dat zij mijne zwakke gezondheid geheel willen verderven, en wenschen mij te zien sterven, te sterven in ketenen, mijn laatsten snik te zien geven in een donkeren hoek van mijne cel, te midden van allerlei vernederende en treurige omgevingen. Maar, mijn geliefde Broeder! zij bedriegen zich, als zij zouden denken mijn hart hiermede smarten en benaauwdheden aan te doen. Neen, duizendwerf neen! te midden ook van die smarten ben ik gelukkig, en verheug ik mij in den Heer; ik vrees voor geene verdrukking, voor geene in de wereld.

De klaagtoonen voor elken gevangene, moeten in vreugde, als vrucht van het geloovig hart, veranderd worden, bij de gedachte dat hier sprake is van gevangenen om den gezegenden naam van Jezus, en zoo als eenmaal Paulus en Silas in hunne lofzangen den Heer dankten voor de eer, die hun te beurt viel, zoo moet ook ik danken voor het groote voorregt mij geschonken.

O! mijn waarde Broeder! hoe groot is mijne vreugde, als ik bedenken, dat ik niet alleen onder hen behoer, die in Jezus hebben mogen gelooven, maar dat 't mij ook vergund is voor Hem te lijden. Waarlijk, mijne innige zielevreugde ontvoert mij soms aan mij zelve, en mijne pijnigingen worden de zuiverste genietingen.

Bedroef u dus niet over mijne toekomst hier beneden; die toekomst is niet zoo treurig, niet zoo verschrikkelijk, waarde Broeder! neen, integendeel is zij bij haar eigenaardig lijden omgeven van Evangelische genoegens.

Ach! neen, laat die toekomst komen, ik wacht haar met kalmte af, ik hoop zelfs juichend; mijn leven immers is Christus, en zelfs mijn dood voor Hem is waarachtige winst.

Ik blijf u herhalen, dat ik niets vrees; in God is al mijn vertrouwen; de dood zal mij de kroon des levens geven, en in plaats van voor hem te schrikken, verlang ik er naar, smacht ik er naar, daar mijn sterven voor Jezus het gelukkig uiteinde zal zijn van mijnen wandel als Christen. O! dat hij kome, dat hij kome, die dood! met Christus daar boven te leven, het is het sterven in een ellendigen kerker wel waard.

Gij weet, dat de fiskaal de vreeselijke straf van elf jaren gevangenis heeft geeischt; ik weet niet of de regtbank dien eisch zal bevestigen. Verwonderen zou 't mij niet; maar hoe het zij, mijn waarde vriend, het bedroef u niet, als gij het mogt vernemen. Het is waar, het vonnis, dat mij van de regtbank wacht, als het niet ter bevrijding is, dan zal 't mij voorzeker alle burgerregten ontnemen en mij tot eene gevangenis doemen, gelijk met den moordenaar of den dief! ja zelfs de vadermoorder, of welke misdadiger het ook zij, zal dezelfde regten hebben, dezelfde waarborgen genieten als ik. In de gevangenis zal eene keten mijn stomme en onafscheidelijke medgezel zijn; de stok van een cipier, die een misdadiger is, en het hoofd genoemd wordt mijner brigade, zal de wet zijn, die ik zal hebben te

gehoorzamen. Dan zal ik ook mijne zoo téérbeminde, zoo deugdzame moeder niet meer kunnen zien; mijne broeders in het geloof zullen mij dan niet meer kunnen bezoeken; die buiten zijn, zullen mij niet meer kunnen schrijven, noch ik hun, en mijn leven zal het leven zijn, dat men den misdadiger toestaat. Maar wat doet het er toe, mijn Broeder! is niet de weg ten hemel een weg des kruises?

Jezus, de Regtvaardige zoo als er nimmer een was, stierf aan het hout, en had aan zijne zijden twee anderen, die de straf op de misdaad vertegenwoordigden! Jezus stierf tusschen moordenaars. Hij stierf door doornen gewond, het ligchaam vol van striemen, het aangezicht bespuwd, bespot, gehoond en der algemeene beschimping overgeleverd. Jezus vroeg om water, en men gaf Hem gal.

Jezus was heilig en regtvaardig, rein en volmaakt; Jezus was de Zoon van God, die het land rondgegaan was doende goed, en toch hield men Hem voor een misdadiger. Welnu dan, mijn Broeder! is er dan wel reden om zich te verwonderen? Moet ik mij niet liever verheugen? is mijn jubellied niet billijk, als 't mij vergund mag worden, om een deel zijns lijdens om zijns naams wille te dragen? O ja, ja gewis, mijn Broeder!

De *Clamor publico* heeft u in de war gebragt; de uitspraak van het vonnis in appel is nog niet geschied, noch over mij, noch over de andere gevangenen. De zaak moet door mijn advokaat in schrift verdedigd worden; zijn pleidooi van uitgestreken omvang is een moeitevolle arbeid. Dan volgt de verdediging der andere gevangenen, en eindelijk zal de uitspraak van het vonnis plaats hebben; maar met dit alles zullen wel

drie maanden verloopen. — Ik verlang zeer naar een brief van u, en ik bid er u op het nadrukkelijkst om, omdat zij mij tot zulk een ontzaggelijken troost zijn, en zooveel goed doen aan mijne ziel.

Maar ik heb u nog iets te verzoeken van een bepaald en groot gewigt. — Ik ken, mijn beminde Broeder! de ijverige en Evangelische zorg, de Christelijke belangstelling en warme liefde van al de Hollandsche broeders voor de Spaansche Christenen; ach! ik wenschte hun zoo gaarne mijn eeuwigdurenden dank, mijne onwankelbare liefde in Jezus en mijne blijvende herinnering openlijk te betuigen.

Doe gij het, lieve Broeder! en gij zult een mijner voornaamste en vurigste begeerten vervullen.

Ik heb het genoeg gehad ook door het Comité te Parijs aan den heer Ds. Schwartz te Amsterdam te schrijven, aan wien ik mijnen Christelijken dank heb doen toekomen voor de bijdragen, die hij aan onze onvermoeide broeders te Parijs heeft overgezonden, om in de kosten van mijn proces te gemoet te komen. De Heer vergelde dubbel die Christelijke hulpvaardigheid.

Aan u, mijn geliefde vriend! herhaal ik, dat uw brief van 24 Febr. mij niet ter hand is gekomen, hetgeen ik diep gevoel en mij eene ware smart heeft veroorzaakt.

Vaarwel, beminde Broeder mijner ziel! mijn innige dank vergezelt dezen, en mijne bede tot den Almagtige is, dat zijn vrede, zijne genade en de gemeenschap des H. Geestes in u eeuwig wone, en uw dierbaar leven nog vele jaren verlengd worde tot nut zijner kerke.

Uw geringe broeder in den Heer,

MANUEL MATAMOROS.

Gevangenis van de Audencia, Grenada, 5 Mei 1862.

Mijn onvergetelijke en zeer beminde Broeder!

Onmogelijk is het mij, op eene eenigzins aan mijn gevoel geëvenredigde wijze mijn innigen en blijvenden dank in woorden te betuigen. — Neen, elke uitdrukking, die ik zou bezigen, zou verre beneden de gevoelens blijven, die mij bezielen, en zich ten uwen opzichte geheel van mij meester maken. Het is mij niet doenlijk, o vriend mijner ziele! u de diepe aandoening te beschrijven, die mij uwe zalvende letteren veroorzaken. Ik geniet zooveel bij de lezing, zooveel bij de bestudering derzelve; zij zijn mij tot eene magtige vertroosting en dienen tot mijne onderwijzing; meermaalen vervullen zij mij met eene ongekende Christelijke vreugde; en al die aangename en diepgaande gewaarwordingen maken een grootsch en heerlijk geheel uit, waarvan mijne te zwakke en trage pen den indruk niet weêrgeven kan. — In mijn smartvollen toestand, in mijne kwellingen, in mijne beproevingen hebben mij de zoete vertroosting en der Christelijke liefde sterkte gegeven, niet alleen in den geest, maar ook in het ligchaam! Ja, mijn waarde Doctor Capadose! dat levendig bewijs van de heilige eenheid in den gezegenden naam des Heilands wekt mij op om jubeltoon en aan te heffen, maakt mij onuitsprekelijk gelukkig, en spoort mij aan om God te danken voor den troost, dien Hij mij schenkt, een troost, die mijner ziele leven geeft en kracht aan mijn zwak ligchaam, dat worstelende tegen de magteloosheid van zijn organismus, met rasse schreden grafwaarts gaat

langs eene hellende vlakte. Getroost en gelukkig, heb ik heden de vreugde mijne kniën te kunnen buigen en den Heer eeuwigen dank te brengen, daar zijne onuitputtelijk goedheid mij het voorrecht gegeven heeft Hem te leeren kennen, Hem lief te hebben; ik mag iets van het geluk gevoelen, om de grootheid zijner liefde jegens ons, zondaren, eenigermate te verstaan, die Hij betoond heeft, toen Hij ons zijnen Zoon gegeven heeft, opdat wij door Hem een eeuwig leven zouden leven en de zaligheid smaken. Met aanbidding ontwaar ik dat de beloftenissen van een getrouw en waarachtig God niet verloren gaan; en wat meer zegt, ik heb de vreugde van spoedig het laatste oogenblik te zien naderen van mijn bestaan, ten gevolge van mijn zwaar lijden om Jezus' wil.... O, ja! ik ben gelukkig, ik ben verbeugd, dat ik onder de stervelingen een uitverkorene ben, geroepen om te sterven voor den naam van Hem, die gestorven is om mij het leven te geven; van Hem, die gekomen is om te sterven voor ons; van Hem, die den dood gezocht heeft, om ons de onverwelkelijke kroon des levens te verwerven. Dat graf, dat door mijne ongelukkige moordenaars met onvermoeide haast gedolven wordt, is mij een bloembed, waarvan de geur mij verkwikt.

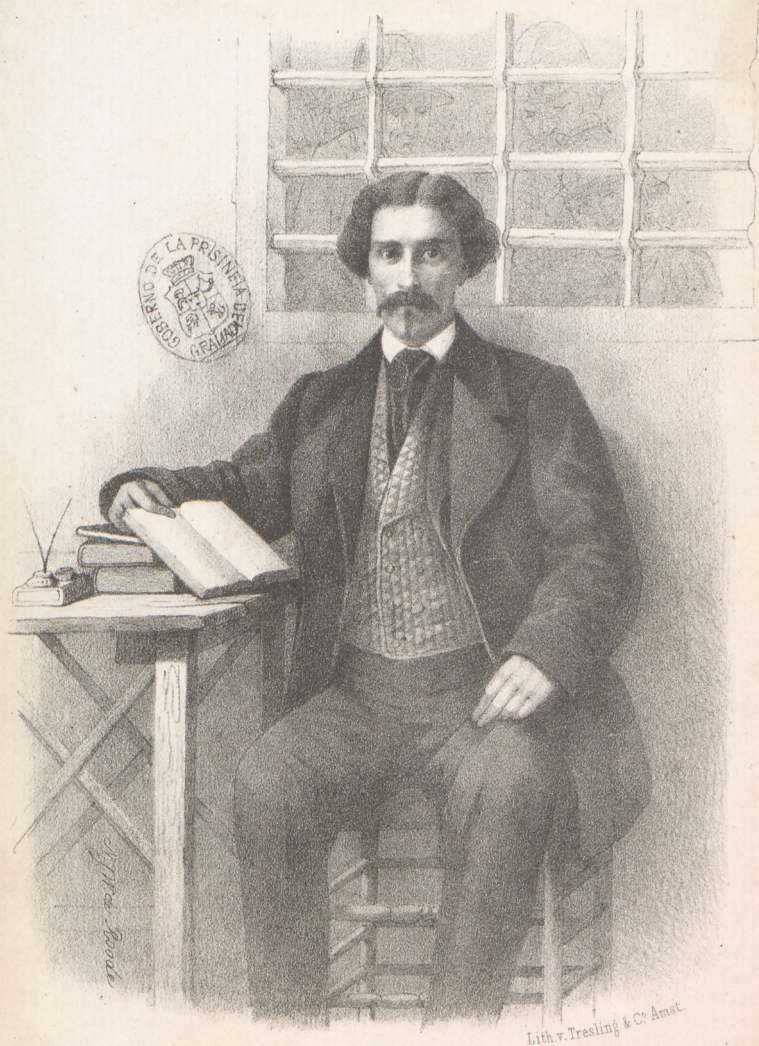
Ja, ik verlang te sterven, daar Jezus mijn leven is, en door Hem mijn sterven eene stellige winst voor mij.

Wat deert het mij, dat de weg mijns levens met doornen bezaaid is? Ach, niets; immers de martelingen, de gevangnissen, de ketenen zijn het deel der Godgetrouwen. Na dit leven is er een ander van onverstoorbaren vrede, van onveranderlijke vreugde, van eene eeuwige

voortdurend, aangeboden door de goedheid van een liefdevollen Vader, aan allen die getrouw zijn. Zoo dit lijden nu het oogenblik verhaast van den dood; zoo de wereld dien vroegtijdigen dood aan Gods kinderen bezorgt; zou de wereld hiermede dan triumferen? In geenen deele; neen, den Christen wacht de overwinning, het triumferen behoort aan het onwankelbaar geloof in Jezus; ook mij onwaardige blijft in dezen mijnen strijd met de wereld de zegepraal bewaard. En juist dat maakt mij gelukkig, geliefde Broeder! daarom kan mij niets verschrikken; ik stel mijn vertrouwen niet in mijne regters, die zich tegenspreken, die hunne driften gehoor leenen, of aan een partijgeest toegeven, die het regt vertreedt, de stem der eeuw veracht, en den Christelijken geest versmaadt; neen, het vonnis mijner regters zegt mij niets en ont-rust mij niet. — Ik beklaag den krommen weg, dien zij gaan; ik heb medelijden met hen, ja, ik vergeef hun met geheel mijn hart, dat zij mij zoo martelen; maar ik ontvang die kwellingen met kalmte, en draag ze met vreugde in den Heer, op wien ik alleen en geheel mijn vertrouwen stel.

Maar te midden van dit alles heb ik eene groote oorzaak van troost en blijdschap, ja, die mij juichen doet en dubbel gelukkig maakt, ik bedoel dat heerlijk schouwspel, dat het ligchaam des Heeren voor het oog der wereld ten toon spreidt, en dat mij zooveel vertroosting geeft, zijnde een luid sprekend bewijs, dat er eene heilige éénheid bestaat in Jezus, omdat men weet wat het zegt te lijden met de lijdende broeders in Spanje.

Uwe gebeden en verzuchtingen zijn met vaderlijke



Al Muy amado D.^r Clephadone
 en unida por una de lealmente
 amor y gratitud critica
 su obra el Señor
 Manuel Nieto

liefde opgenomen; ja mijn Broeder! dat zegt mij mijne vreugde, mijn juichen, mijn eigen geluksgevoel.

Doch nu over iets anders.

Ik ben blijde, u bij dezen een ander portret te kunnen toezenden, dat alhier gemaakt is, en waarin gij mij ziet zoo als ik in de gevangenis zit, terwijl twee mijner medegevangenen aan de traliën te zien zijn; dit is een jaar geleden gemaakt. Driemaal ben ik in het verhoor geweest; telken reize hebben zij mij den Bijbel ontnomen, maar door Gods goedheid kreeg ik altijd den volgenden dag een anderen.

Het boek, dat gij open ziet liggen op de tafel, is de Bijbel, zoo als ook dat, hetwelk ik in handen houd op mijn vorig portret. Gij kunt, waarde Broeder! van mijne brieven het gebruik maken dat gij verkiest; zij zijn de eer niet waardig om publiek gemaakt te worden, maar verlangt gij het, dat dan de zegen Gods er op ruste. — Tot mijn leedwezen kan ik niet op al uwe vragen antwoorden; want, bedenk dat ik omringd ben van vijanden, die mij bewaken, gelijk men een leeuw bewaakt; die mij gedurig komen bezoeken, en mij door nieuwe kwellingen in een zeer onaangename toestand gebragt hebben. Bij onderscheidene gelegenheden hebben zij mijne cel onderzocht en mijne brieven weggenomen, om ze mij niet weêrom te doen zien; en hoezeer ik ze ook als getuigenissen van Jezus' liefde hoog waardeerde en liefhad, hebben zij mij gedwongen meer dan 3000 brieven en dokumenten af te geven, die ik allen ontvangen had gedurende de 17 maanden mijner gevangenschap.

De brieven zijn niet langer in mijne magt dan gedurende

den noodigen tijd om ze te beantwoorden; daarna pak ik ze bij elkaar en zend ze ver van de gevangenis en van Grenada.

Ik bezit twee koffers vol met die kostbare dokuminten, die ik in Gibraltar bewaard heb. Zij zijn gesloten en zorgvuldig geborgen.

De Eerw. heer A. Dallas zal weldra eene brochure uitgeven, waarvoor Z. Ed. mij eenige bijzonderheden van mijn vroeger leven verzocht heeft; gij zoudt daaruit gewis eenige omstandigheden, mijn geringen persoon betreffende, kunnen overnemen; maar ik wil u het een en ander naar uw verlangen opgeven.

Mijn vader, die lang gediend heeft, was een aanzienlijk legerhoofd onder de artilleristen; zijne zoo deugd-zame vrouw, mijne moeder, de dochter van een wel bemiddeld landbezitter van Malaga.

Politieke bewegingen dwongen mijn vader zijn vaderland te verlaten en naar den vreemde te gaan, waar hij verscheidene jaren verbleef. Mijne arme moeder bleef achter met twee jonge kinderen, en mij haar oudsten zoon, toen naauwelijks vijf en een half jaar oud.

Wij kwamen, mijne beminde moeder en ik, onder de voogdijschap van hare familie, en men droeg de zorg voor mijne opvoeding aan een braven, achtenswaardigen Roomschen priester op. — Ik moet u zeggen, dat mijn vader streng Roomsch was en tot de Ultra's behoorde; hij was een bijzondere vriend van Gregorius XVI, dien hij dikwerf bezocht, en die hem geen geringe voorliefde bewees. Mijn vader stierf niet lang na zijne uitlandigheid, mij nalatende, nevens een onbesmetten naam, eenige handschriften, zijnde alle *levens van heiligen* en geschriften

over de *Roomsche propaganda*. — Zoo gij den ongodsdienstigen geest kendet van ons leger, dan zoudt gij daaruit kunnen opmaken hoe streng Roomsch mijn vader was, daar hij, militair zijnde, zijne beste dagen wijdde aan, en zijn verstand onledig hield met het schrijven ter gunste van de Roomsche kerk.

Gij weet ik was nog zeer jong bij den dood van mijn vader; maar zijne groote verknochtheid aan de Roomsche denkeelden bleef mij diep ingeprent. De waardige en brave priester, belast met mijne opvoeding, heeft met tamelijke naauwgezetheid mijne godsdienstige bewustheid gevormd, waarvoor mijne geheele familie groote zorg droeg, zoodat ik, waarde Broeder! even zoo opregt Roomsch was, als een bijgeloovige verdediger van die beginselen.

Meermalen had mijn vader zijn groot verlangen geuit, dat ik de militaire loopbaan zou volgen; mijne lieve moeder, even als ik zelf dat verlangen willende eerbiedigen, heeft bij de koningin verzocht mijne opname in de koninklijke militaire akademie van Toledo. Men eischte het bewijs van 't geen men hier noemt *de zuiverheid van 't bloed*, en dit geschied zijnde, hetgeen trouwens aan geheel mijne familie niet moeilijk was, zoo ben ik in de klasse der kadetten in genoemde akademie opgenomen.

Met goed gevolg heb ik mijne militaire studiën aangevangen en voortgezet; mijne godsdienstige overtuiging leed er niets door; doch naarmate zich mijn verstand ontwikkelde, werd ik meer en meer afkeerig van de dienst. — Mijne studiën heb ik met glans ten einde gebracht; maar mijne sympathie werd steeds

minder voor deze loopbaan. Mijn wensch om slechts schrijver in het leger te worden, deed mijne moeder wel duidelijk zien, dat ik geen zin in de dienst had. Zij bezat een mooi kapitaal, bestaande in negen schoone weilanden en huizen, en zij besloot mij in den boezem mijner familie terug te brengen, om hare goederen te beheeren, daar ik op die wijze een waardig en geheel onafhankelijk leven kon leiden. — Ik heb in mijn vorigen gemeld, hoe ik door mijn lang oponthoud te Gibraltar in het leger was ingeschreven.

In die maanden, te Gibraltar doorgebracht, was het, dat ik de vreugde had den gezegenden Jezus te leeren kennen door de krachtige werking des Heiligen Geestes.

Ik heb u verhaald, hoe ik mij had kunnen afkopen en geen soldaat worden, indien ik eene zekere som waarborgde, bij het gouvernement bepaald; doch door eenige rampen in de administratie der gelden en een verlies van groot belang, dat wij ondergingen, was ons vermogen zeer verminderd, zoodat ik de som, die noodig was om mij van de dienst los te maken, niet anders kon verkrijgen dan door hypotheek te nemen, of hetgeen nog erger is, mijne lieve moeder van haar bestaan en levensgeriefelijkheden te berooven. Daar ik de zoon was van een hoofdofficier, vele kundigheden in de theorie der krijgskunde reeds had opgedaan, van de beste getuigschriften was voorzien en een oom als generaal bij de *Genie* had, veronderstelde ik, dat door al die middelen mijn leven in het leger niet zoo pijnlijk zou zijn, en ik daardoor tegelijk mijne dierbare moeder een smartelijken en moeilijken weg besparen zou. Ik verkoos dus liever te

lijden dan mijne familie van haar inkomen te berooven. Ik, die op het punt stond schrijver in het leger te worden, zag mij nu gedwongen als bloot soldaat te dienen, en ondergeschikt te zijn aan mijne vorige makkers op de akademie! Maar ik deed het met groot genoegen, daar ik er uit liefde toe bewogen werd, als zoon van eene moeder, die een voorbeeld van deugd en liefde was.

Maar bedenk nu de zielesmart van die moeder, en die van geheel mijne familie! Ik kwam in het leger in de tweede lijn of rang; maar kort daarop bij het examen liet ik alle anderen achter mij, en werd dadelijk verhoogd tot de eerste lijn.

Met veel achting en onderscheiding werd ik behandeld; in mijn kolonel vond ik een vader, en evenzoo was de behandeling der overige officieren, zoo zelfs, dat zij mij meermalen verzochten in hunne woningen aan hunnen disch. — In Sevilla (waar ik met het regiment in garnizoen kwam) vond ik verscheidene broeders in den Heer, die ik te Gibraltar had leeren kennen en die ongeveer op hetzelfde tijdstip als ik tot den Heer gebragt waren. Deze broeders nu hadden zich toegewijd aan de verbreiding van het Evangelie; ik verlangde hen hierin te helpen, en ik deed het ook met grooten ijver. In mijn uniform, als soldaat, heb ik de eer gehad, de vreugde, de onuitsprekelijke blijdschap, eenige malen hartelijke, warme en opregte toespraken te houden in het openbaar, in tegenwoordigheid van vele nieuwbekeerden, zonder na te denken noch te berekenen het groote gevaar, dat ik mij als soldaat daarmede op den hals haalde. Juist deze mijne betrekking kon mij de noodlottigste gevolgen berokkenen, daar de bevelen dubbel

streng zijn in het leger, en veel krachtiger dan de burgerlijke wetten; maar er was niets te vreezen, daar Jezus met ons was.

Wij hadden een jongeling in onze kompagnie van vele talenten en schoone zedelijke hoedanigheden, die eene goede opvoeding gehad had, maar streng Roomsch was.

Ik nam mij voor hem over Jezus te spreken en over het waar geloof, en mijne arme woorden hebben een diepen indruk op zijn geest gemaakt; ik gaf hem een N. Testament, een traktaatje, getiteld: *Andres Dunn*, en deze jongeling deelde met snelheid zijne kennis van de Christelijke waarheid mede aan anderen.

Hij was een teeder zoon.

Hij gevoelde zich voortdurend gelukkiger, wanneer hij meer van Jezus leerde kennen; zijne kinderlijke liefde deed hem vurig verlangen om eens zijne moeder in dezelfde voorregten te zien deelen, en daarom zond hij haar het schoon geschriftje van *Andres Dunn*.

De arme moeder zag het in, en toonde het aan den geestelijke van haar huis; de geestelijke dreigde haar met de *eeuwige vervloeking*, zoo zij hem niet verliet die haar dit gezonden had, verbrandde het boek en eischte dat haar zoon zijn Protestantsch (zijn Christelijk) geloof zou verlaten.

De moeder schreef hem „dat hij niet meer moest meenen eene moeder te bezitten, dat zij hem vervloekte, tenzij hij zich ter biecht begaf bij den kapellaan van het regiment, en tot het Roomsche geloof terugkeerde.”

De zoon, nog kort te voren een zoo teeder vriend

van mij, scheidde zich na de ontvangst van dien brief oogenblikkelijk van mij af. In de biecht, zoo als gij weet, heeft hij mijn naam genoemd en mij aangeklaagd.

Het is mij onmogelijk te zeggen wat er toen tegen mij in het regiment volgde. — De kapellaan kwam tot den kolonel, eischte dat men mijn proces zou maken, dat men mijne épauletten voor het oog van het leger zou afrukken, en zocht bij de hoofdofficieren en het volk haat en nijd tegen mij te verwekken. Ik werd bij hem aan huis ontboden: hij belèedigde mij, hij vloekte mij, hij bedreigde mij en schold mij uit, zoo veel hij kon.

De hoofdofficieren stemden niet in met de begeerte van den driftigen kapellaan, maar zij gaven mij raad, en met leedwezen gaven zij mij te verstaan, dat mijn ondergang besloten was, dat mijn toestand van nu aan zeer ellendig zou zijn.

Tot dat oogenblik was ik het voorwerp geweest van duizenden onderscheidingen, maar van nu af aan van gedurige berisping. Ik werd niet ontmoedigd, maar wachtte alles rustig af.

Mijne groote liefde voor het Evangelie en mijn heilig verlangen om hetzelfde uit te breiden in mijn geliefd vaderland, hebben mij de begeerte van mijne broeders doen opvolgen, om mij namelijk aan de zaak des Evangelies in Spanje toe te wijden, vrij van den droevigen last van de militaire dienst. Ik had aan mijne altijd zoo teeder beminde moeder geschreven, zij verlangde dat ik tot haar kwam.

Ik kwam te Malaga, en naauwelijks had zij mij gezien en mijn verlangen vernomen, of zij antwoordde mij,

dat geheel haar kapitaal voor mij was, dat ik er mede kon doen wat ik zou wenschen, maar vooral mij oogenblikkelijk moest vrijkopen van de dienst en daarna de aandrijving mijns harten opvolgen. O! mijne moeder, mijne teedere moeder, hoe groot was uwe goedheid!

Eindelijk heb ik mij genoodzaakt gezien, den man, die mijne plaats in het leger moest innemen, en daarvoor eene groote som vroeg, aan te nemen.

Mijne moeder zocht een geldschierter en wilde borg stellen; zij vond er een, en die teedere moeder gaf hem als voorwaarde het bedrag van al hare renten.

De woekeraar begreep mijn grooten nood en maakte er schandelijk misbruik van.

Nadat al onze bezittingen met groot verlies gehypothekeerd waren, zag ik mij ontbonden van de dienst. Nu kon ik mij dan ook met meer ruimte aan de prediking des Woords toewijden. In den korten tijd dat ik gearbeid heb, mogt Gods zegen daarop rusten, zoodat ik verscheiden waardige broeders met blijdschap het geloof mogt zien aannemen en mij met geestdrift volgen. Toen het getal hunner reeds aanmerkelijk was, besloot ik een *hoofdbestuur* (junta directiva) te vormen uit broeders van alle klassen der maatschappij. Nu werden er afdeelingen van dit bestuur in onderscheidene plaatsen daargesteld, aan wier hoofd een zendeling werd verbonden onder de bekwaamste broeders, leden van het hoofdbestuur.

Onze pogingen werden rijkelijk gezegend, en de Evangelie-arbeid nam zeer troostrijk toe in Malaga, even zoo in Sevilla. — Toen was het dat het comité van de *Alliance Evangélique* te Parijs mij tot zijn correspondent

aanstelde, in welke betrekking ik onder zijne bescherming te Barcelona gearbeid heb. — Ik wist, dat ook in Grenada dezelfde bewegingen plaats grepen onder het beleid van een mijner vrienden, en ik ging daarheen om met kracht en orde de zaak te bevorderen.

Terugkeerende had mijne moeder eene dubbele hypotheek op hare renten genomen, om met al de haren te Barcelona te komen wonen, daar zij mij niet wilde verlaten in het gevaar. O! die dierbare moeder, moeder van mijn hart!

Nog had ik te Barcelona eenige nieuwe Christelijke vereenigingen opgericht, toen ik er eindelijk gevangen genomen werd.

Ziedaar, mijn dierbare Broeder! de hoofdzaak van hetgeen gij verlangdet te weten; welligt zult gij nog eene of andere bijzonderheid in het werkje van Dr. Dallas vinden. Ik kan niet zoo rustig schrijven, omdat ik gedurig andere correspondentiën moet beantwoorden. Ik heb uwen zoo hoog gewaardeerden brief aan mijn geachten advokaat overhandigd; maar hij is tegenwoordig zeer bezig met het vervaardigen van zijne memorie van verdediging, en ik weet niet, welk zijn oordeel zal zijn ten opzichte der katholieke schrijvers, die in uwen brief aangehaald waren.

Wat mij betreft, ik vind die getuigenissen van Katholieken, die gij hem aan de hand geeft, mijn waardige Broeder! hoogst gewigtig, van groot gezag en kunnende goede gevolgen te weeg brengen op het oordeel der regters. Ik zeg dit niet ten opzichte van mijne loslating, die is mij eene geringe zaak; maar omdat zij in mijn vaderland de waardering van de godsdienstige vrijheid

kunnen bevorderen, welke als grondslag behoort tot het groot gebouw van hare wedergeboorte, en ik twijfel niet of uwe dokumenten (aan den advokaat gezonden) zullen nog eens rijke vruchten dragen. — Het zou mij niet moeilijk zijn te bewerken, dat, indien gij manifestatiën kondet verkrijgen van voorname Katholieken in Holland, waarvan gij spreekt (waarin zij getuigen zouden hoe vrij zij zelve in Holland en andere Protestantsche landen zijn van alle verdrukking of belemmering in het belijden of beleven van hunne godsdienst), het zou, zeg ik, niet moeilijk zijn te bewerken, dat die onder het oog van onze Koningin kwamen door eene commissie van hooge personaadjes en mannen van naam in Spanje, ook Katholieken, maar van de liberale partij, en zelfs van sommige afgevaardigden der Cortes.

Een dergelijk adres moest intusschen niet aan de Cortes zelve worden aangeboden; dit zou, mijns inziens, nutteloos zijn; want zij zijn zeer geneigd om zich te onttrekken; maar moest onmiddelijk aan H. Maj. gericht zijn. Zoo u dit mogelijk schijnt, dan hoop ik dat gij het onmiddelijk, althans zoodra het doenlijk is, mij zult doen weten, opdat ik naar Madrid kan schrijven, en trachten op de eene of andere wijze uw adres aan de Koningin te laten voorstellen door Katholieken van hoogen rang, die mijne vrijlating verlangen en daarvoor arbeiden.

Ik denk dat, zoo eenmaal dat initiatief in Holland zal gegeven zijn, weldra Frankrijk, Engeland en andere landen zich beijveren zullen hetzelfde te doen.

Ik herhaal u, geliefde vriend! dat zoo ik dit verlang, het volstrekt niet is om mijne vrijwording; neen, dui-

zendmaal neen! ik heb al mijn vertrouwen alleen in den Heer; Hij zal werken, en ik zal gehoorzamen ten allen tijd en met blijdschap. Zoo ik het verlang, dan is het alleen opdat zich hier eene *partij voor de vrijheid van godsdienst* vorme, en de dag meer en meer nadere, de gelukkige dag der overwinning van het Evangelie in mijn arm en verslaafd vaderland.

Ik ken geen Fransch, maar heb hier een persoon, dien ik ten volle kan vertrouwen, en die mij alles overzet. De brieven komen nog gesloten in mijne handen, maar soms heeft het gouvernement er mij eenigen onthouden; wat nood, daarin zullen zij hun eigen anathema lezen, en misschien zullen zij voor hunne zielen goed zijn. Grenada is de plaats van mijne veelvuldige briefwisselingen met de vreemden, en dit zal de reden zijn, dat zij alle brieven verdenken, die ik ontvang; om die reden ben ik er op gesteld mijne adressen te verwisselen.

Met welk eene vreugde heb ik in uwen zoo gewigtigen brief van den 25^{sten} April de beschrijving gelezen van de wijze, waarop gij uwen bidstond voor de gevangenen in Spanje gehouden hebt. Welk een troost heb ik genoten bij die schoone mededeelingen en schitterende bewijzen van eene heilige liefde in den Heer. Ik gevoel, dat, deze brief reeds zoo uitgebreid zijnde, ik mij op dat punt niet geheel zoo kan uitspreken als ik wel wenschte, om u mijne Christelijke vreugde te kennen te geven; maar intuschen verzoek ik u, mij den naam op te geven van dat dienstmeisje, die lieve zuster, die ook iets van het hare voor de gevangenen voor Jezus' naam in Spanje heeft willen afzonderen. Ik zou haar zoo gaarne willen schrijven.

om haar mijne blijdschap te betuigen over haar geloof, mijnen dank voor hare edele daad en mijne innige liefde in Jezus.

Mijn beminde Dr. Capadose, het is mij alsof mijn hart opspringt van vreugde en van aandoening trilt bij de gedachte, dat zich zoo vele ware Christenen vereenigen om voor ons te bidden. O! woorden ontbreken mij, om mijn inwendig jubelen uit te drukken en om de grootheid mijner vreugde te doen kennen! Gezegend, duizendmaal gezegend zij de zoete naam van Jezus! — Als ik mij voor den Almagtige buig, dan breng ik Hem in plaats van woorden, tranen die mijne oogen ontspringen, en met die diepgevoelde tranen mijner dankbaarheid, sta ik bevende voor onzen hemelschen Vader, aan wien ik zoo veel verschuldigd ben! O! mijn God, mijn God, sta mij toe te sterven om den naam van uwen Zoon Jezus!

Geliefde mijner ziel! eenige weken geleden heb ik weder bloed opgegeven; mijn leven gaat minderend, maar mijn geloof en vreugde nemen toe; dagelijks gevoel ik mij gelukkiger, daar ik den rand van mijn graf nader kom! O, dat sterven voor Jezus! kan er wel een grooter geluk zijn?!

Mijne moeder deelt in mijn Christelijk geloof, zij heeft even als ik reeds lang de dwaling verlaten, zij, die heldhaftige, die verhevene in hare droefheid; ik zie haar kalm en gelaten de schokken der tiranny weêrstaan, zij die voor eenige jaren haar vermogen verloren heeft en nu welligt haar zoon gaat verliezen; zij, die moeder, is desnietteenstaande, ja als moeder zwaar lijdende, als Christin echter vol vreugde, en zij geeft mij moed. Zij

heeft uw broederlijken kus met groote blijdschap ontvangen en met levendigen dank in den Heer. Ontvang den haren met de uitdrukking van hare teedere gehechtheid aan u. Zoo als gij te regt gedacht hebt, houd ik briefwisseling met mijne lieve broeders, mijne medegevangenen. Te Malaga ondervraagd zijnde aangaande hun geloof, hebben zij op eene dubbelzinnige wijze geantwoord; ik trachtte hun het verkeerde daarvan aan te wijzen en deed hun deze hunne dwaling in de gedachte die hen bezielde met zachtheid verstaan; en vol van berouw en vol des Heiligen Geestes schreven zij mij een treffenden brief, waarin zij hun innig smartgevoel daarover te kennen gaven. Deze brief heeft het licht gezien in Engeland, waarheen ik hem gezonden had, daarin zeggen mij die arme maar opregte broeders, dat zij mijne getrouwheid en mijn gedrag verlangen na te volgen; dat zij hunne vorige dwaling inzien en voor het vervolg gewaarschuwd zijn. Zij waren hopen op mijn antwoord en werden voor de tweede maal voor de regtbank ontboden. Zij zijn daar geweest en hebben niet alleen hun Christelijk geloof beleden en hunne volkomene afscheiding van de kerk van Rome, maar ook verklaard dat heerlijk pad eeuwig te willen volgen! Een dag te voren hadden de dagbladen den eisch van mijne elfjarige gevangenis aangekondigd.

Dit maakte een diepen indruk niet alleen op de regtbank, maar op het geheele publiek te Malaga! Is dat niet schoon, is dat niet heerlijk, mijn vriend?

Deze brave broeders hadden op eene dubbelzinnige wijze geantwoord, om te voorkomen dat hunne arme familiën schade zouden lijden; maar overtuigd ge-

worden, dat Jezus boven allen gaat, hebben zij ook in de voetstappen van Jezus gewandeld. God zegene hen!

Hoe schoon waren uwe laatste woorden aan het einde uwer toespraak, toen gij de belangstelling opwektet voor de Spaansche Christenen! — Mijn dierbare Broeder! zoo er eenige gelegenheid mogt voorkomen, dat ik aan u en aan al de Haagsche broeders mijn hartelijken dank en mijne onuitdoofbare liefde in den Heere Jezus kan betoonen, dan zal ik het doen, mijn Broeder! ja ik zal het doen in de zekerheid mijner vreugde. Dit gevoelen bezielt mij voor al de broeders in Holland en voor het geestelijk ligchaam des Heeren. Laten deze mijne geringe letteren getuigen zijn van mijne groote liefde!

Al de broeders van hier en van Malaga groeten u dankbaar en met blijdschap; zij vereenigen zich met mij in *mijne* liefde te uwaarts, en gij weet wat dat zegt, mijn vriend!

Mijne moeder zendt u een heiligen kus, en allen wenschen dat de vrede, de genade en de gemeenschap des Heiligen Geestes met u en de uwen zij!

Uw geringe broeder in Christus,

MANUEL MATAMOROS.

Mijne verdediging zal in de „*Clamor publico*” geplaatst worden. Dit dagblad heeft ous het meest verdedigd en van harte. Een groote krijgstogt is van gouvernementswege tegen hetzelfde aangevangen, om den eigenaar, den heer D. Fernando Corradi, ten onder te brengen, en in korten tijd heeft hij meer dan 120,000 r. moeten opbrengen, — waarvan veel door de liberale partij is

bijeengebracht ter hulpe; al mijne vrienden alhier voegen er van het hunne bij, zoodat, volgens ontvangen brieven, de schuld gedekt is. Dit is vol beteekenis.

In een anderen hoop ik u iets meê te deelen aangaande dien heer de Conradi."

Ik behoef wel niet aan te merken, hoezeer mij deze breedvoerige berigten troffen, en mij meer en meer als 't ware vereenzelvigden met geheel het leven en lijden en loven van den in zijn Heiland zoo heiliglijk getroosten en moedvollen jeugdigen broeder. — Intusschen werd ik gedurig verhinderd tot den 8^{sten} Junij hem weêr te schrijven, waarop ik reeds den 17^{den} het volgende antwoord kreeg.

Gevangenis van de Audiencia, 17 Junij 1862.

Mijn zeer beminde en geëerde Broeder in Hem, die onze troost, onze vrede, onze hope, ons leven en onze roem is, in Hem, die zijn bloed voor ons gestort heeft om ons te verlossen!

Ik kan u betuigen dat ik geen kans zie mijne vreugde te beschrijven, toen ik uw laatsten brief, mij zoo aangenaam als de vorige ontving; ik verwachtte hem reeds met ongeduld. Ik vreesde dat uw antwoord het lot van andere mijner brieven ondergaan had, die verloren zijn geraakt, naar het schijnt; ik maakte mij gereed weêr te schrijven, toen uwe gewenschte letteren mijne bezorgdheid hebben weggenomen en mijne vreugde verdubbeld.

Ja, 't is mij zeker, de goddelijke liefde die u bezielt, de vaderlijke liefde in Jezus die u kracht geeft, hebben op den armen gevangene zoodanig eene sympa-

thetische, troostvolle aantrekking, geven hem zulke zoete aandoeningen in Jezus, dat ik er naar uitzie met toenemend zielsverlangen, en het komt mij steeds voor dat er vertraging is eer die kostelijke brieven mij ter hand komen; — uwe Christelijke woorden schenken mij eene zuivere bron der heiligste vertroosting; zij geven aan den armen gevangene een onuitsprekelijk zaligheidsgevoel, omdat hij in uwe brieven de hand Gods ziet, die zijne weldaden over hem uitstort. — Het werk van den Heiligen Geest in mijn hart wordt openbaar in de tranen van den vurigsten dank, die mijne oogen ontspringen en die de nederige maar opregte tolken zijn van mijne liefde en Christelijke vreugde! Gezegend zij duizendvoudig de naam onzes Gods!

Mijne gezondheid, waarde Broeder! is veel beter. — Ik gevoel mij beter dan toen ik u onlangs schreef. Voorzeker heeft de stille rust, waarin ik tegenwoordig mijne dagen hier doorbreng, daar veel aan toegebracht; wees daarom niet verontrust over mijn leven, in deze vallei zoo bezaaid met doornen; indien ik heden in den eersten opgang mijner dagen, worstelende met onophoudelijk lijden, dit leven moest derven, voorzeker het zou mijne beste ure zijn. O, mijn vriend, zoo ik het oog wend naar de geschiedenissen van drie eeuwen vroeger, zoo ik mij te binnen breng het heerlijk einde van die martelaren, dan wordt mijne Christelijke begeerte naar een dergelijk lot opgewekt, en ik beschouw het als het schoonste erfdeel op aarde; ja, ik wensch met een vreedzaam gemoed naar dien vulkaan te gaan, het stichtend voorbeeld volgende onzer vaderen; ik wensch het geluk te hebben om mijne onveranderlijke liefde voor

den zoeten naam van Jezus te staven, en in zulk een eervol heengaan zullen mijne ongelukkige vijanden ontwaren, dat noch gevangenissen, noch boeijen, noch ketenen in staat zijn de kracht te breken van hen, die Jezus liefhebbende, den weg zijner genade ootmoedig verlangen te volgen; zij zullen ontwaren dat, is de mensch op zichzelf zwak, hij dit niet is als Christen, die op de magtige hulp rekt, welke hem de Heilige Geest toedient, zijne grootste smarten in onuitsprekelijke genietingen veranderende.

De broeders in Frankrijk en Engeland hebben mij, even als gij, hun huis aangeboden, als ik eens deze treurige plaats zou mogen verlaten. Ik weet niet wat het einde van dit alles zal zijn, mijn lieve vriend; maar indien mij de Heer leven gunt, zoo 't zijn Goddelijke wil zal zijn, dat ik de zoo tegenovergestelde begeerten der vijanden van den Heer overleve, twijfel er geen oogenblik aan of ik zal mijne laatste kracht inspannen, al ware het noodwendig mijne laatste, om u te komen bezoeken, ware het slechts voor eenige weinige dagen, omdat ik smachtend verlang u te leeren kennen, u te omhelzen en u persoonlijk mijne Christelijke liefde en mijne erkentelijkheid te betuigen.

Ik heb met groot genoegen uwe begeerte gezien om wekelijks iets van mij te vernemen; maar dit zal hoogst moeilijk zijn. Daar is tusschen uw land en het onze geen post-traktaat; ik kan mijne brieven niet frankeren, en dat maakt eene moeilijkheid; maar desniettemin, zoo gij het verlangt, ik kan niet dan gehoorzamen, en zal er eene nieuwe oorzaak van blijdschap in zien. — Mijn advokaat Sen. Moreno Dias, die mij uwe brieven

overzet, had het deel van uwen laatsten gelezen, waarin gij uw verlangen uit, naar zijn antwoord op den brief dien ik hem heb overhandigd; morgen hoop ik hem weêr te zien en zal het hem herinneren. Ik twijfel niet of hij zal u spoedig antwoorden, maar ik weet stellig, dat hij ontzaggelijk veel te doen heeft, ja dag en nacht, en dat gewis daarin de oorzaak is dat hij tot hiertoe het genoegen heeft moeten uitstellen u te schrijven; want vele zijn de brieven, zoo als hij mij te kennen geeft, die hij tegen zijn wil nog onbeantwoord moet laten. — Zoo gij bedenkt, waarde Broeder, de geloofsbeginnselen die de heer Moreno Dias nog is toegedaan, den toestand van het land, de werkzaamheid van 't gouvernement en van de regtbanken, dan zal ook door u zijne verontschuldiging in deze geldig geacht worden. Hij heeft van alle zijden, van buiten en van binnen uit Spanje, gelukwenschen ontvangen van wege zijn stuk, en dit wekt hem zeer op. Wie weet of niet eenmaal ook de heer Moreno Dias, door Gods Geest verlicht, de kerk van Rome zal verlaten en alleen Jezus volgen! Oeh! dat de Heere het geve, tot heil zijner ziele!

Ik hoop aan Alhama uw verlangen te kennen te geven, maar hij kan niet schrijven; zijne hand heeft sterk als gevolg van zijn zenuwachtig gestel, en dit noopt hem alle vermoeijenissen te vermijden. De hangende zaak blijft in denzelfden toestand; zoo alle verdedigingen geëindigd zijn vóór den 15^{den} Julij, dan valt het eindvonnis op denzelfden datum; zoo niet, dan zal onze toestand nog wel twee maanden op denzelfden voet blijven, om de vacantie der regtbanken.

Vaarwel, mijn hooggeschatte en geliefde Broeder, de

genade, en de vrede, en de gemeenschap des H. Geestes, zij voor eeuwig uw deel.

Uw nederige broeder in Jezus,

MANUEL MATAMOROS.

Mijne dierbare moeder en al de gevangene broeders te Malaga zenden u hun hartelijken groet.

Kort hierop ontving ik als besluit en kroon der heerlijke brieven van den lijdenden zoon den volgenden brief van de niet minder lijdende, maar ook in haren Heiland getrooste moeder.

Grenada, 26 Junij 1862.

Eerwaarde Broeder in Jezus Christus!

Door middel van het onvermoeid en Christelijke Comité van de Alliance Evangélique te Parijs, heb ik uit uw naam en uit naam van andere broeders in Holland de opbrengst ontvangen van eene Christelijke collecte, die gij mij wel hebt willen ter hand doen komen als de uitdrukking van vaderlijke sympathie voor de moeder van mijn geliefden Manuel.

Ik haast mij u te kennen te geven, dat die liefdegift tot mij gekomen is, en ook vroeger eene andere door u mij toegezonden, waarvan de ontvangst u bekend is, maar waarvoor ik mij echter verplicht acht, u mijn billijken, diepgevoelden en voortdurenden dank te betuigen.

Maar het is niet alleen voor dit teeken uwer liefde dat ik u verplicht ben — reeds sedert vele maanden is mij uw geachte naam hoogst aangenaam en in Chris-

telijken zin wel bekend; de zoo treffende brieven die gij aan mijn beminden Manuel geschreven hebt, en door mij met klimmende belangstelling gelezen zijn, die brieven zoo vervuld met de Goddelijke liefde die u bezielt, met opbouwende vertroostingen in Jezus, en met Evangelische onderwijzingen, zijn geweest, zijn nog, ja zullen ten allen tijde voor die arme moeder eene onbetaalbare schuld blijven van Christelijke erkentelijkheid.

Krachten ontbreken mij u te kennen te geven de hooge waarde van die zoete aandoening, die mij als overmeestert. — Maar wat nood! gij zult die zonder eenigen twijfel volmaakt verstaan, en zult uit mijne geringe woorden den aard van mijn dankgevoel kunnen afleiden.

Spoedig zullen er twee jaren van slavernij vervuld zijn, welke mijn geliefden zoon te beurt zijn gevallen uit hoofde van den eenigen misdaad van.. een Christen te zijn: twee jaren van smart voor zijne arme moeder, maar oneindig overtroffen door de zoetste vertroostingen des Heiligen Geestes.

Mijn lieve Manuel is mijn oudste zoon, een zoon, dien ik altijd liefgehad heb, zoo als een moeder liefheeft; een zoon, die geleerd had mijne wakende zorg met zijne groote liefde te vergelden in de heilige harmonie mijner teederheid; een zoon, die de troost mijner dagen is, de hope was van mijn ouderdom en toch gewisselijk, deze mij zoo dierbare zoon, die nu reeds twee jaren mijn hart ontscheurd werd om hem naast de misdaad te plaatsen.... is niet misdadig, maar och! hij is een Christen, en wel een Christen in Spanje!.... Ziedaar zijne misdaad.

Gij en al uwe broeders in Holland, zult mijne be-

proevingen verstaan; maar ik verlang toch, beminde Broeder, dat gij ook weet, dat in die beproevingen vele, oneindig vele en groote vertroostingën voor mij zijn, ja onuitsprekelijke vertroostingën.

Ik zie hem op het pad bezaaid met doornen, hem door Jezus' vijanden bereid, met blijdschap zijn weg volgen; ik aanschouw hem vast en onveranderlijk in zijn geloof; ik ontwaar met heilige vreugde, dat hij jaagt naar de kroon des levens, en zijn lijden vergetende juicht met hem; ja de Heilige Geest geeft mij, den beker vol gal te zien veranderen in den zoetsten nektar der vertroostingën in Jezus.

Indien ik hem zwak zou gezien hebben, indien ik hem zou hebben zien wankelen, dan, ja dan zou die arme moeder bezweken zijn: niet uit vrees voor zijne vrijheid, maar uit vrees voor zijne zaligheid.

O! mijn God, mijn God! om Jezus' wille sta hem toe standvastig te blijven, verleen hem daartoe uwen Heiligen Geest.

Ik bezit nog twee kinderen, twee kinderen die als mijn Manuel het ideaal zijn mijner teederheid op aarde; maar geloof mij, hooggeachte Broeder, ik zou ze beide met kalmte alles, wat te geven was, zien opofferen om hunne liefde voor den zoeten naam van Jezus; ik zou mijne kinderen slechts voor een korten tijd moeten missen, maar zij zouden voor eeuwig de onverwelkelijke kroon des levens verkrijgen.

Maar ik ontwaar dat ik mijn arm schrijven te lang uitrek: mijn doel was alleen u mijn hartelijken dank te betuigen, en aan al de broeders in Holland, die deelnemen in het lijden van mijn lieven zoon. — Ik wil

dan eindigen; uwe Christelijke gift blijft ter beschikking van mijn dierbaren Manuel om in zijne behoeften te voorzien; maar zijn voornaamste behoefte, die al zijne aandacht en zorg tot zich trekt, is de nood van zijne gevangene broeders, of der gezinnen van hen die voortvlugtig zijn, waarin ik een waar genoeg smaak. Van uit deze gevangenis of van een derzelve zal hij tot dat doel van de gift gebruik maken, en ik blijf u daarvoor mijn eeuwigen dank aanbieden.

Wees dan ook de tolk mijner erkentelijkheid en liefde in Christus bij de andere broeders in Holland terwijl gij met dezen mijnen brief doen kunt wat gij wilt.

Groet, mijn waardige Broeder, alle vrienden uit mijn naam en om den Heer Jezus Christus, onzen Verlosser.

God zij met u, geliefde Broeder, en dat zijn vrede, zijne genade en de gemeenschap des Heiligen Geestes met u eeuwig blijve!

Uwe zuster in den Heer,

DOLORES GARCIA.

Hier eindigen wij eene verzameling van brieven waarin van groote smarten maar van nog grooter vertroostingen sprake is. De Heere geve onzen harten eene warme deelneming in beide, en wekke ons steeds meer en meer op om van God te blijven afsmecken de bevrijding van Matamoros en der andere gevangenen om der consciëntie-wil, maar heilige vooral het indrukwekkend voorbeeld van het onwrikbaar geloof van dien jeugdigen martelaar aan onze eigene harten.

B I J L A G E N.

BIJLAGE I.

Juist terwijl ik met de redactie dezer bladen bezig was, kwam ik in aanraking met een Franschman, die bij zich had een belangrijk dokument uit de tijden van Lodewijk den XVden, betreffende een zijner voorouders, die ook om des geloofs wille geleden heeft, maar helaas de hitte der verdrukking niet heeft kunnen weêrstand bieden, en wiens trouw eindelijk bezweek. — Het stuk bewijst èn de wreedheid van den vervolgzieken vorst, door Jezuïten-geest gedreven, èn het onwederlegbaar bewijs dat Rome altijd dezelfde blijft, dezelfde in verstoktheid tegen de leer des Bijbels, dezelfde in wreedaardige heerschappijvoering over het geweten, zich niet ontziende, de herbergzaamheid aan een zoogenoemden ketter verleend, met eene *levenslange galeistraf* te straffen, waarvan ten blijke van GROOTE langmoedigheid, na een dertienjarig lijden voor zulk eene wandaad, gratie verleend wordt.

De letterlijke mededeeling van het handschrift laat ik hier volgen, waartoe ik, mits den naam des persoons verzwijgende, verlof gekregen heb.

Brevet de rappel des galères perpétuelles pour le nommé J. P. E. forçat servant à Marseille sous le No. 495, condamné pour fait de religion.

Aujourd'hui vingt cinquième jour du mois de Janvier 1763, le Roi étant à Versailles, le nommé J. P. E. auroit très humblement fait représenter à sa Majesté, qu'ayant eu le malheur de donner retraite dans sa maison au nommé Fauviel, dit Lassagne, ministre de la religion prétendue réformée, et d'avoir gardé chez lui des livres à l'usage de la dite Religion, son procès lui auroit été fait par le Sr. Intendant et Commissaire départi par sa majesté en Languedoc, lequel l'auroit, conformément aux Lois et Ordonnances de sa Majesté, condamné par jugement du 9 Fevrier 1740 à la peine de galères perpétuelles, qu'il subit depuis ce temps. Que la douleur d'avoir encouru l'indignation de

sa Majesté et le remord de son crime sont plus vifs, que le châtiment, qu'ils lui ont mérité et qu'il ose espérer de la clémence de sa Majesté qu'elle voudra bien lui remettre la peine, qu'il a encourue, à la charge par lui de vivre à l'avenir sous la Discipline de ses Loix et ordonnances concernant la religion prétendue réformée. A quoy ayant eu égard et voulant préférer miséricorde à la rigueur des dites Loix et ordonnances, sa Majesté a rappellé, quitté et dechargé, rappelle, quitte et decharge le dit J. P. E., suppliant de la peine des Gallères perpétuelles à la quelle il a été condamné par jugement du dit Sr. Intendant et commissaire départi par sa Majesté en Languedoc, lequel sa Majeste a mis et met à cet effet au néant. Mande et ordonne sa Majesté au Sr. Intendant et commissaire, départi par elle en la province de Languedoc de faire entheriner, et exécuter le présent Brevet de grâce, que pour marque de sa volonté elle a voulu signer de sa main et être contresigné par moi, conseiller secrétaire d'état et de ses commandements et finances.

LOUIS.

Le Duc de Choiseul.

Brevet van intrekking van altoosdurende gelei-straf voor J. P. E. misdadiger, dienende te Marseille onder No. 495 veroordeeld om des religies-wil.

Op heden den vijf-en-twintigsten dag van Januarij 1763, de koning zijnde te Versailles, heeft de zich noemende J. P. E. zeer nederig te kennen gegeven aan Z. M., dat, het ongeluk hebbende gehad van in zijn huis schuilplaats verleend te hebben aan den zich noemenden Fauviel, gezegd Lassagne, leeraar van de zoogenoemde gereformeerde godsdienst en boeken in zijn huis bewaard, in gebruike bij genoemde religie, hem zijn proces werd aangedaan door den heer Intendant en Commissaris van Z. M. in Languedoc, en hij veroordeeld werd bij vonnis van den 9 Februarij 1740 tot altijddurende geleistraf, die hij dan ook sedert heeft ondergaan. Dat de droefheid van zich de verontwaardiging van Z. M. te hebben op den hals gehaald en de wroeging over zijne misdaad, nog sterker bij hem zijn, dan de kastijding, die hij te regt verdiend heeft, en dat hij van de goedertierenheid van Z. M. durft hopen, hem wel te willen verder vrijstellen van de schuldige straf, belovende hij in het vervolg te zullen leven in gehoorzaamheid

aan de tucht zijner wetten en ordonnantiën betreffende de zoogenaamde gereformeerde religie. Waarop acht slaande en wenshende barmhartigheid boven de strengheid te stellen der wetten en ordonnantiën, Z. M. herroepen, vrijgesproken en kwijtgescholden heeft, gelijk hij herroept, vrijsprekt en kwijtscheldt bij dezen, genoemden J. P. E., suppliant, van de altijddurende geleistraf, waartoe hij veroordeeld was bij vonnis van genoemden Intendant en Commissaris van Z. M. in Languedoc, welk vonnis Z. M. dien ten gevolge vernietigd heeft en vernietigt. Wordende bij deze door Z. M. kond gedaan en bevolen aan genoemden heer Intendant en Commissaris in de provincie van Languedoc *dit Brevet van gratie* te bevestigen en ten uitvoer te brengen, hetwelk ten blijke van zijn welbehagen Z. M. eigenhandig heeft willen onderteekenen en doen onderteekenen door mij geheim Raad van Staat, van Hoogstdezelfs bevelen en financiën.

LODEWIJK.

De Hertog van Choiseul.

BIJLAGE II.

REDE VAN

SIR ROBERT PEEL,

In eene Vergadering van Broeders te Londen.

Wij zijn op deze plaats te zamen gekomen, om over mannen te spreken, die niet om redenen van staatkunde, noch omdat zij Gods wetten hebben geschonden, in den kerker zijn geworpen, maar bitter en zwaar lijden omdat zij de Heilige Schriften bezitten en daaraan gelooven. — Ik spreek hier in den naam van duizenden en tienduizenden onzer landgenooten, want wiens hart kan bij zulke vervolgingen koud blijven!

Tien jaren geleden zijn om iets dergelijks de Madiaïs in Toskane in de gevangenis geworpen, en drie onzer ministers hebben toen bij het gouvernement stappen gedaan, om de loslating te verkrijgen van de lijdenden om des Evangelies wil. — Welaan! waarom zou onze regering niet nu hetzelfde doen in Spanje? Geef staatkundige en Godsdiensstige vrijheid aan een land en gij geeft het alles; onthoudt die, en

ook de heerlijkste gaven der natuur baten niet dengeen, die van zijne door de Voorzienigheid hem geschonken regten beroofd is. Wij misgunnen den Roomschen hunne vrijheid in geen en deele, maar verlangen ook vrijheid voor hen, die van de Roomsche Kerk verschillen.

Een Protestant is voor de Spaansche wet niet een dief, geen moordenaar, maar wat veel erger is, een ketter. Hij wordt tot tien of twaalf jaren zwaren arbeid veroordeeld, en sterft ten laatste op de galeijen.

Wat heeft Cromwell gedaan? Hij heeft geen vrede willen aannemen, die niet de vrijheid der Waldenzen waarborgde. Wat doen wij thans in Syrië? Groote sommen gelds worden derwaarts gezonden tot onderstand, niet van Protestanten, maar van Maronieten, Drusen en de verschillende sekten der Grieksche Kerk. Daarentegen heeft de Spaansche Bisschop van Santander in het jaar 1856 de volgende circulaire uitgevaardigd: Eenige vreemdelingen (Engelsche arbeiders aan een spoorweg) komen, naar ik verneem, te zamen om naar de wijze van hun land de dienst van den waren God te bespotten; maar in Spanje mag geene andere Godsdienst dan de Roomsche geduld worden; daarom zijn ook deze zamenkomsten onwettig, en nog minder mag een Christen daaraan deelnemen; neen, integendeel moet elke daad van dien aard aangegeven worden, en wij zullen overeenkomstig onzen herderlijken pligt aan de Burgerlijke en Regterlijke magten die hulp vragen, die zij ons moeten geven!"

De levenden mogen God niet dienen naar den eisch hunner consciëntie en de dooden mogen niet naar de wijze hunner kerken begraven worden. En die schandelijke behandeling wordt door de leugen vergoëlikt; men durft te beweren, dat die mannen, leden zijn van een geheim genootschap, dat de regering van het land omver werpen wil. Wat heeft aan Spanje het bezit van Indië gekost? Waarom heeft Spanje de Nederlanden verloren? Laat de heer Motley daarop antwoorden: „De groote oorzaak van den opstand was, dat Philippus de inquisitie met hare vervolging in die landen wilde invoeren, besloten als hij was om het Godsdienstig geloof door zooveel reeds beleden, uit te roeijen."

Onverdraagzaamheid in de Godsdienst kan ook nu wederom voor Spanje zeer gevaarlijk worden!

Toen Matamoros van Barcelona naar Malaga en van Malaga naar de Kerkerholen van Grenada gesleept werd, volgde ik hem met twee da-

mes tot aan de deur van zijne gevangenis, en daar heb ik zijne eenvoudige vroomheid leeren bewonderen. In een zijner brieven schrijft hij: „De gerechtshoven handelen jegens ons met satanische wreedheid; mijne ligchaamskracht zinkt ras; en de draad mijns levens schijnt spoedig afgesneden te zullen worden. De vochtige dampen van de gevangenis dooden mij; doch elke stap, die mij nader tot het graf brengt, sterkt mijn geloof.”

Alhama schrijft: „Ik lijd zeer, zeer veel. Onophoudelijk trachten zij mij in de oogen mijner vrouw verachtelijk te maken. Zij noemen mij een dief, en overladen mij met spot en smaad. Och! mijne arme kinderen! uw vader zal den dood sterven van een boef en van een galeislaaf, maar hij zal sterven, belijdende zijn geloof. Nicolaas, wees beschermer mijner kinderen. Mijne arme, hoogbejaarde moeder kan mijne ellende niet lang overleven, en mijne arme vrouw, van eene ziekte pas hersteld, toen ik in de gevangenis geworpen werd, is naar zij mij zeggen, stervende.”

Een derde schrijft: „Van onze ellende kan men zich geen denkbeeld vormen; de gestrengheid en wreedheid waarmede zij ons behandelen, is zelfs hier ongehoord. Niemand mag met ons spreken. Vroeger mogten wij onze moeders, vrouwen en kinderen zien; dat wordt ook thans nog anderen gevangenen, dieven en roovers, toegestaan, ons daarentegen wordt het geweigerd. Mijn verzoek om een weinig in den zonneschijn te mogen wandelen, werd afgeslagen. De stokbewaarder heeft orders met alle mogelijke gestrengheid met ons te handelen.” — En nog eens verklaart Matamoros: „Onze zaak heeft met de staatkunde niets te doen; zij is streng afgescheiden van elke staatkundige beweging; zij is eenvoudig de heilige zaak van het Evangelie van Christus.”

Ik heb die mannen met mijne eigene oogen gezien in de gevangnissen. Hunne cel was niet langer dan deze tafel. Daar was noch licht, noch tafel, alles werd hun geweigerd.

Hier eindigt de rede van Sir Robert Peel.

Het is waar dat hun lijden sedert Julij verschrikkelijk werd: zoo sommige berigten waar zijn, werd Matamoros, na den uit staatkundige bladen bekenden opstand te Loja, uit zijne cel gesleept en in de afgelegenste en ellendigste cel van de gevangenis van Grenada geplaatst, eene cel, die giftige dampen verspreidt en slechts door kunstmatig licht verlicht wordt. Men kan dezelve op de tweede hier voor-

staande plaat achter Matamoros, die voor het oogenblik zich in een voorvertrek ten gehoor bevindt, aanschouwen — nu zijn daar ook achter de traliën, Alhama en Trigo zichtbaar, en dan een derde, die een gerechtsdienaar schijnt — want die drie gevangenen behooren tot het achterste en akeligste deel des kerkers. — Of zij soms met elkander zijn, weet ik niet; maar ik zou het haast denken, daar ook Trigo onder een der brieven van Matamaros aan mij een paar regels geschreven heeft — maar zeker is het dat zij gewoonlijk alleen in hunne cel zitten.

De strengste maatregelen werden genomen met ongehoorde wreedheid, toen de Jezuïten het gerucht verspreid hadden, dat de revolutionaire beweging te Loja van de Protestanten was uitgegaan. Wij lezen op meer dan ééne plaats dat, ten einde de valsche beschuldiging kracht bij te zetten, men zich niet ontzien heeft een gevangene, die tot zeven jaren zwaren arbeid was veroordeeld, voor den gouverneur te roepen, hem vrijheid belovende en daarenboven 8000 realen, zoo hij de papieren en dokumenten, die men veronderstelde in 't bezit van de gevangenen te zijn, kon meester worden; en deze man, door de priesters omgekocht om valsche getuigenis tegen de gevangenen te geven, beroofde Matamoros onder anderen van een brief dien hij van Dublin had ontvangen; ook nog zijn antwoord, twee brieven van zijne familie en een brief van den leeraar R. — Deze stukken bekwam de overheid op den avond van dne 7den Julij des vorigen jaars, en den dag daaraan werden de gevangenen op de wijze waarop wij boven vermeld hebben, opgesloten, terwijl de ellendige verrader zijne vrijheid bekwam, nadat hij nog eene geheele week de vroeger door Matamoros en Alhama bewoonde kamers had onderzocht, om zoo mogelijk nieuwe bewijzen van hunne veronderstelde schuld te ontdekken. Eens stal hij een zakdoek van Matamoros, bragt dien bij de vrouw van Alhama, en verlangde van haar in naam van Matamoros „de papieren,” wijzende haar op den zakdoek als een onderpand. Zij was verrast, maar verklaarde, dat zij geene papieren had, en dat Matamoros haar nooit zoodanige papieren had ter hand gesteld. En desniettemin berigtte de spion aan de overheid, dat zij zulke papieren had, waarop de gansche familie in de gevangenis werd geworpen. Na veertien dagen van eenzame opsluiting werd Alhama's vrouw vrij verklaard, doch zijne moeder, eene vrouw van 72 jaar, bleef toen nog in de gevangenis. — Aan een zeer geachten vriend in Engeland schreef Matamoros onder andere:

„De ongezondheid van mijne gevangenis, mijn treurige toestand, mijne pijnlijke herinneringen aan mijne ongelukkige familie en duizend andere zaken, waren te veel voor mijne zwakke gezondheid. Drie dagen lang hield ik mij op, eindelijk moest ik in den nacht van den 13den Julij (1861) geneeskundige hulp inroepen. Men weigerde mij een doktor. Ik verzocht om eenige medicamenten, ook die werden geweigerd. Acht dagen lag ik zonder te kunnen opstaan, door koorts en als verteerd, totdat God in zijne goedertierenheid mij van die krankte verlost. Toen hoorde ik van de onregtvaardige opsluiting van het huisgezin van Alhama. — Op den dertienden dag van mijne opsluiting in deze vreeselijke cel, werd ik voor eene militaire commissie gesteld. Gedurende elf uren werd ik ondervraagd, en enkel uit de vragen leerde ik de punten kennen, waarvan ik beschuldigd werd.”

Men zegt, dat de verrader zich heeft willen van kant maken, — en eindelijk de valsheid zijner beschuldigingen bekend heeft. Sommigen die in die dagen de martelaren gadeslagen hebben, betuigen, dat hun lijden bovenmate streng was, en door den boosaardigen invloed van hatelijke priesters hen steeds nieuwe kwellingen ten deel vielen, en bijzonder den drie voornamen. — Langzamerhand, en welligt op gedane vertoogen van hooggezetene personen, en vooral omdat het zonneklaar gebleken was, dat zij zich volstrekt in geene politieke bewegingen gemengd hadden, kwam er eenige matiging, hoe gering dan ook, in hun vreeselijk lot. Althans Matamoros heeft sedert vele bezoeken gehad, kan eene uitgestrekte briefwisseling houden, en is vooral gelukkig, dat men hem toelaat zijne zoo teêr beminde moeder te zien en te spreken.

Wat het einde van dien lijdensweg wezen zal, weten wij niet te bepalen. — Het eindvonnis is nog niet uitgesproken. — Mogelijk wordt hij vrijgesproken; mogelijk dat te zijnen behoeve de koningin van Spanje van haar regt van gratie gebruik zal maken! maar ook zeer mogelijk dat de geëischte elfjarige galeistraf op Matamoros zal worden toegepast; zeer mogelijk dat zijn verzwakt en gefolterd lichaam nog in den kerker bezwijkt. — Wij weten het niet; maar dit weten wij, dat hij die de stem zijns Gods met een vrij geweten gevolgd heeft en in het geloof volhardt, getroost is hier beneden, en door de blijvende trouw zijns Heilands, wiens bloed hem vrij gemaakt heeft, voor eeuwig zalig zal zijn daarboven!

Geweten, Godspraak in ons binnenst,
 Orakel, dat geen hart bedriegt,
 Van al wat machtig is, verwinneendst,
 Gij, wachtster, nooit in slaap gewiegd!
 U vrage ik, zal ik nederknielen
 Met zooveel vrijgeboren zielen
 Voor 's aardrijks afgod? voor 't belang?
 Of zal ik nog mijn luttel dagen
 Het leed, het grievend lijden dragen,
 Hetgeen ik van Gods hand ontvang?
 Uw vonnis moet mijn lot bepalen;
 Uw licht, uw uitspraak kan niet falen;
 Voor haar zwijgt alle tooverzang.

Zoo staat geen rots in 't woën der baren,
 Geen ceder in het stormgeweld.
 Zoo, midden in geweldenenaren,
 Geen met den roem bekrante held.
 De rots, bespat met schuim der golven,
 Wordt in één oogenblik bedolven;
 De ceder wankelt op zijn voet:
 De held moog blozen om te vlieden,
 En 't moordend staal zijn boezem bieden,
 Hij valt en tuimelt in zijn bloed.
 Maar gij, gij weet niet van te wijken;
 Gij zult voor geen geweld bezwijken,
 U overstroomt geen holle vloed.

(BILDERDIJK. *Het Geweten.*)

- Abbott, (J.)** De jonge Christen. Lessen en Wenken voor jongelieden over de Christelijke pligten, op nieuw uit het Engelsch vertaald door *J. Oudijk van Putten* *f* 1,50; geb. in linnen . . . *f* 1,75.
- Annet, (Léonard)** Het Protestantisme en de Protestanten, verdedigd tegen de aanvallen van Rome, uit het Fransch door *M. Schainck* *f* 0,25.
- Asch v. Wijck, (Jhr. A. M. C. v.)** Verstaat hetgeen gij leest, eenvoudige leiddraad tot vruchtbaar lezen der Heilige Schrift, ingerigt tot dagelijksch gebruik bij de huisgodsdienst, 1e en 2e Serie, per Serie *f* 2,40.
- Baillie, (J.)** Een rijke oogst. Alexander Paterson van Kilmany, een getrouw arbeider in den Wijngaard des Heeren, uit het Engelsch *f* 0,60.
- Manna voor den Pelgrim, getrokken uit de schriften van Dr. *W. H. Hewitson*, uit het Engelsch *f* 0,25; geb. in linnen. *f* 0,45.
- Baxter, (Richard)** Wat is de Hemel? Uit het Hoogd. *f* 0,25.
Ter verspreiding 25 Ex. *f* 5,—.
- Binning, (Mr. Hugo)** Eenige grondwaarheden der Christelijke godsdienst, nieuwe uitgave, naar het oorspronkelijke onvervalscht in taal en stijl gezuiverd onder toezigt van T. M. Looman . . . *f* 1,40.
- Blunt, (Henry)** Overdenkingen over de Geschiedenis van Elisa, naar het Engelsch. *f* 0,60.
- Bonar, (Horatius)** Zorgen des tijds, een Nieuwjaarsbode. *f* 0,15.
- Bowman, (Anne)** Twee jongens op reis, of de Zeeroovers van de Oost. Uit het Eng., door *Ga. Jaspers. Met 6 Platen.* Geb. in linn. *f* 2,50.
- Brewster, (Margaretha Maria)** Hanna in hare vier diensten, een boekje voor vrouwen om te koopen, voor dienstboden om te lezen, voor allen om te behartigen, naar het Engelsch. *Met eene plaat.* *f* 0,50.
- Bruinier, (J. H. B.)** Proeve eener voorlezing over den Roem der Hebreeuwen. *f* 0,15.
- Bruyn, (W. v. Oosterwijk)** ISAAC DA COSTA, een goed krijgsknecht van Jezus Christus, voor het Nederlandsche volk geschetst; ing. *f* 0,60; geb. in linnen. *f* 0,85.
- Capadose, (Dr. A.)** Revolutie en Contra-Revolutie, beschouwd uit een schriftuurlijk oogpunt, eene Voorlezing. *f* 0,25.
- Cornelia, De Oude Bijbel, een verhaal voor jongelieden, Met platen.** Tweede druk; geb. in linnen. *f* 1,60.
- Zaaïen en Oogsten, een verhaal voor jongelieden. *Met vijf platen.* Geb. in linnen. *f* 1,90.
- Costa, (Mr. Is. da)** Voorlezingen over de Verscheidenheid en Overeenstemming der vier Evangelien, of Proeve van de middelen, welke de Bijbel ook den niet wetenschappelijken onderzoeker aanbiedt tegen de aanvallen van het ongeloof, bepaaldelijk tegen het „Leben Jesu” van Dr. *D. F. Strauss.* 2 dln. *f* 6,—

Costa, (Mr. Is.) Verhandelingen en Aanteekeningen ter toelichting en aanvulling zijner Voorlezingen over de Verscheidenheid en Overeenstemming der vier Evangelien, eerste stuk, bevattende eene verhandeling over het Evangelie van Mattheus. f 0,90.

— Voorlezingen over de waarheid en de waardij der Schriften van het Oude Testament, 2 dln. f 4,—.

— Wat er door de Theologische faculteit te Leiden al zoo geleerd en geleverd wordt, eene stem der Smart en des Beklags. f 0,60.

— Brief aan den Hoogleraar *J. H. Scholten*, in antwoord op zijne teregtwijzing. f 0,40.

— Twee adressen aan de Algem. Synode der Nederl. Hervormde Kerk, ter indiening bij hare Julijvergadering van 1857. f 0,10.

— Een aloud Pinksterlied. f 0,05.

Ter gedachtenis aan *Mr. Isaac da Costa*, Inhoud: Ziekteberigten enz.; beschrijving der begrafenis, toespraken bij het graf door de HH. Dr. A. Capadose, Mr. J. Messchert van Vollenhoven, Burgemeester van Amsterdam, Jhr. Mr. J. W. van Loon, Mr. G. Groen van Prinsterer, Dr. Nicolaas Beets, Ds. J. P. Hasebroek, Ds. Jammieson, den Heer Eggenstein, en Dr. J. J. van Oosterzee; medege-deeld door Ds. *J. P. Hasebroek*; en een bidstond door Ds. Schwartz, waarin behandeld worden eenige voornamen zaken uit het leven van Mr. Is. da Costa. Tweede druk. *Met portret* f 0,70

Cumming, (John) De Groote Verdrukking, of de dingen, welke op aarde zullen komen, uit het Engelsch. f 2,50.

— De Verlossing nabij, of de groote Voorbereiding. f 2,50.

— De Vinger Gods. Inhoud: 1°. In de schepping, de voorzienigheid, de openbaring. 2°. In de verspreiding des Christendoms. 3°. In het wegnemen van hindernissen. 4°. In zonneshijn en schaduw. 5°. In voorbereiding tot openbaring. 6°. In de leiding van het kwaad tot goede uitkomsten. f 0,60.

Davidson, (P.) IJdelheid en Heerlijkheid, of de mensch met het oog der zinnen en dat des geloofs beschouwd, uit het Engelsch f 0,25. 25 Ex. f 5,—.

De weg naar huis. Naar het Engelsch. Ing. *met geïllustreerd omslag en plaatjes* f 1,—; geb. in linnen f 1,30.

Die zielen vangt is wijs. Schetsen uit het dagboek van Zephania Job, naar het Engelsch van *Sara Farmer* f 0,80.

Eene Moeder onder hare kinderen; een verhaal uit het dagelijksch leven. *Met platen.* Ing. f 1,60; geb. in linnen. f 1,90.

Gerdes, (E.) In de Duinen. Een verhaal uit den Spaanschen tijd, voor jongelieden. *Met platen.* Tweede druk; ing. f 1,60; geb. in linnen f 1,90.

— In Utrecht. Een verhaal voor jongelieden. *Met platen.* Ing. f 1,60; geb. in linnen. f 1,90.

Gerdes, (E.) Het huis Wijngaerde. Een verhaal uit het jaar 1598, voor jongelieden. *Met platen.* Ing. f 1,60; geb. in linnen. f 1,90.

 Deze drie werken: „In de Duinen,” „In Utrecht,” en „Het huis Wijngaerde” behandelen eene doorlopende geschiedenis; elk deel is echter op zich zelf compleet.

— In Enghelenburgh, of een dag onder de Beeldstormers te Amsterdam. Een verhaal voor jongelieden. *Met plaat en geïllustreerden omslag* f 0,90; geb. in linnen. f 1,10.

Gozsner, (Johannes) Vergeet-mij-niet. Bloemen geplukt in den openbaren lusthof des Heeren, en tot een ruiker zaamgebonden voor de beminnaars van de bloemen uit Eden; na zijn ontslapen uitgegeven door *J. D. Prochnow.* Met *geïllustreerden omslag en portret van Gozsner.* f 0,40; geb. in linnen. f 0,60.

Gutzlaff, (Karl) Geschiedenis der Uitbreiding van Christus Koningrijk op Aarde, sedert de dagen der Kerkhervorming tot op den tegenwoordigen tijd; inzonderheid met betrekking tot de Zendelingen en Zendeling-Genootschappen. Met eene kaart, voorstellende de volken waar de Zendeling-Genootschappen en Zendelingen zich bevinden, alsmede de fac-similés van de Oostersche talen waarin de Bijbel reeds gedrukt is, 2 dln. Vroeger f 3,60, thans. f 2,—.

Hardenberg, (A.) De zoon der opstanding. Een verhaal. *Met 4 gekleurde Platen.* Geb. in linnen. f 1,30.

Hasebroek, (Elisabeth Johanna) Laatste tooneelen uit het leven van Geloovigen en Ongeloovigen, naar het Engelsch van *Erskine Neale*, met *portret van Carolina Fry.* Nieuwe uitgave. Vroeger f 3,60, thans. f 1,50.

— Verhalen en Schetsen. Met eene afbeelding van den beroemden schoorsteen in het Stadhuis te Brugge. Vroeger f 2,85, thans f 1,25.

Helena, of de gevolgen van een Huwelijk, in strijd met Gods Woord f 0,20. 25 Ex. f 4,—.

Kate, (J. J. L. ten) Christus Remunerator, een Harptoon, met eene gravure naar *Ary Scheffer.* Nieuwe uitgave. f 0,30.

Krummacher, Gulden Woorden over de leer der vrije genade, aan alle ware Christenen ter ernstige behartiging aangeboden. Met eene levensschets van eenige getuigen der waarheid, door den vertaler W. van Oosterwijk Bruyn. *Met Portretten.* f 1,35; geb. in linn. f 1,60.

Lingen, (F. P. L. C. van) Immanuel. Leerrede over Matth. 28: 20. Uitgeg. ten voord. der zending van A. Vermeer. f 0,30.

Looman, (T. M.) Gods genade verheerlijkt in de geschiedenis van een ondeugenden knaap, dien de Heere bekeerd en tot een nuttig werktuig tot behoudenis van vele zielen gemaakt heeft. f 0,15.

Magt (de) ééner Zonde en hare Overwinning, een ernstig woord aan allen over de ontucht, hare gevolgen en de middelen harer bestrijding, met eene Voorrede van Ds. *O. G. Heldring*, Herder en Leeraar te Hemmen. f 0,20.

25 Ex. f 4,—; 30 Ex. f 7,—; 100 Ex. f 12,—.

Malan, (Dr. C.) De nieuwe Bartimeus, of de blinde ziende geworden, naar het Fransch. f 0, 25.

- Merle d'Aubigné**, Duitschland, Engeland en Schotland, herinneringen van een Zwitsers Predikant, uit het Engelsch vertaald door *J. Oudijk van Putten*. Vroeger *f* 3,75, thans. . . . *f* 1,50.
- De betrekking tusschen het Algemeene Priesterschap en het Leeraarsambt. *f* 0,15.
- De Godheid van Jezus Christus in hare betrekking tot Leer en Leven, eene Redevoering, uitgesproken bij gelegenheid van de jaarlijksche bijeenkomst der Société Evangelique te Genève. . . *f* 0,07½
- Mirjam**, of de kracht der waarheid, uit het Engelsch vertaald door *Ga. Jaspers*. Met eene plaat. Ing. *f* 1,60; geb. in linn.. . *f* 1,90.
- Monod, (Adolphe)** Zonde en Genade. Zeven Leerred. *f* 0,90.
- Wien dient gij? Zeven Leerredenen. Ing. *f* 0,90; geb. in linn. *f* 1,15.
- Jezus kindsheid, het voorbeeld der Christelijke opvoeding. *f* 0,25.
- More, (Hannah)** De godsdienst van het hart, en desselfs invloed op het gedrag der menschen; naar den twaalfden druk uit het Engelsch, 2 dln. Vroeger *f* 3,60, thans. *f* 1,50.
- Pressensé, (E de)** De jongeling in den huisselijken kring en in de Wereld *f* 0,20; ter verspreiding 25 Ex. . . . *f* 4,—.
- Roussel, (Napoleon)** De Opwekking in Ierland. . . *f* 0,30.
- Rijp voor den Hemel**. Gedachtenis aan Willem Wouter Was, in leven Theologisch student en ontslapen in den ouderdom van 22 jaren. *f* 0,40.
- Rustdag (de)** en de Werkende stand, een getuigenis voor eene waardige viering van den Zondag. Drie bekroonde prijsvragen, beantwoord door Handwerkslieden. Tweede druk. Met geïllustreerden omslag *f* 0,25; 25 Ex. *f* 5,—.
- Schwartz, (C.)** Sabbatlectuur. — Schriftbeschouwingen; ing. *f* 1,10; geb. in linnen. *f* 1,25.
- De Herder en de Kudde — Overdenkingen naar aanleiding van Psalm XXIII; ing. *f* 0,45; geb. in linnen, verguld op snede. *f* 0,70.
- Weenen noch Dansen; Leerrede over Matth. XI: 16—19. Uitgesproken met het oog op den vreesselijken storm, op den tweeden Pinksterdag in 1860. *f* 0,20.
- Smith, (Js.)** Herderlijk morgenbezoek, dagelijksche herinneringen voor het volk des Heeren. Derde druk; geb. in linnen. . . *f* 1,45.
- Het Herderlijk Avondbezoek, dagel. herinneringen voor het volk des Heeren; op nieuw bewerkt naar het Engelsch. Derde druk. *f* 1,45.
- Brood uit den Hemel; ing. *f* 1,—; geb. in linnen . . *f* 1,30.
- De liefde van Christus, of de volheid, vrijheid en onveranderlijkheid der genade des Zaligmakers; ing. *f* 0,75; geb. in linnen met portret. *f* 0,90.
- Des Zondaars Gids tot God en Heerlijkheid. Tweede druk. Ing. *f* 0,30; ter verspreiding 25 Ex. *f* 6,—; geb. in linnen. *f* 0,50.
- Spencer, (J. S.)** Schetsen uit het Dagboek eens Leeraars, of gesprekken met bekommerden aangaande den weg der zaligheid, met een levensberigt van den schrijver en ophelderende aantekeningen;

- uitgegeven door *John Angell James*. Volksuitgave f 1,—; derde druk; geb. in linnen met portret f 1,90.
- Spurgeon, (C. H.)** De Propaganda Fide. Eene verhandeling; uitgesproken in de christelijke Jongelings-Vereeniging in de Exeterhall te Londen. f 0,15.
- De Geestelijke opstanding f 0,15.
- De Onderwijzer der Zondagschool, een Rentmeester, Leerrede, gehouden op verzoek van de Vereeniging, belast met het toezigt over de Zondagscholen te landen f 0,15.
- Taylor, (Charles B.)** De Familie Clareton, of de vervolgden om des gewetens wil; een verhaal uit den tijd der eerste regeringsjaren van Karel II van Engeland, uit het Engelsch door *L. van Erpecum*. f 0,80.
- Verhoeff, (J. G.)** Antwoord op den Open Brief van den Wel-Eerw. Heer *A. P. A. du Cloux*, Pred. te 's Grevelduin Capelle, voorkomende in het Kerk. Tijdschrift van de Zuid-Holl. Vereeniging „Vrienden der Waarheid.” Behandelende de Algemeenheid der Verzoening. (Jaarg. 1858, N^o. 1 en 2). f 0,25.
- Waakzaamheid en Versterking van het Stervende, Leerrede naar aanleiding van Openb. 3: 2a, uitgesproken tot herinnering aan het driehonderdjarig bestaan der Nederl. geloofsbelijdenis . . f 0,15.
- Weent niet.** Het leven en zalig sterven van den vijfjarigen *Robert Fabri*, uit het Hoogduitsch f 0,15. 25 Ex. f 2,50.
- Wolbers, (J.)** Geschiedenis van Suriname, van de ontdekking van Amerika tot op den tegenwoordigen tijd. *Met portret van Aersen van Sommelsdijck* en voorzien van de fac-similés van al de Gouverneurs van West-Indië; geb. in half marocco leder met prachtigen stempel. f 9,50.
- Zahn, (F. L.)** Bijbel-Kalender. Eene handleiding voor Bijbellezers door alle de Heilige Schriften, ten gebruike voor Nederlanders omgewerkt f 0,20. 25 Ex. f 4,—.
- Zakelijk Woordenboek des Bijbels**, of Verzameling van Schriftuurplaatsen, bevattende de grondbeginselen, leerstellingen, voorschriften en daadzaken der Heilige Schrift, in alphabetische orde gerangschikt, alsmede de meest volledige verzameling van gelijkkluidende plaatsen, bewerkt naar de Fransche uitg. volgens de Staten-overzetting; ing. f 2,50; geb. in linnen. f 2,90.

Zangkunst.

- Frowein, (C. R.)** Kinderliederen. Tweestemmige zangstukjes voor kinderstemmen. 2 stukjes. f 0,05.
- Sieveking, (Martijn)** Theoretisch en Praktisch Handboekje voor het Onderwijs in de Zangkunst, bevattende grondregels, oefeningen, liederen en koralen. Naar den derden Hoogduitschen druk van *Benedict Widman*; ing. f 0,90; geb. in linnen. f 1,15.

Sieveking, (Martijn) Keur van Liederen en Kooren voor vier mannenstemmen, ten dienste van Jongelings-Vereenigingen en Christelijke Zanggezelschappen; uitgegeven met goedkeuring van het Nederl. Jongelings-Verbond. Eerste stukje, derde druk. Tweede stukje, tweede druk f 0,60.

— Liederkransje. Zangstukjes voor Kinderstemmen ten dienste van Scholen en Huisgezinnen. Eerste stukje, derde druk, bevattende vijf en twintig tweestemmige zangstukjes. f 0,15.

— Idem. Tweede stukje, bevattende achttien driestemmige zangstukjes. f 0,15.

Voor Christelijke Scholen.

Gerdes, Bijbelsche Geschiedenissen voor Scholen, Zondagscholen en Huisgezinnen. Bewerkt naar het Hoogduitsch. f 0,50.

 Bij elk onderwerp zijn gevoegd: Lessen, Psalmvers en een aantal vragen, waarin de geheele geschiedenis herhaald en het den onderwijzer zeer gemakkelijk gemaakt wordt het onderwerp met vrucht te behandelen.

Maas, Jr., (J. P. van der) Beknopte Handleiding bij het aanleeren der Geschiedenis van Nederland. f 0,15.

Zwart, (A. C. de) Oom Thomas. Een leesboekje voor de middelste klasse met een voorwoord van *H. J. van Lummel*. f 0,20.

— Oom Thomas. Tweede stukje. f 0,20.

— Handleiding bij de Aardrijkskunde van Palestina met een zeer naauwkeurig kaartje f 0,20; zonder kaartje f 0,15; het kaartje afzonderlijk f 0,07½.

Voor Bewaar- en Zondagscholen

diverse Boekjes, met en zonder plaatjes, Tractaatjes enz., geschikt bij Christelijke feesten en andere gelegenheden.

Week- en Maandbladen, enz.

De Heraut. Eene Nederlandsche stem voor Israëls Koning, het Hoofd der Gemeente. Verschijnt Vrijdag van iedere week, prijs per 3 m. f 1,50; fr. p. p. f 1,65.

De Hope Israëls. Geïllustreerd orgaan der Nederlandsche Vereeniging voor Israël. Verschijnt 12 maal in het jaar, prijs per jaargang f 1; fr. p. p. f 1,25.

De Heidenbode. Geïllustreerd orgaan der Nederlandsche Gereformeerde Zendings-Vereeniging. Verschijnt 12 maal in het jaar, prijs per jaargang f 1; fr. p. p. f 1,25.

Maandschrift voor Christelijke opvoeding in School en Huis. Orgaan der Vereeniging van Christelijke Onderwijzers. Verschijnt in de helft van iedere maand in afleveringen van 3 vel druks. Prijs per jaargang f 2,70.

De Olijftak. Verschijnt Maandelijks. Prijs p. jaarg. f 1; fr. p. p. f 1,25.



Gedrukt bij M. J. Portielje.